

ГРОМАДСЬКА ДУМКА ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ

У НОМЕРІ:

Зовнішньополітичні пріоритети:

- Сучасний стан та перспективи української євроінтеграції

Реформи в Україні:

- Реформування ринку юридичних послуг в Україні
- «Укрзалізниця» на шляху до реорганізації

У центрі суспільної уваги:

- «Острів» Крим: Україна посилює заходи для дотримання режиму окупованої території

НАЦІОНАЛЬНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ ІМЕНІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНА ЮРИДИЧНА БІБЛІОТЕКА

**ГРОМАДСЬКА ДУМКА
ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ**

№ 9 (91) 2015

Інформаційно-аналітичний бюлетень
на базі оперативних матеріалів

**Додаток до журналу
«УКРАЇНА: ПОДІЇ, ФАКТИ, КОМЕНТАРІ»**

Засновники:

Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського
Національна юридична бібліотека

Головний редактор

В. Горовий, д-р іст. наук, проф.,
заступник генерального директора НБУВ

Редакційна колегія:

Н. Іванова (відповідальна за випуск),
Ю. Половинчак, Т. Горенко, Т. Дубас, Л. Присяжна,
Ю. Калініна-Симончук

Заснований у 2011 році
Видається двічі на місяць

Передрук – тільки з дозволу редакції

З повнотекстовою версією видання можна
ознайомитись на сайті

Центру досліджень соціальних комунікацій
nbuviar.gov.ua
siaz.ukr

ЗМІСТ

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ.....3

ІНФОРМАЦІЙНІ АКЦЕНТИ

Симоненко О.

Маніпуляційні прийоми
у висвітленні української тематики
іноземними ЗМІ.....10

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

Беззуб І.

Сучасний стан і перспективи української
євроінтеграції 14

Потіха А.

Початок реформування правоохоронних
органів: нова патрульна служба та її
особливості.....22

Миськевич Т.

Реформування ринку юридичних послуг
в Україні.....27
Кривецький О.

Укрзалізниця на шляху до реорганізації.....31

У ЦЕНТРІ СУСПІЛЬНОЇ УВАГИ

Саморукова О.

«Острів» Крим: Україна посилює заходи
для дотримання режиму
окупованої території 35

Основні тенденції висвітлення

кримського питання в ЗМІ.....38

ЕКОНОМІЧНІ РИЗИКИ ТА ПРОГНОЗИ

Огляд валютного ринку.....42

Моніторинг законодавства.....46

ПРАВО: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

Єфімов О.

Анулювання реєстрації ПДВ:
фіскальні ігри.....59

ЩОДЕННИК БЛОГЕРА * 61

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ

Президент підписав закони про денонсацію угод з Росією щодо військових міждержавних перевезень і транзиту через Україну російських військових до Молдови

Президент П. Порошенко підписав закони України «Про денонсацію Угоди між Урядом України та Урядом Російської Федерації про транзит через територію України військових формувань Російської Федерації, які тимчасово знаходяться на території Республіки Молдова» та «Про денонсацію Угоди між Урядом України та Урядом Російської Федерації про організацію військових міждержавних перевезень та розрахунки за них». Закони № 463-VIII і № 465-VIII були ухвалені Верховною Радою 21 травня.

Документи між урядами України та Росії були підписані в Сочі 25 листопада 1995 р.

Угодою про транзит через територію України військових Росії, які тимчасово перебувають на території Молдови, встановлено порядок, умови та особливості транзитного переміщення,

надання дозволів і контроль з боку української сторони.

Угодою про організацію військових міждержавних перевезень і розрахунки за них урегульовано питання перевезення військових формувань, команд та членів їхніх сімей, які виконуються залізничним, повітряним або автомобільним транспортом з України до Росії та з Росії до України, а також з України до інших держав і назад через територію Росії та з Росії до інших країн та назад транзитом через українську територію.

Документи уклалися на п'ять років з автоматичною пролонгацією, якщо жодна із сторін за шість місяців письмово не повідомила про намір припинити їхню дію (*Офіційне інтернет-представництво Президента України* (<http://www.president.gov.ua/news/33023.html>). – 2015. – 8.06).

Президент підписав закон про посилення відповідальності за перешкоджання професійній діяльності журналістів

Президент України П. Порошенко підписав Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення гарантій законної професійної діяльності журналістів».

Зокрема, Законом № 421-VIII встановлюється кримінальна відповідальність за погрозу або насильство щодо журналіста, за умисне знищення або пошкодження майна журналіста.

Погроза вбивством, насильством або знищенням чи пошкодженням майна щодо журналіста, його близьких родичів чи членів сім'ї у зв'язку зі здійсненням журналістом професійної діяльності карається виправними роботами на строк до двох років, або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням

волі на строк до трьох років; умисне заподіяння журналістам побоїв, легких або середньої тяжкості ушкоджень у зв'язку зі здійсненням професійної діяльності каратиметься обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк, а в разі умисного заподіяння їм тяжкого тілесного ушкодження – позбавленням волі на строк від п'яти до 12 років. У тому разі, якщо названі дії вчиняються організованою групою, вони караються позбавленням волі на строк від семи до 14 років.

Умисне знищення або пошкодження майна, що належить журналісту, у зв'язку зі здійсненням професійної діяльності, карається штрафом від 50 до 200 неоподаткованих мінімумів, або арештом на строк до шести

місяців, або обмеженням волі на строк до п'яти років. У тому разі, якщо такі дії вчинені шляхом підпалу, вибуху або іншим загальнонебезпечним способом, або такі, що спричинили загибель людей чи інші тяжкі наслідки, караються позбавленням волі на строк від шести до 15 років.

Убивство або замах на вбивство журналіста, його близьких родичів чи членів сім'ї у зв'язку зі здійсненням цим журналістом законної професійної діяльності карається позбавленням волі на строк від дев'яти до 15 років або довічним позбавленням волі.

Захоплення або тримання як заручника журналіста, його близьких родичів чи членів сім'ї з метою спонукання цього журналіста вчинити або утриматися від вчинення будь-якої дії як умови звільнення заручника карається позбавленням волі на строк від восьми до 15 років.

Законом встановлюється кримінальна відповідальність за постановлення суддею завідомо неправосудного рішення, вироку, ухвали або постанови з метою перешкодження законній професійній діяльності журналіста. Такі дії караються позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років.

Також запроваджується виплата з державного бюджету компенсацій у разі загибелі журналіста під час виконання ним професійних обов'язків або в разі його поранення, заподіяного під час виконання професійних обов'язків. У разі загибелі журналіста під час виконання професійних обов'язків членам його сім'ї виплачуватиметься одноразова грошова допомога в розмірі 100 прожиткових мінімумів, у разі поранення – допомога в розмірі до 50 прожиткових мінімумів (*Офіційне інтернет-представництво Президента України* (<http://www.president.gov.ua/news/33025.html>). – 2015. – 8.06).

Президент підписав закон про особливості здійснення права власності в багатоквартирному будинку

Президент України підписав Закон № 417-VIII «Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку», який був прийнятий Верховною Радою України 14 травня 2015 р.

Цим Законом визначаються особливості здійснення права власності в багатоквартирному будинку та змінюється регулювання відносин, пов'язаних з реалізацією прав і виконанням обов'язків співвласників багатоквартирного будинку щодо його утримання та управління.

Так, згідно із Законом, права на земельну ділянку, на якій розташовані багатоквартирний будинок і належні до нього будівлі та споруди і його прибудинкова територія, віднесено до спільного майна багатоквартирного будинку. Водночас запроваджується правовий режим права спільної сумісної власності або права постійного користування щодо земельної ділянки, на якій розташований багатоквартирний будинок.

Законом визначаються особливості здійснення права спільної сумісної власності

щодо спільного майна багатоквартирного будинку. Установлено, що спільне майно не може бути поділено між співвласниками, визначаються права співвласника, унормовуються обов'язки та питання відповідальності.

Документом також унормовується компетенція зборів співвласників і порядок прийняття ними рішень щодо управління багатоквартирним будинком, уточнюється правовий статус ОСББ – є неприємницьким товариством, змінюються засади утворення ОСББ.

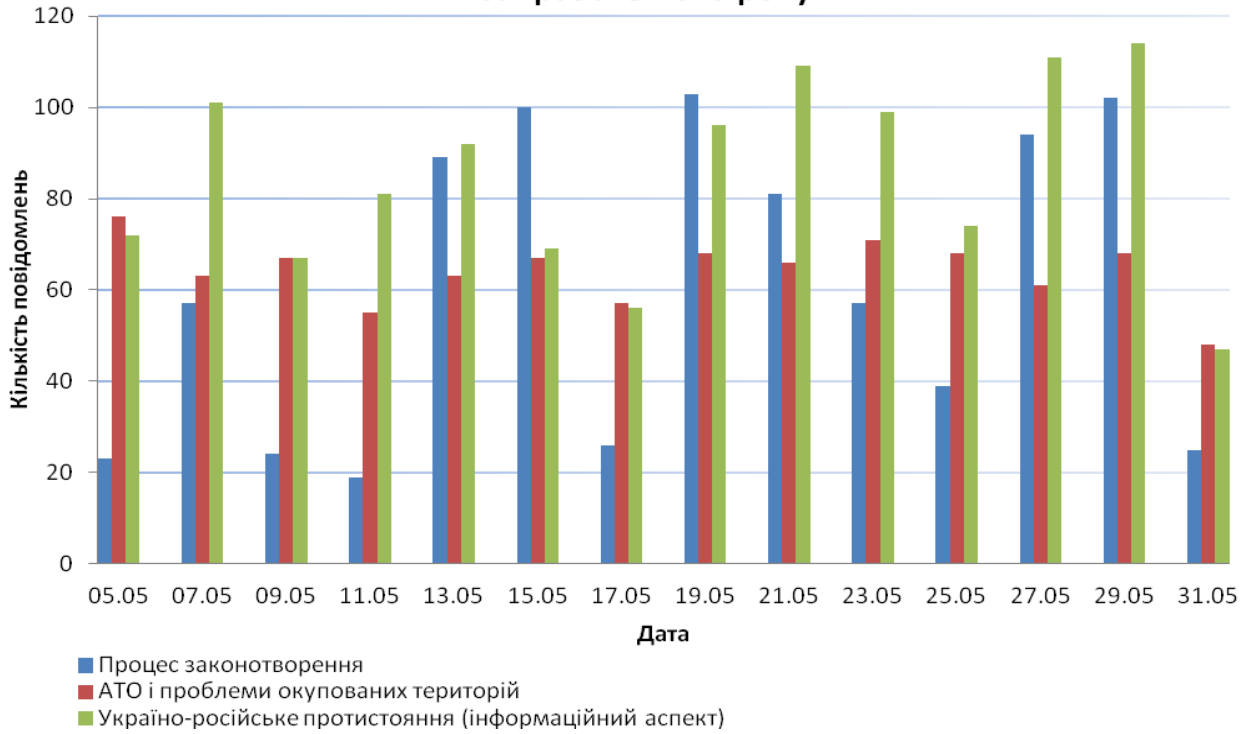
Закон набирає чинності з 1 липня 2015 р. (*Офіційне інтернет-представництво Президента України* (<http://www.president.gov.ua/news/33028.html>). – 2015. – 8.06).

ІНФОРМАЦІЙНІ АКЦЕНТИ

Підготовка та виконання проекту:

А. Берегельський, мол. наук. співроб. НЮБ НБУВ

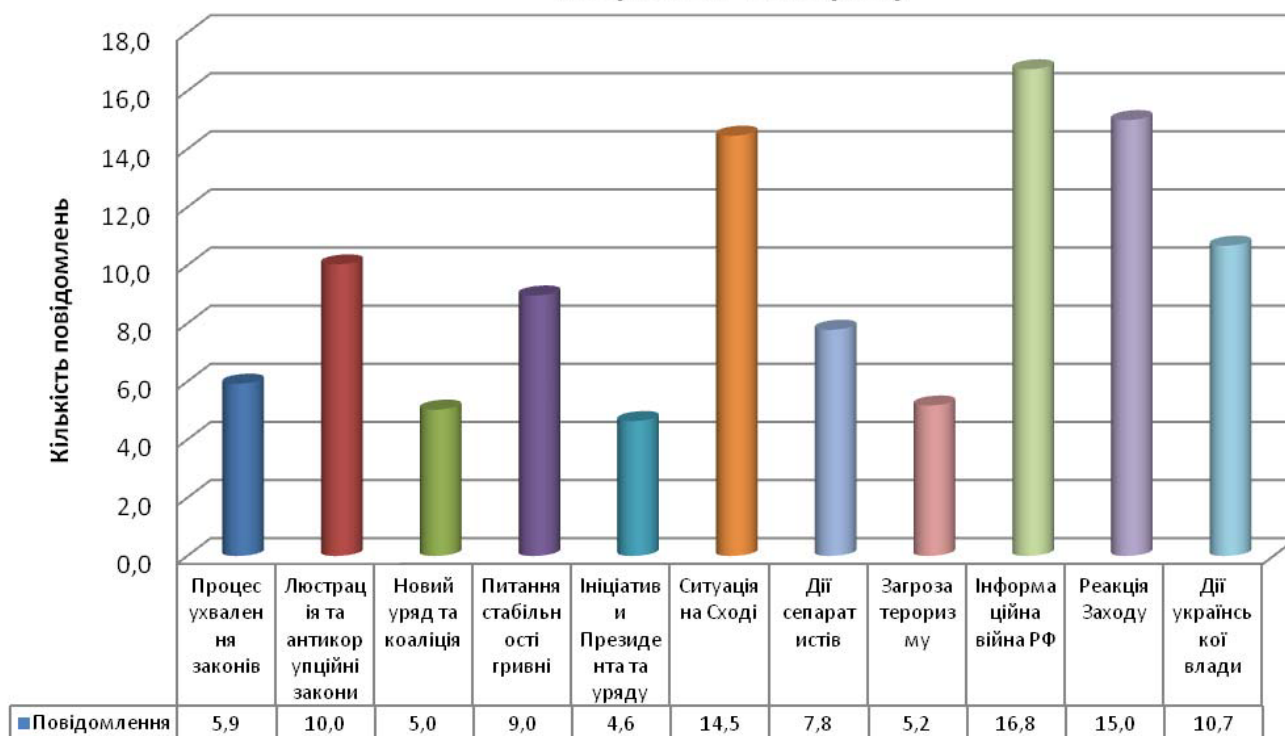
Загальна картина резонансних повідомлень
за травень 2015 року

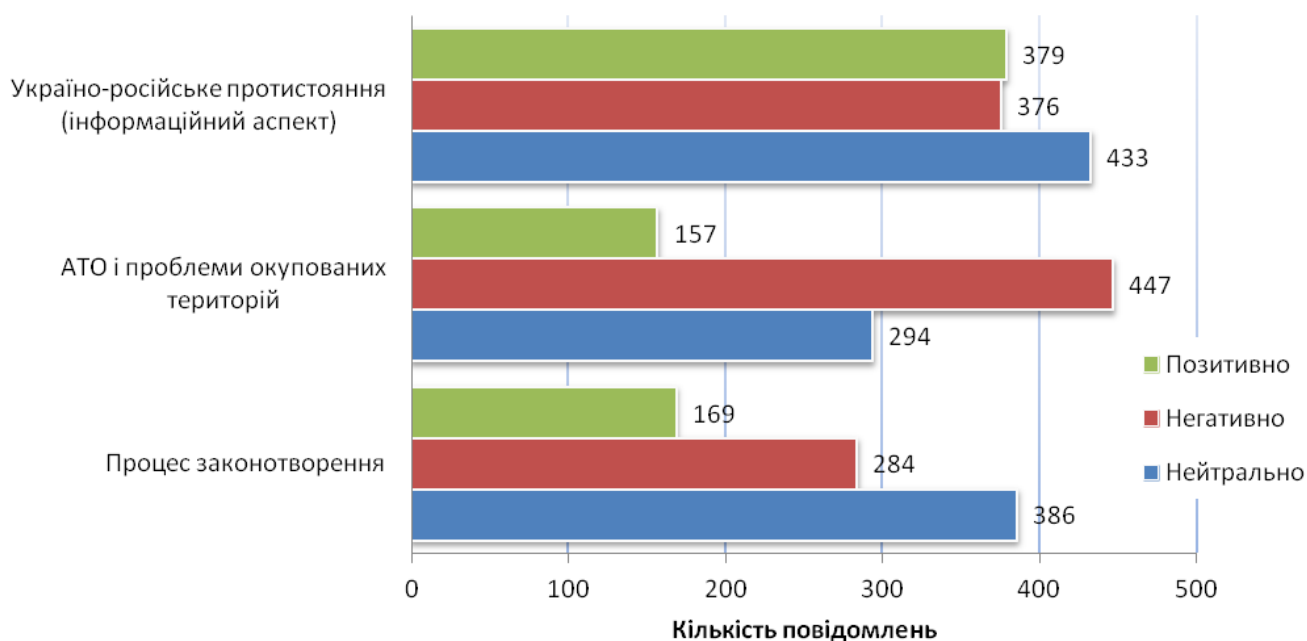
Загальна картина резонансних повідомлень
за травень 2015 року

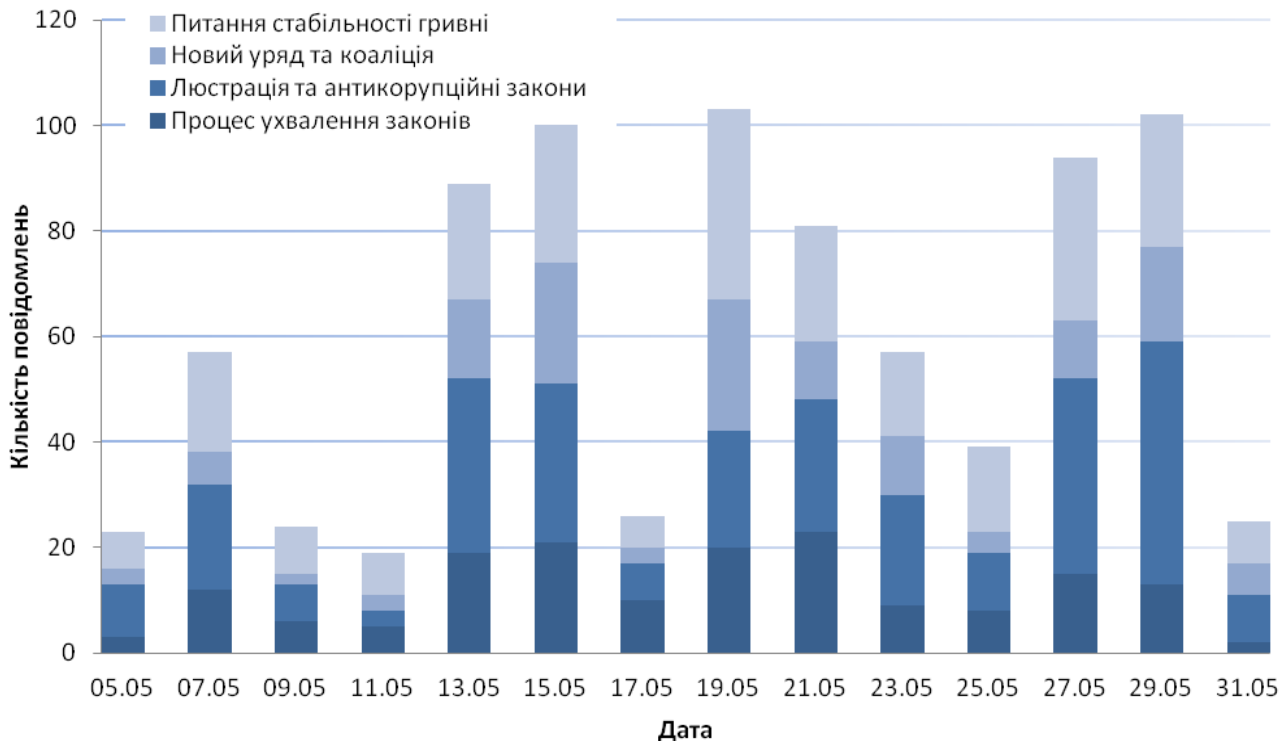
Середньодобовий показник резонансних повідомлень за травень 2015 року

Оціночний розподіл основних суспільно-політичних та економічних проблем за травень 2015 року

Процес законотворення

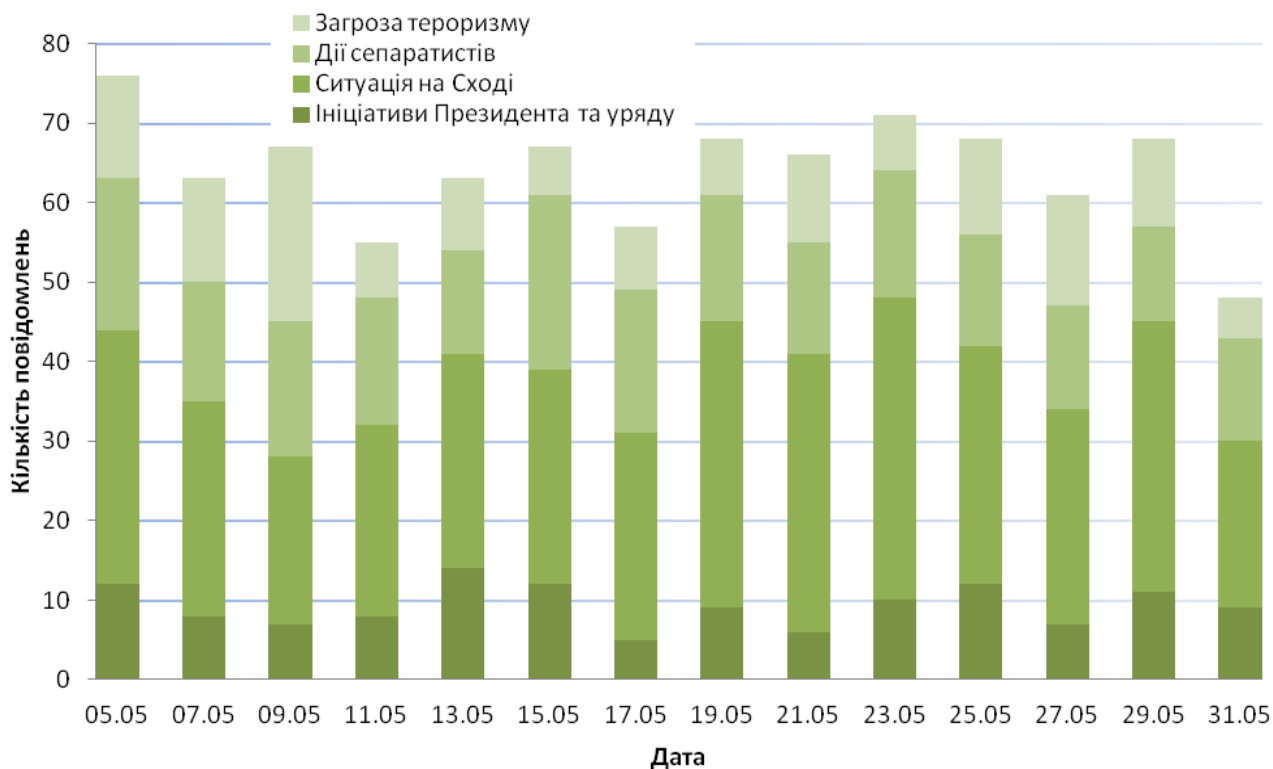

Процес законотворення

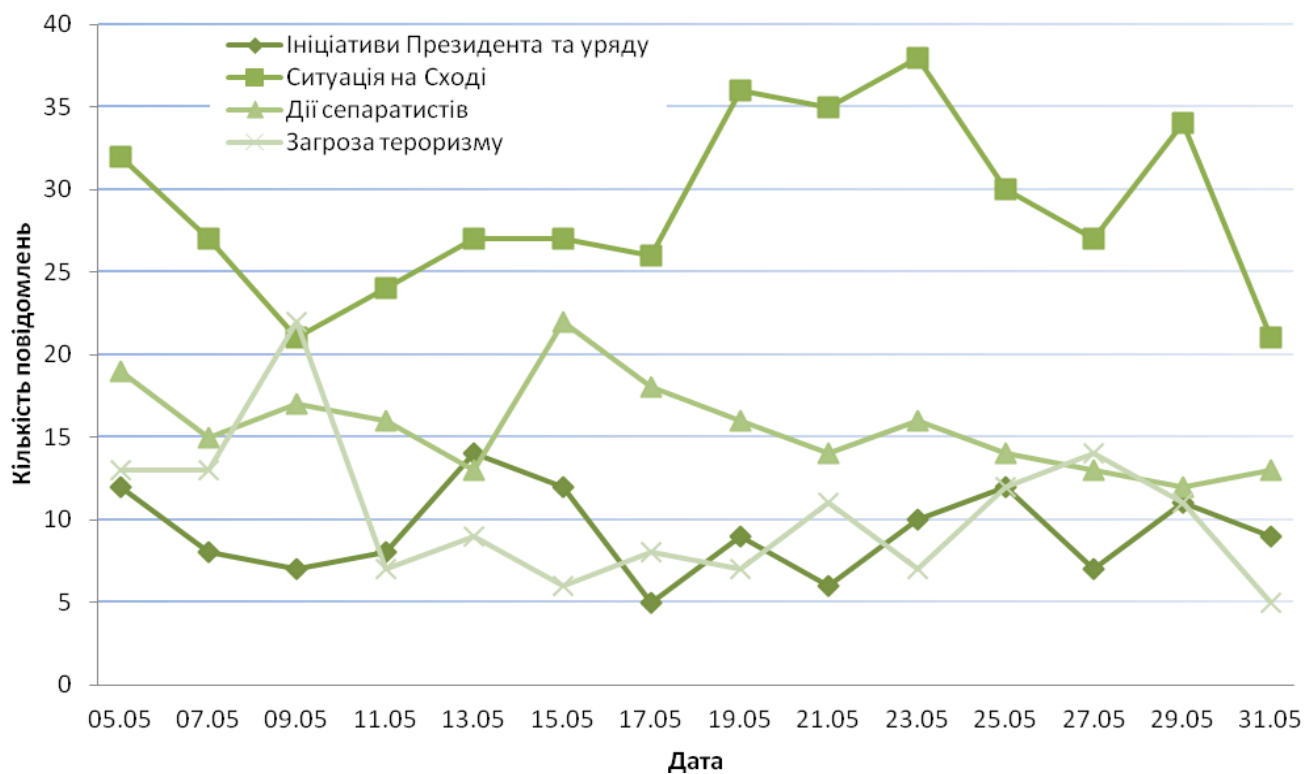

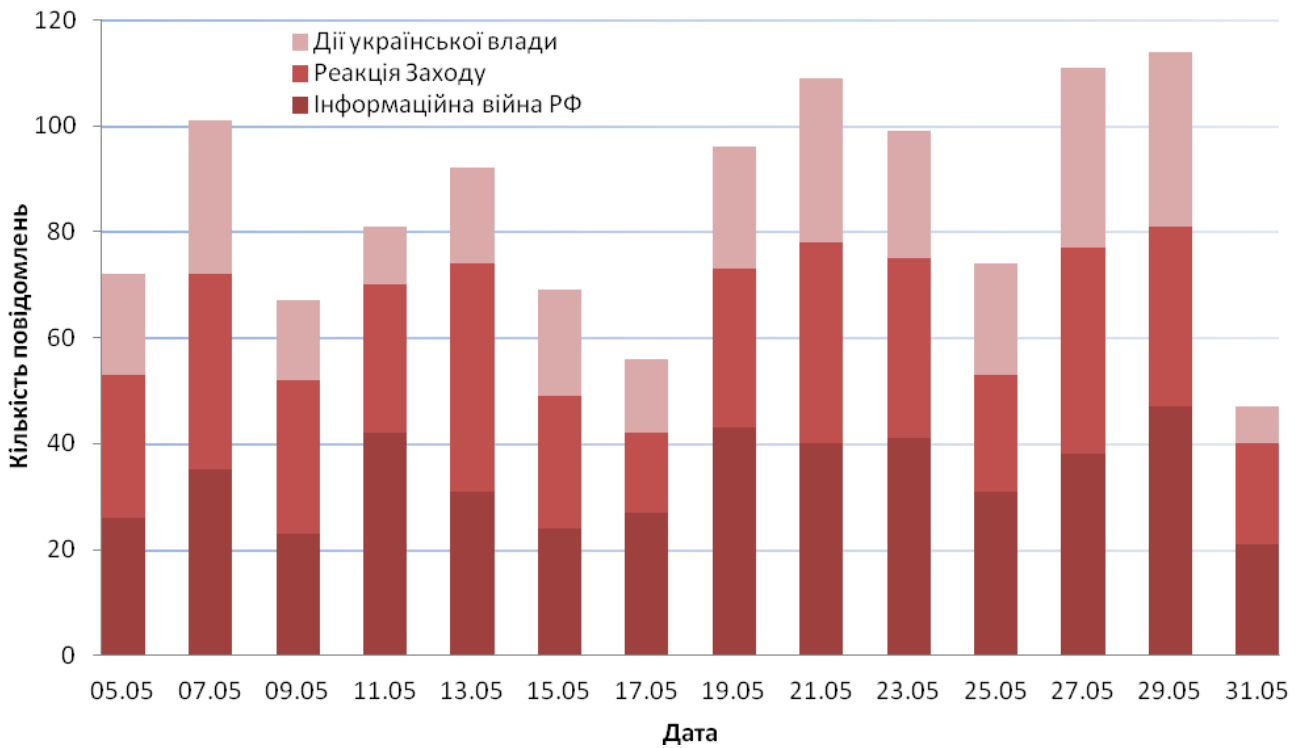
АТО і проблеми окупованих територій

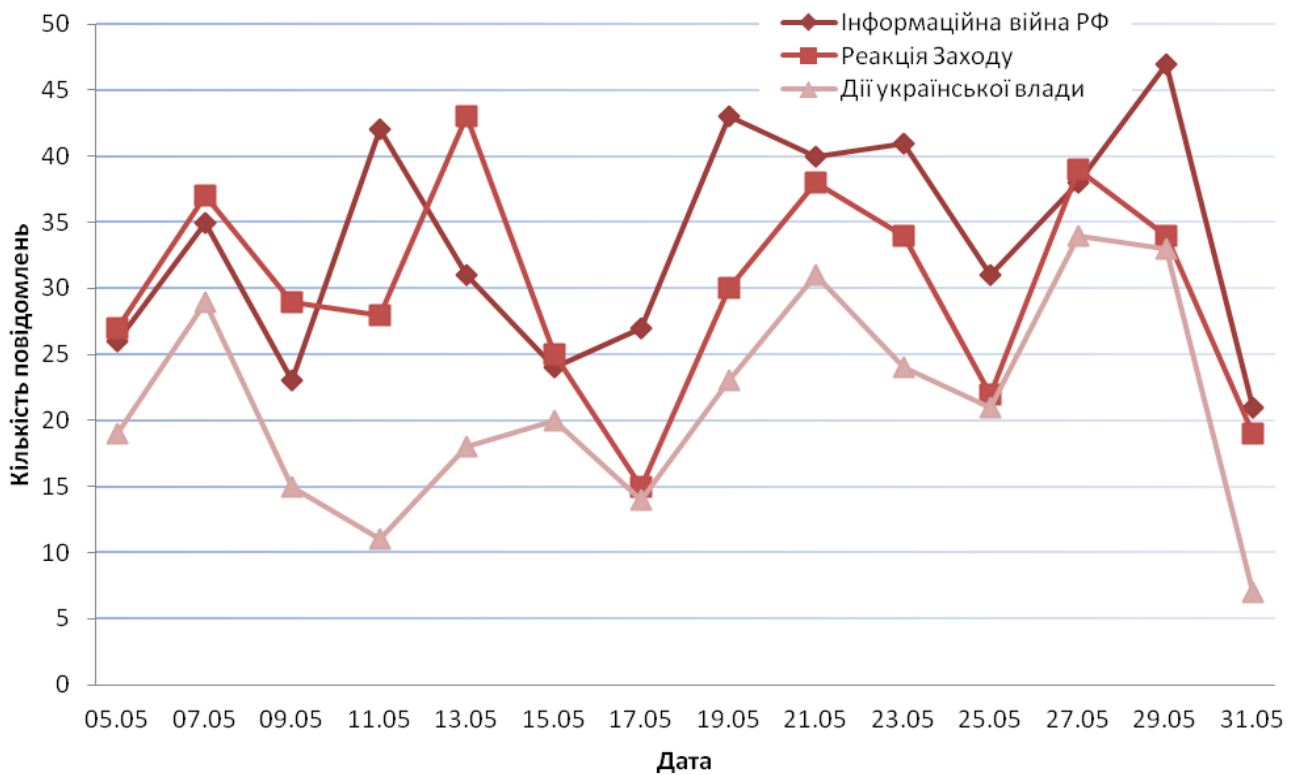
АТО і проблеми окупованих територій

Україно-російське протистояння (інформаційний аспект)

Україно-російське протистояння (інформаційний аспект)

О. Симоненко, наук. співроб. СІАЗ НБУВ, канд. політ. наук

Маніпуляційні прийоми у висвітленні української тематики іноземними ЗМІ

Протягом оглядового періоду з 1 по 30 квітня 2015 р. було проаналізовано 345 інформаційних повідомлень зарубіжних інтернет-ЗМІ, у яких висвітлювалися питання, пов'язані із ситуацією в Україні. З них 162 матеріали західних ЗМІ та 174 – російських ЗМІ. Проведений аналіз показав, що з наявного загалу матеріалів негативне наповнення щодо України містять приблизно 18 % інформаційних повідомлень у західних і приблизно 83 % російських ЗМІ. Із них майже в 14 % інформаційних повідомлень західних ЗМІ та 45 % російських ЗМІ виявлено ознаки маніпуляційних технологій.

За результатами дослідження найбільш поширеними наразі є такі види інформаційних маніпуляцій: ствердження (надання ЗМІ переваги бездоказовим аргументам, замість об'єктивної дискусії, що обмежує плюралізм думок і просуває лише одну точку зору), викривлення змісту політичних подій через псевдооб'єктивне коментування (супроводження повідомлення про факт інтерпретацією коментатора, яка спрямовує думки читача або глядача в потрібному напрямі), анонімний авторитет (апелювання до авторитетної думки з метою викликати довіру до повідомлення. Наприклад: «учені на підставі багаторічних досліджень встановили...», «експерти вважають...» тощо), підміна факту думками (ця техніка використовується у випадку, коли ідея, яку просувають, може викликати менше довіри, якщо її задекларувати прямо. Отже, завдання маніпуляції полягає у «виведенні» потрібної ідеї з попереднього змісту), маніпуляції заголовком. Наприклад, автор розміщеного виданням «Аргументы и факты» матеріалу «Три выстрела в голову. Как Украина совершила политическое самоубийство» (http://www.aif.ru/euromaidan/opinion/1487667?utm_source=Surfingbird&utm_medium=click&utm_campaign=Surfingbird – 2015. – 10.04) А. Сидорчик, коментуючи

ухвалення Верховною Радою України пакета «декомунізаційних» законів, стверджує: «Отрекаясь от своего прошлого в виде Украинской ССР, нынешний киевский режим теряет право не только на всю западную часть страны, но и на Донбасс и Крым, ибо эти территории стали частью Украины только благодаря большевикам» (ствердження, псевдооб'єктивне коментування).

Зі свого боку, видання «Московский комсомолец» (МК) у матеріалі «Предлагали Порошенко Путину забрать Донбасс?» (<http://www.mk.ru/politics/2015/04/07/predlagali-poroshenko-putinu-zabrat-donbass.html>). – 2015. – 7.04) вдається до підміни факту думкою. На початку матеріалу повідомляється про розмову президентів В. Путіна та П. Порошенка під час зустрічі в Мінську у форматі «нормандської четвірки», під час якої нібито Президент України запропонував російському лідеру «забрати Донбас». Попри відсутність підтвердження такої пропозиції як з боку офіційного Кремля, так і Києва, автори матеріалу підсумовують: «Как бы то ни было, поведение официального Киева говорит само за себя: Донбасс Украине словно и, правда, не нужен», презентуючи своє твердження як таке, що впливає з попереднього тексту. Аргументом на користь тези про «непотрібність Україні Донбасу» в повідомленні висувається заява П. Порошенка про те, що єдиною державною мовою в Україні завжди буде українська, незважаючи на те, що «особий статус Донбасса, согласованный в Минске “нормандской четверкой”, предполагает, что там смогут свободно говорить и по-русски». При цьому МК не вважав за потрібне окреслити, яким чином відсутність у російській мові статусу державної може заважати мешканцям Донбасу «свободно говорить и по-русски».

Подібний маніпулятивний прийом зустрічаємо і в матеріалі видання «Аргументы и факты» (<http://www.aif.ru/politics/world/>

politicheskie_ubiistva_na_Ukraine), цитата з якого «происходящая ныне на Украине ликвидация политических оппонентов нынешнего режима является логичным развитием системы, установившейся в стране после государственного переворота 2014 года» відображає не стільки сучасні українські політичні реалії, скільки думку автора матеріалу про ці політичні реалії, яка, утім, видається за факт.

Результати моніторингу виявили також активне використання ЗМІ таких інформаційних маніпуляцій, як напівправа, постановка риторичних запитань, а в деяких випадках фактографічність (розгляд факту поза контекстом, описання факту без його аналізу, узагальнення, причинно-наслідкових зв'язків) і зсув акцентів (перенесення автором маніпуляції уваги аудиторії з небажаних для нього на потрібні йому аспекти, надання небажаних інформацій другорядного значення). Наприклад, риторичні запитання «Интересно, о каком “движении вперед” говорит Байден? К полной нищете народа и окончательной деградации украинской экономики?» або «Сегодня самый обсуждаемый вопрос на Украине – “Кто следующий?”» стосовно «вбивств опозиційних діячів», які зустрічаються в матеріалах видань «Российская газета» (<http://rg.ru/2015/04/28/kritika-site.html>) та «Аргументы и факты» (http://www.aif.ru/politics/world/politicheskie_ubiistva_na_Ukraine) відповідно, спрямовані на висновки аудиторії стосовно негативних наслідків для України процесу євроінтеграції та очікуваність подальших вбивств.

До зсуву акцентів вдаються у своїх матеріалах, розміщених на сторінках видань «Комсомольская правда» (<http://www.kp.ru/daily/26368/3249952>) та «Российская газета» (<http://rg.ru/2015/04/10/polsha-site.html>) оглядачі О. Коц, Д. Стешина та А. Федякіна.

Так, О. Коц і Д. Стешина, констатуючи продовження товарообігу між Донбасом і «недружною Україною», переносять увагу аудиторії з питань товарообігу на проблему нібито негативного ставлення України до цього регіону, підсилюючи бажаний вплив цитатою віце-прем'єра самопроголошеної

ДНР А. Пургіна: «Некоторым предприятиям Киев разрешает завозить к нам товары, есть специальный перечень, – пояснил КП вице-премьер правительства ДНР А. Пургин. – Но в нем нет ни единой компании, которая бы занималась продуктами. Да и не всегда этот список работает. Если по железной дороге до нас что-то доходит, то по автотрассам есть нюансы. Вам все равно придется заплатить бандитам “Правого сектора” (украинская националистическая организация, запрещенная в России. – Авт.) за провоз товаров». Наведена цитата акцентує увагу читачів не стільки на факті підтримання економічних зв'язків між самопроголошеною «республікою» та рештою України, скільки на критичних аспектах їх організації українською владою.

У свою чергу А. Федякіна, коментуючи можливість використання українською владою європейських кредитів на укріплення російсько-українського кордону, робить наголос не на тому, що це сприятиме вирішенню безпекових питань, які стосуються й громадян європейських країн, а на додатковому тягарі для «європейських платників податків», що, за змістом, має викликати невдоволення: «100 миллионов долларов кредита, который Польша предоставит Украине, могут пойти на строительство стены вдоль российско-украинской границы. Как сообщает немецкое издание Deutsche Wirtschafts Nachrichten, обустройство границы за счет европейских налогоплательщиков начнется уже в апреле».

Фактографічність зустрічаємо в розміщеній виданням «Московский комсомолец» статті «В 2014-м Порошенко заработал в 250 раз больше, чем Путин в 2013-м» Є. Меркачевої (<http://www.mk.ru/politics/2015/04/07/v-2014m-poroshenko-zarabotal-v-250-raz-bolshe-chem-putin-v-2013m.html>). Нібито спираючись на факти, а саме на суми доходів, отриманих П. Порошенком і В. Путіним, оглядач пропонує по суті некоректне порівняння, адже співставляє суми доходів В. Путіна за 2013 р., а П. Порошенка – за 2014 р.

При цьому такі методи, як однобічність висвітлення подій і створення «інформаційної хвилі» характерні майже для всіх інформаційних

повідомлень стосовно України в російських ЗМІ (див. нижче «Методи маніпуляційних технологій»).

Окрему увагу було приділено питанню маніпулятивного дискурсу, зокрема застосуванню в інформаційних повідомленнях дискурсивних одиниць маніпулятивного характеру, використання яких спрямоване на підсилення ефективності дії інших інформаційних маніпуляцій. Навіть у випадку, на перший погляд, об'єктивних повідомлень наявність у тексті дискурсивних одиниць маніпулятивного характеру може створити негативний емоційний фон, сформувати негативну асоціацію, стереотип тощо. Наприклад, «хунта», «фашисти», «нацисти», «бандерівці», екстремістська організація («Правий сектор»), бойовики («Правого сектору») тощо. З іншого боку, за допомогою відповідних дискурсивних одиниць може відбуватися як інформаційна легітимізація, так і делегітимізація окремих процесів. Так, вживання аббревіатур ДНР і ЛНР без лапок легітимізує на підсвідомому рівні ці самопроголошені утворення, створюючи уявлення про їх визнання світовою спільнотою. Наприклад, як у матеріалі видання *New York Review of Books*, де зазначається, що «Донецкая и Луганская народные республики, или, если использовать их русские аббревиатуры, ДНР и ЛНР, предполагались быть объединенными в федеративное государство Новороссию, или “Новую Россию”» (цит. за «Факт, что российские спецслужбы чрезвычайно активны в Украине // Остров (<http://www.ostro.org/general/world/articles/468931>). – 2015. – 23.04).

З іншого боку, використання поряд з дискурсивними одиницями «російська влада», «уряд США» виразу «київська влада» спрямоване на підсвідоме «звуження» компетенції української влади.

Здійснений аналіз результатів моніторингу зарубіжних ЗМІ покликаний не лише визначити, які саме зарубіжні ЗМІ вдаються до інформаційних маніпуляцій і беруть, таким чином, участь в антиукраїнській пропаганді, а й виявити домінуючі маніпулятивні тренди з метою вироблення інструментів для мінімізації їхнього негативного впливу.

Довідково: методи маніпуляційних технологій

Апелювання до страху: намагання отримати підтримку своїх ідей/поглядів, використовуючи наявні страхи та упередження аудиторії.

Створення погрози: прийом «стратегічного» характеру, що впливає на емоції масової аудиторії. Його головне завдання – змусити боятися.

Фактографічність: розгляд факту поза контекстом, описання факту без його аналізу, узагальнення, причинно-наслідкових зв'язків.

Отруйний сендвіч: специфічна структуризація тексту, спрямована на те, щоб приховати від аудиторії «непотрібну» правду: комунікатор дає позитивне повідомлення між негативною передмовою та негативним висновком. За наявності в комунікатора певних здібностей і досвіду позитивне повідомлення може залишатися непоміченим аудиторією.

Створення асоціацій: об'єкт в очах громадськості штучно прив'язується до чогось такого, що сприймається масовою свідомістю як дуже погане (чи навпаки – гарне). Для цієї мети широко використовуються метафори. Практикується зв'язування імені політичного опонента з тяжким становищем народу, негативний образ, з яким асоціативно вдається в масовій свідомості зв'язати супротивника (фашист, сталініст, хабарник, мафіозі тощо).

Принцип контрасту: детально описується інформація про політичних опонентів, яка має негативне забарвлення, а поряд з нею подається позитивна інформація про «своїх» політиків.

Підміна: один з варіантів використання дискурсивних одиниць маніпулятивного характеру для позначення несприятливих дій і навпаки. Так, погроми називаються «демонстраціями протесту», бандитські формування – «борцями за волю», найманці – добровольцями тощо.

«Очевидці» події: ефективний прийом, нерідко використовуваний для створення емоційного резонансу. Опитується багато випадкових людей, зі слів яких формується необхідний значеннєвий та емоційний ряд.

Помилкова аналогія чи наведення маніпулятивних аналогій: маніпуляція, спрямована на приховування справжньої причини в будь-якому питанні, заміну її помилковою аналогією. Наприклад, відбувається некоректне зіставлення різних, інколи навіть взаємовиключних наслідків, які в певному випадку видаються за одне. Ігнорується логічна складова в ряді питань мало непротилежного характеру, які представляються маніпуляторами як один причинно-наслідковий ланцюжок.

Констатація факту: бажаний стан речей подається ЗМІ як факт, що вже здійснився.

Коментарі: мета – створення такого контексту, у якому думки людини формуватимуться в потрібному напрямі. Повідомлення про факт супроводжується інтерпретацією коментатора, який пропонує читачу чи глядачу кілька раціональних варіантів пояснення.

Класифікатори: слова-«приправи» для будь-якого інформаційного повідомлення. По-перше, це слова й сполучення, корисні для опису власної «позитивної і конструктивної позиції». По-друге, це «слова, що контрастують» для того, щоб у негативному ключі охарактеризувати супротивника. Типовий варіант повідомлення в новинах: «учасники акції»... (варіанти: «люди похилого віку, особи без певних занять, серед яких є злочинні елементи, алкоголіки і наркомани; радикально налаштовані молоді люди, що сповідують екстремістські погляди...»; «акція проводиться за гроші» тощо).

Ефект ореолу: перенесення позитивних/негативних характеристик певної особи або сфери діяльності, процесу, держави на інші, наближені до них, але не пов'язані з уже проявленими. Наприклад, людину, яка досягла вагомих успіхів у якійсь конкретній галузі, оточуючі вважають здатною на більше й в інших справах, а також приписують ряд позитивних якостей.

Ефект бумеранга: перенасичення інформаційного простору негативною/позитивною інформацією, яка в підсумку починає викликати в аудиторії зворотний ефект – роздратування надмірною кількістю «позитиву» або симпатію через співчуття у випадку постійної критики.

Забовтування: використовується з метою зниження актуальності явища чи формування негативного ставлення до нього, створення так званого «інформаційного шуму», коли за потоком другорядних повідомлень потрібно сховати якусь важливу подію чи головну проблему.

Анонімний авторитет: апелювання до авторитетної думки з метою викликати довіру до повідомлення. Наприклад, «учені на підставі багаторічних досліджень встановили...», «експерти вважають» тощо.

Рекомендація: використання репутації чи ролі індивіда, який рекомендує (експерт, поважна публічна особа тощо); рекомендації по суті є цитуваннями в контексті чи поза ним, особливо на підтримку чи проти здійснюваної політики, дій, програм чи осіб.

Блискучий фантик: слова, які позитивно описують об'єкт, але нічого не говорять по суті. При цьому характеристики розпливчасті настільки, що можуть бути

застосовані до будь-якого об'єкту, водночас спростувати їх і назвати помилковими не можна.

Нечітке припущення чи підміна факту думками: ця техніка використовується тоді, коли ідея, яку пропагандист хоче вкорінити, викликати менше довіри, якщо її задекларувати прямо. Концепція, натомість, багаторазово припускається або подається так, що вона впливає зі змісту.

Використання стереотипів: техніка призначена спровокувати упередження в аудиторії навішуванням на об'єкт пропаганди ярликів, які зображають об'єкт пропаганди в такому світлі, що цільова аудиторія його боїться, ненавидить або гидиться чи вважає небажаним.

Багатократне повторення: цей підхід для аргументації використовує невтомне повторення ідеї. Ідея, простий слоган, який повторюється достатню кількість разів, може сприйнятися як правда.

Ствердження: надання ЗМІ переваги бездоказовим аргументам, замість об'єктивної дискусії, що обмежує плюралізм думок і просуває лише одну точку зору.

Постановка риторичних запитань: представник ЗМІ ставить аудиторії просте запитання, водночас наділяючи його відповідним підтекстом.

Ефект первинності: при надходженні суперечливої інформації, перевірити яку не є можливим, людина вірить тій, яка надійшла першою. Змінити ж уже сформований погляд дуже важко.

Відволікання уваги: за допомогою відеоряду, розбавлення повідомлень непотрібною інформацією, яка відволікає увагу від важливої суспільної події.

Створення асоціацій: ув'язування певного об'єкта з негативними асоціаціями в очах громадськості.

Благі слова: слова в системі цінностей цільової аудиторії, які створюють позитивний образ, якщо застосовуються до особи чи предмета. «Мир, щастя, безпека, мудре керівництво, свобода, правда тощо» – є благими словами. Багатьма релігійність розглядається як благість, асоціація з нею дає великі переваги.

Вибіркова правда: пропагандист говорить правду або таку вибірку з правди, яка необхідна для його цілей. І говорить її в такий спосіб, що слухач і не думає, що отримує пропаганду... Мистецтво пропаганди – це не брехати, а, швидше, вибирати правду, яка тобі необхідна та подавати її в суміші з іншою правдою, яку хоче почути аудиторія.

Блискучі узагальнення: це – емоційно наповнені слова, які додаються до продукту чи ідей, але не передбачають ніяких конкретних аргументів чи аналізу.

Дезінформування: створення або видалення інформації з публічних документів з метою створення неправильного документування події або дій особи чи організації, включаючи повну фальсифікацію фотографій, кінокартин, трансляцій і звукозаписів, подібно до друкованих документів.

Емоційний резонанс чи нагнітання негативного емоційного фону: спосіб створення в широкій аудиторії певного настрою з одночасною передачею пропагандистської інформації. Емоційний резонанс дає змогу зняти психологічний захист, що на усвідомлюваному рівні створює людина, намагаючись відгородитися від пропагандистського чи рекламного «промивання мізків». Одне з основних правил пропаганди – насамперед потрібно звертатися не до розуму, а до почуттів людини.

Буденна розповідь: представлення інформації, яка може викликати небажаний ефект, у звичайному, «буденному» тоні, начебто нічого дивного й тим більше страшного не відбувається.

Однобічність висвітлення подій: у цьому випадку маніпулятивність методики, яка застосовується, спрямована на однобічність висвітлення подій, коли

надається можливість висловитися лише одній стороні процесу, у результаті чого досягається помилковий (прихований, маніпулятивний) ефект при можливій інтерпретації, що подається в матеріалі подій, фактично подібну інтерпретацію виключаючи.

Створення інформаційної хвилі: пропагандистська акція спрямована на стимулювання активного коментування певної інформації значною кількістю ЗМК. Основна мета використання цього прийому полягає в створенні так званої «вторинної інформаційної хвилі» на рівні міжособистісного спілкування – для ініціювання відповідних обговорень, оцінок, появи відповідних чуток, – тривалому циркулюванню потрібної інформації в інформаційному просторі. Усе це дає змогу багаторазово підсилити потужність інформаційно-психологічного впливу на цільові аудиторії.

Зсув акцентів: перенесення автором маніпуляції уваги аудиторії з небажаних для нього на потрібні йому аспекти, надання небажаної інформації другорядного значення.

Розмахування прапором: намагання виправдати дію на підставі того, що це патріотично або певним чином діє на користь країні, групі або ідеї, яку підтримує цільова аудиторія.

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

I. Беззуб, мол. наук. співроб. НЮБ НБУВ

Сучасний стан і перспективи української євроінтеграції

Євроінтеграція – цивілізаційний вибір України, одна з ключових вимог Революції гідності. У системі зовнішньополітичних пріоритетів України вона посідає особливе місце.

Виступаючи на XVII саміті Україна – ЄС, який відбувся у Києві 27 квітня 2015 р., Президент України П. Порошенко наголосив, що перспектива членства у ЄС є стратегічним орієнтиром українських прагнень до перетворення і ключовою метою, заради якої проводяться реформи. Уперше Україна брала участь у саміті в статусі держави, яка уклала Угоду про асоціацію з Європейським Союзом.

Для України європейська інтеграція – це шлях модернізації економіки, подолання технологічної відсталості, залучення

іноземних інвестицій і новітніх технологій, створення нових робочих місць, підвищення конкурентоспроможності вітчизняного товаровиробника, вихід на світові ринки, насамперед на ринок ЄС. Як невід’ємна частина Європи Україна орієнтується на діючу в провідних європейських країнах модель соціально-економічного розвитку.

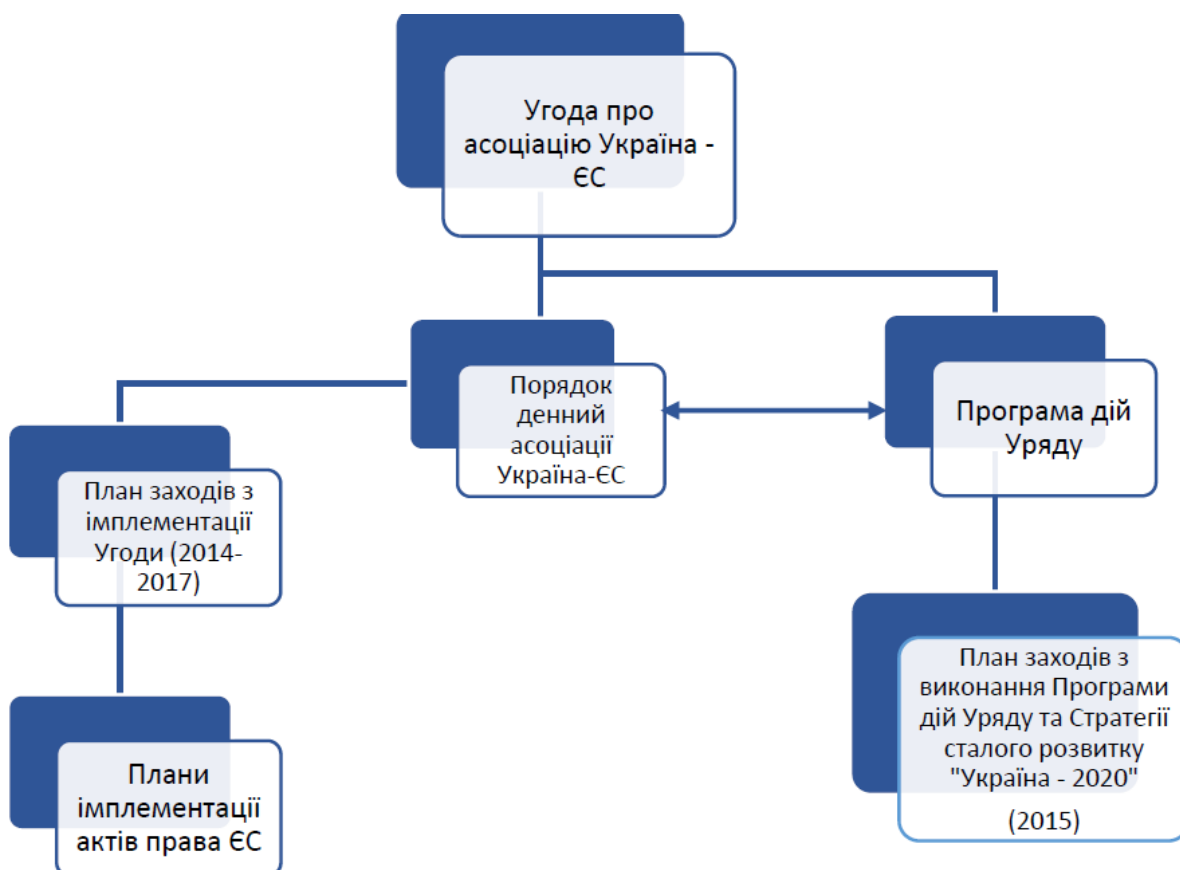
Політичні переваги інтеграції України у ЄС пов’язані зі створенням надійних механізмів політичної стабільності, демократії та безпеки. Зближення з ЄС є гарантією, а виконання його вимог – інструментом розбудови демократичних інституцій в Україні. Крім того, членство у ЄС відкриває шлях до колективних структур спільної безпеки Євросоюзу, забезпечить ефективнішу

координацію дій з європейськими державами у сфері контролю за експортом і нерозповсюдження зброї масового знищення, дасть змогу активізувати співробітництво в боротьбі з тероризмом, організованою злочинністю, контрабандою, нелегальною міграцією, наркобізнесом тощо.

Як відомо, Європейський Союз й Україна почали переговори щодо Угоди про асоціацію у 2007 р., а в 2008 р. – щодо поглибленої і всеохоплюючої зони вільної торгівлі (ЗВТ) як невід’ємної складової частини Угоди про асоціацію.

Довгі роки плідної роботи дали змогу Верховній Раді України та Європейському парламенту 16 вересня 2014 р. ратифікувати Угоду про асоціацію між ЄС та Україною, що дало можливість розпочати тимчасове застосування відповідних положень Угоди про асоціацію з 1 листопада 2014 р., водночас тимчасове застосування розділу про ЗВТ розпочнеться з 1 січня 2016 р.

На першому засіданні Ради асоціації між Україною та ЄС 15 грудня 2014 р. сторони домовилися актуалізувати Порядок денний асоціації Україна – ЄС (див. рисунок).

Рис. Програмні документи у сфері євроінтеграційної політики України

Джерело: Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. – Режим доступу: http://reforms.in.ua/Content/Download/tasks-performance-status/AA_impl_report_02_2015_GOEI.pdf

Порядок денний асоціації (ПДА) – це практичний інструмент відносин Україна – ЄС, який був розроблений сторонами на заміну Плану дій Україна – ЄС відповідно до домовленостей, досягнутих під час саміту Україна – ЄС у Празі (вересень 2008 р.), з метою підготовки умов і сприяння ефективній імплементації положень майбутньої Угоди про асоціацію.

ПДА був схвалений Радою з питань співробітництва між Україною та ЄС 16 червня 2009 р. у Люксембурзі та набрав чинності 24 листопада 2009 р. шляхом процедури взаємного обміну нотами.

ПДА принципово відрізняється від Плану дій Україна – ЄС, що втратив чинність у березні 2009 р. Реалізація ПДА здійснюється на принципах спільної власності та спільної відповідальності за кінцевий результат. Двічі (у 2012 та 2013 р.) до документа вносилися зміни з метою його актуалізації. Раді з питань співробітництва було представлено три спільні звіти про виконання Порядку денного асоціації (у 2010, 2012 та 2013 р.).

Цей документ служить орієнтиром для проведення реформ в Україні в процесі підготовки імплементації майбутньої Угоди про асоціацію. Реалізація Порядку денного дасть можливість розпочати виконання вже погоджених положень майбутньої Угоди про асоціацію між Україною та ЄС ще до її укладення.

На відміну від Плану дій Україна – ЄС, який українська сторона здебільшого виконувала самотужки, ефективна реалізація спільного ПДА залежить, не в останню чергу, від глибшого залучення Євросоюзу до процесів реформування України та поглиблення інтеграційних процесів між Україною та ЄС. Ідеться також про розширення кола секторальних діалогів між профільними міністерствами і відомствами України та підрозділами Європейської комісії й агентствами ЄС, а також залучення практичного сприяння й допомоги ЄК і держав-членів ЄС до процесу системного законодавчого наближення України до Європейського Союзу та виконання інших пріоритетів ПДА.

Для забезпечення процесу моніторингу та щорічного перегляду документа був створений

механізм спільного комітету на рівні старших посадових осіб щодо імплементації Порядку денного асоціації Україна – ЄС. Перше засідання комітету ПДА відбулося 26 січня 2010 р. у Києві.

З метою актуалізації Порядку денного асоціації з урахуванням кардинальних змін, що відбулися у відносинах сторін у 2014 р., за дорученням Прем'єр-міністра України А. Яценюка урядовим офісом з питань європейської інтеграції за участі зацікавлених центральних органів виконавчої влади, органів державної влади 10 березня 2015 р. завершено узгодження оновленого ПДА із Європейською службою зовнішніх дій.

13 березня 2015 р. Кабінетом Міністрів прийнято Розпорядження «Про схвалення рекомендації Ради асоціації між Україною та ЄС про імплементацію Порядку денного асоціації між Україною та ЄС» (№ 207).

16 березня 2015 р. Рада асоціації схвалила оновлений Порядок денний асоціації (шляхом обміну листами). Будучи узгодженим між урядом України та ЄС і його державами-членами, цей документ є основним політичним інструментом реалізації та моніторингу Угоди про асоціацію.

У документі зазначено, що метою цього Порядку денного асоціації є підготувати та сприяти імплементації Угоди про асоціацію через створення практичного середовища, у якому можуть бути реалізовані найважливіші цілі політичної асоціації та економічної інтеграції, та через визначення переліку пріоритетів для спільної секторальної роботи.

Сторони визначають пріоритети Порядку денного асоціації, які доповнюють зобов'язання сторін відповідно до Угоди про асоціацію для повної імплементації цієї Угоди. Зокрема, наразі визначено 10 короткострокових пріоритетів у сфері реформування Конституції України, судової системи, законодавства про вибори, сфер боротьби з корупцією, державного управління, енергетики, дерегуляції, державних закупівель, оподаткування та зовнішнього аудиту, які є першочерговими для України.

Передбачено, що ЄС надаватиме Україні підтримку у виконанні нею цілей і пріоритетів

ПДА через застосування всіх наявних ресурсів допомоги ЄС, а також через обмін досвідом, поширення кращих практик та ноу-хау. Як частина цих зусиль група підтримки України при Європейській комісії, що була заснована у 2014 р., надає технічну допомогу та поради державним органам влади України щодо порядку денного реформ у тісній координації з Європейською службою зовнішньої діяльності (ЄСЗД), представництвом ЄС у Києві та державами-членами. Україна також має скористатися повною мірою допомогою консультаційної місії ЄС з реформування сектору громадської безпеки як частини комплексної допомоги ЄС у процесі реформування. ЄС також заохочуватиме та ініціюватиме координацію підтримки з боку інших партнерів України. Для підтримки виконання ПДА також застосовуватимуться відповідні європейські фінансові інструменти.

Реалізація Порядку денного асоціації є предметом і частиною процесу щорічного звітування, моніторингу та оцінки.

Українські та зарубіжні посадовці оцінили прийняття оновленого Порядку денного асоціації як сприяння процесу поглибленого реформування й модернізації економіки України. Про це сказала верховний представник ЄС з питань зовнішньої політики і політики безпеки Ф. Могеріні. На думку міністра закордонних справ України П. Клімкіна, єдина, демократична і європейська Україна стане найкращою відповіддю на виклики сучасності та найкращою відповіддю агресору на його злочинні плани щодо підриву демократичних принципів і свобод в Українській державі.

Важливість цього документа полягає в тому, вважає голова правління Інституту економічних досліджень та політичних консультацій І. Бураковський, що він визначає пріоритети спільних дій сторін у сфері практичної імплементації Угоди про асоціацію. Але, зауважив експерт, будь-яка – навіть оплачена кров'ю – угода залишається простим документом, якщо вона не виконується.

Урядовий Офіс з питань європейської інтеграції з метою інформування громадськості про перебіг виконання Порядку денного

асоціації та імплементації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС підготував Звіт про результати виконання цих документів. Звіт містить інформацію про найважливіші заходи й результати виконання ПДА та Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, які були заплановані та відбулися в період з вересня 2014 р. по квітень 2015 р., а також інші важливі події.

Звіт підготовлено за результатами аналізу інформації, поданої 60 органами державної влади, що залучені до виконання відповідних завдань.

Угода про асоціацію та ПДА передбачають, що сторони можуть здійснювати моніторинг та оцінку як спільно, так й окремо кожною стороною. Цей Звіт є прикладом підготовки відповідного документа українською стороною. ЄС не брав участь у складанні документа.

Метою Звіту є інформування громадян України, представників неурядових організацій, а також міжнародної спільноти, зокрема інституцій ЄС та його держав-членів, щодо прогресу України в реалізації цілей політичної асоціації та економічної інтеграції з ЄС з метою широкого обговорення та аналізу заходів органів державної влади.

У Звіті зазначено, що 12 місяць експертів ЄС з оцінки Плану дій щодо лібералізації візового режиму для України показали істотний прогрес у виконанні Україною відповідних критеріїв цього плану.

Станом на 22 квітня 2015 р. уряд ухвалив 33 розпорядження про схвалення 129 планів імплементації 179 актів законодавства ЄС. Зокрема, Кабмін затвердив вісім планів імплементації 13 актів законодавства ЄС у сфері охорони здоров'я, 43 плани імплементації 45 законів ЄС у сфері інфраструктури, два плани імплементації двох законів ЄС у сфері юстиції, три плани імплементації трьох законів в агросфері, 10 планів імплементації 38 актів у сфері економічного розвитку та шість планів імплементації дев'яти актів у сфері фінансів, а також 14 планів імплементації 14 законів ЄС у соціальній сфері, 20 планів імплементації 20 актів у сфері екології та природних ресурсів та один план імплементації одного

акта законодавства ЄС у сфері освіти. Усього до 2017 р. передбачається затвердити плани імплементації 180 актів законодавства.

Серед пріоритетів ПДА Кабмін вказав конституційну реформу, реформу системи запобігання та боротьби з корупцією, виборче законодавство, реформу системи правосуддя, реформу у сфері державного управління, дерегуляцію, реформу державних закупівель, податкову реформу та зовнішній аудит.

У реалізації конституційної реформи досягнуто «певний прогрес» – створена Конституційна Комісія й три робочі групи: з децентралізації, судової реформи, прав людини. «Певного прогресу» також досягнуто в реформі судової системи (прийнято Закон України «Про справедливий суд») та в податковій реформі (внесені зміни в законодавство щодо відшкодування ПДВ). Лише «певного прогресу» досягнуто і в реформуванні енергетичної галузі України (прийнято Закон України «Про ринок газу», а також план подальших реформ «Нафтогазу»).

У боротьбі з корупцією (створено Антикорупційне бюро, Нацагентство з питань запобігання корупції, внесено зміни до антикорупційних законів), у реформі держзакупівель і дерегуляції (закріплені мораторії на перевірки, зменшено кількість податків з 22 до дев'яти, спрощені на законодавчому рівні процедури отримання ліцензій та інших дозвільних документів) уряд оцінив роботу української влади як «значний прогрес».

У виборчій реформі України поки досягнуто лише «обмеженого прогресу». У Звіті також описані деякі просування у сферах юстиції, торгівлі, охорони здоров'я, охорони навколишнього середовища та ін. Перераховані технічні стандарти, які Україна вже привела й приводить у відповідність із законодавством ЄС. Так, уже гармонізовано з нормами Євросоюзу 30 % національних стандартів (8 тис. 849 документів технічного регулювання з 29,6 тис. таких документів).

У кінці Звіту зазначаються подальші пріоритетні заходи, заплановані Україною для імплементації Угоди про асоціацію.

Коментуючи досягнення України через рік після підписання політичної частини Угоди про асоціацію з ЄС, колишній єврокомісар з питань розширення і політики сусідства ЄС Ш. Фюле зазначив, що найкращим стимулом для реформ в Україні є перспектива членства у ЄС.

Хоча конкретних результатів і серйозних проривів XVII саміт Україна – ЄС не приніс, одним з головних позитивних підсумків саміту є те, що ЄС чітко заявив про набрання чинності зони вільної торгівлі між Україною та ЄС з 1 січня 2016 р. Україна і ЄС більше не підуть на поступки Російській Федерації щодо відтермінування набрання чинності економічної частини Угоди про асоціацію (Кремль вимагає відкласти повноцінний запуск ЗВТ ще на рік).

Заступник голови Адміністрації Президента В. Чалий упевнений, що є реальні шанси завершити процес ратифікації Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом до кінця року (документ мають ратифікувати всі 28 країн ЄС). Повністю Угоду про асоціацію між Україною та Євросоюзом уже ратифікували 16 держав: Болгарія, Велика Британія, Данія, Естонія, Ірландія, Латвія, Литва, Мальта, Польща, Румунія, Словаччина, Угорщина, Хорватія, Швеція, Португалія та Фінляндія. У Люксембурзі та Іспанії Угода була ратифікована парламентами й чекає на підпис президента, ще в чотирьох країнах (Німеччина, Чехія, Нідерланди, Франція) Угода ратифікована однією з палат парламенту, у шести державах (Австрія, Бельгія, Греція, Італія, Кіпр, Словенія) процедури підготовки тривають.

У євроінтеграційному процесі кожної країни настає момент, коли із зовнішньополітичного питання він перетворюється на ряд конкретних і досить складних завдань політики внутрішньої. Для України такий момент настав з підписанням Угоди про асоціацію з ЄС у 2014 р. Відтоді на перший план вийшли абсолютно технічні потреби, наприклад імплементація сотень європейських нормативних актів, щоб правила, за якими функціонує державний сектор, політика та економіка в Україні, були такими ж, як у Європі.

Налагодити цю роботу не так просто: хтось має очолити, хтось – проконтролювати, хтось – втілювати. Причому важливо, аби ніщо не «провисало», не відтермінувалося, роботу не робили двічі різні відомства або, навпаки, не перекидали її одне на одного.

Питання наявності ефективного органу з питань європейської інтеграції – основне для забезпечення успішності процесу в цілому. Водночас способи менеджменту різні, кожна країна вибудовувала свою, індивідуальну систему. Часто – методом спроб і помилок. Наприклад, країни створювали спеціальні органи в статусі окремих міністерств (Хорватія, Туреччина) та інших державних органів (Бюро європейської інтеграції Естонії) або в структурі секретаріатів урядів, однак з особливим статусом (офіс Комітету з питань європейської інтеграції у Польщі, директорат з питань європейської інтеграції Болгарії).

У багатьох випадках робота структурних органів була підпорядкована безпосередньо прем'єр-міністру, але, наприклад, Македонія та Словаччина для таких цілей мають профільного віце-прем'єра з питань євроінтеграції з достатньою політичною та адміністративною вагою.

В Угорщині та Чехії головним координатором усіх європроцесів виступає МЗС, яке має дуже широкі повноваження.

У Словаччині стратегічні рішення приймала урядова Рада у справах євроінтеграції, яку очолював віце-прем'єр з європейських питань. До її складу входили заступник міністра закордонних справ, міністри економіки, фінансів, сільського господарства, внутрішніх справ і головний уповноважений. Ця посада була створена в структурі МЗС і є аналогом угорського держсекретаря з питань євроінтеграції.

У Словенії було створено Міністерство з європейських питань. Міністр очолював Бюро (урядовий офіс) з європейських питань, який відповідав за адаптацію законодавства, ведення переговорів про вступ до ЄС, управління фондами ЄС для потенційних членів, а також за виконання положень угоди.

У 2001 р. (за шість років до вступу в ЄС) Міністерство євроінтеграції з'явилося і в

Румунії, до того часу євроінтеграційну роботу між собою ділили департамент європейської інтеграції в канцелярії прем'єр-міністра та департамент у європейських справах в МЗС.

Схожі структури було утворено і в балтійських країнах: на стратегічному рівні євроінтеграцією займався орган, очолюваний безпосередньо прем'єр-міністром (урядовий комітет в Естонії, урядова комісія в Литві, рада євроінтеграції зі статусом урядового підкомітету в Латвії). Щаблем нижче – інша установа, що має розгалужену структуру й займається практичною роботою (з координації та імплементації законодавства): офіс євроінтеграції в Естонії та Латвії, європейський комітет у Литві. У Латвії й Естонії, крім того, керівник офісу очолював Раду вищих держслужбовців, до якої входили представники більшості міністерств.

Одним з найуспішніших прикладів ефективного менеджменту євроінтеграційних процесів можна вважати налагодження цієї роботи в Польщі. Уповноважений уряду з питань євроінтеграції та іноземної допомоги отримав там статус держсекретаря. Він очолював офіс Комітету у справах євроінтеграції – потужну структуру, створену в 1996 р. (сам комітет, створений тоді ж, очолює безпосередньо прем'єр-міністр).

Не менш цікаво є координація євроінтеграції в Грузії, яка разом з Молдовою є нашою «колегою» з підписання у 2014 р. Угоди з ЄС.

Ще в 2004 р. для загальної координації процесу грузини створили урядову Комісію з питань євроінтеграції, яку очолював особисто прем'єр-міністр. Водночас того ж року була введена посада державного міністра з європейської та євроатлантичної інтеграції, який очолював відповідну структуру – профільний «євро-офіс», дещо подібний до нашого за функціоналом. До речі, при євроінтеграційному державному міністрі успішно діє Громадська рада, до якої входять представники провідних аналітичних центрів, асоціацій та неурядових організацій.

Секторальна імплементація Угоди в Грузії розділена: за процеси візової лібералізації відповідає МЗС, за впровадження зони вільної

торгівлі – переважно Міністерство економіки, введені посади заступників міністрів з євроінтеграції тощо.

Звісно, непорозуміння в координації виникають, однак у Грузії відчутна присутність політичної волі та відданості євроінтеграційним реформам, що дає їм змогу дивитися в майбутнє з більшим оптимізмом.

На жаль, в Україні, як наголошують європейські та українські експерти, з асоціацією не все гладко: нова влада не демонструє швидких реформ, у країні вибухають корупційні скандали – усе це відбувається на фоні агресії на Донбасі та тиску Росії з метою дестабілізації ситуації в Україні.

Покращити ситуацію могло б призначення профільного віце-прем'єра з євроінтеграції та створення профільного міністерства чи нацагентства, проте, попри заяви вищого керівництва, протягом останнього року цього так і не сталося.

Ініціативу щодо запровадження посади віце-прем'єра з євроінтеграції озвучили заступник голови АП Д. Шимків і Прем'єр-міністр України А. Яценюк. Виступаючи на засіданні Національної ради реформ, глава уряду нагадав, що в кожному міністерстві працює обраний на конкурсній основі заступник міністра з питань європейської інтеграції. Курує цей напрям заступник міністра Кабінету Міністрів України, директор урядового офісу з питань європейської інтеграції Н. Гнидюк.

Кабмін 13 серпня 2014 р. видав постанову № 346 про створення урядового офісу з питань євроінтеграції. Безперечно, поява такої установи – прогресивний крок, однак статус та функції офісу переважно «координуючі», чого явно недостатньо для впевненого просування шляхом єврореформ. Євроофіс не розробляє законопроекти, не має права законодавчої ініціативи (подання проектів нормативно-правових актів на розгляд Кабінету Міністрів), не веде переговорів з європейською стороною на вищих рівнях, не має права давати доручення іншим органам державної влади (лише через Прем'єр-міністра й лише у виняткових випадках). Основним його завданням є моніторинг загальної ситуації, чого не досить

для ролі єдиного й головного координатора євроінтеграції в країні.

Водночас передбачається, що офіс буде підпорядкований віце-прем'єру з питань євроінтеграції, що може значно посилити його політичну вагу та реформаторські потужності.

Крім того, постановою уряду № 696 від 5 грудня 2014 р. був створений урядовий Комітет з питань економічного розвитку та європейської інтеграції, який очолив особисто Прем'єр. Теоретично цей орган дійсно міг би заповнити вакуум політичної координації європейських реформ. Та на практиці він існує швидше на папері. За час існування комітету урядовий портал не повідомив про жодне його засідання чи, тим більше, про рішення.

До речі, радник Прем'єр-міністра В. П'ятницький скептично ставиться до ідеї створення при кожному міністерстві посади заступника міністра з євроінтеграції, а також до установи спеціального органу, відповідального за європейський вектор.

Як пояснює Н. Гнидюк, євроінтеграція – це сфера не тільки зовнішньої, а і внутрішньої політики. Та коли процесом займаються десятки відомств одночасно, без координуючого центру, на практиці це призводить до безладу. «Європейський офіс» у Секретаріаті уряду не здатний розв'язати цю проблему з однієї простої бюрократичної причини – його керівник не має права давати вказівки міністрам і керівникам відомств.

На переконання народного депутата О. Семерака, який до свого обрання у Верховну Раду курував євроінтеграцію в «першому уряді Яценюка», урядовому офісу не вистачає політичної ваги.

Такої ж думки дотримується й голова парламентського Комітету з євроінтеграції І. Геращенко. Вона вважає, що офіс з євроінтеграції не може координувати роботу міністерств. Він збирає інформацію, може щось пропонувати, але «мотором» євроінтеграції він не стане – має бути віце-прем'єр чи перший віце-прем'єр.

У європейському дипкорпусі також наголошують, що багато разів попереджали уряд, що без профільного віце-прем'єра шанси

на успіх України в проведенні європейських реформ близькі до нуля.

Здійснення процесу європейської інтеграції та проведення реформ потребує централізованого керівництва, яке міг би забезпечити спеціально призначений посадовець в уряді, заявив керівник цивільних операцій Європейської служби зовнішніх дій К. Дін. За його словами, це може бути віце-прем'єр-міністр чи міністр, який повинен бути наділений реальними повноваженнями та мати у своєму розпорядженні міністерську структуру. Повноваження посадовця, який відповідатиме за євроінтеграцію та реформи, має визначити закон, має діяти принцип верховенства права.

20 березня 2015 р. з пропозицією запровадити посаду віце-прем'єра з євроінтеграції до Президента й Прем'єр-міністра звернувся ряд громадських організацій. Звернення підписали Інститут євроатлантичного партнерства, представники Реанімаційного пакета реформ та інформаційної кампанії «Сильніші разом!». Представники цих організацій разом з експертами-євроінтеграторами виробили критерії, за якими провели громадський відбір кандидатів на посаду віце-прем'єра з євроінтеграції. Серед ключових вимог, яким має відповідати ефективний віце-прем'єр з євроінтеграції, організатори зазначають, зокрема, наявність ґрунтовних профільних знань, розуміння пріоритетів нової економічної та торговельної географії України, уміння вести діалог з інституціями ЄС на найвищому рівні тощо.

За результатами громадського відбору до списку претендентів на цю посаду були включені: в. о. президента Американської торговельної палати Т. Качка, заступник міністра закордонних справ з євроінтеграції О. Зеркаль, директор Координаційного бюро європейської та євроатлантичної інтеграції у 2008–2010 рр. В. Трюхан, представник України при ЄС К. Єлісеєв та урядовий уповноважений з питань етнонаціональної політики Г. Друзенко.

Аналізуючи інформацію щодо пропозиції створити нацагентство з питань євроінтеграції, експерт з питань європейської інтеграції, директор Інституту євроатлантичного

співробітництва О. Сушко зазначив, що в експертного та міжнародного середовища немає жодних переконливих аргументів, що Нацагентство може допомогти Україні на шляху до євроінтеграції. За словами фахівця, важливими для євроінтеграції є ресурси, повноваження, координація та політична воля, а віце-прем'єр – лише церемоніальна особа, яка сама по собі нічого не змінить.

Можливо, профільний «віце» зміг би на достатньому рівні координувати весь процес євроінтеграції, який наразі розпорошений між різними відомствами. Однак, повертаючи цю посаду втретє, варто більш продумано затверджувати набір повноважень і компетенцій, аби потенційний кандидат міг робити, а інколи навіть протискати необхідні євро реформи. Відкритим залишається питання створення в Україні окремого міністерства або нацагентства. У будь-якому випадку обрана установа повинна мати сильну інституційну потужність – розгалужену структуру, широкий набір повноважень – і тісно співпрацювати як з усіма профільними відомствами на центральному рівні, так і з регіональною та місцевою владою. Можливо, для ефективного європоступу відповідні структурні одиниці повинні існувати в усіх органах виконавчої влади – таким чином вибудується кадровий потенціал, потреба в якому з подальшим зближенням з Євросоюзом тільки зростатиме.

Але успішність будь-якої євроінтеграційної політики полягає не в твердженнях і деклараціях про європейський вибір, а в банальному слідуванні принципам та цілям цієї політики.

Європейський вибір України відкриває нові перспективи співробітництва з розвинутими країнами континенту, надає можливості економічного розвитку, зміцнення позицій України у світовій системі міжнародних відносин. Це – найкращий спосіб реалізації національних інтересів (*Матеріал підготовлено з використанням інформації таких джерел: Центр ім. О. Разумкова (<http://www.razumkov.org.ua/ukr/index.php?lng=UKR>); Портал «Екодемократія» (<http://ecodemocracy.org.ua>); Урядовий портал (<http://www.kmu.gov.ua>); сайт*

Міністерства закордонних справ України (<http://mfa.gov.ua/ua>); Офіційний веб-портал Верховної Ради України (<http://www.rada.gov.ua>); Представництво Європейського Союзу в Україні (http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/index_uk.htm); Європейська правда (<http://www.eurointegration.com.ua>); ежедневная интернет-газета Утро.UA (<http://www.utro.ua>); сайт RegioNews-Суми (<http://regionews.sumy.ua>); Дзеркало тижня. Україна (<http://gazeta.dt.ua>); Громадська організація «Європа без бар'єрів» (<http://novisa.org.ua>); сайт NEWSru.ua (<http://www.newsru.ua/ukraine>); сайт ТСН.ua (<http://tsn.ua>); ТОВ «Корреспондент» (<http://ua.korrespondent.net>); сайт радіо «Свобода» (<http://www.radiosvoboda.org>); Слово і Діло (<http://www.slovoidilo.ua>).

А. Потіха, наук.співроб. СІАЗ НБУВ

Початок реформування правоохоронних органів: нова патрульна служба та її особливості

Реформа в структурі МВС давно на часі. Попередні спроби косметичних реформ не принесли позитивного результату. Враховуючи прорахунки попередніх «реформаторських» ініціатив, діюча влада анонсувала кардинальні зміни, у рамках яких розпочала створення нової патрульної служби в Україні. Реформа розпочалася з Києва, і, як інформують ЗМІ, нова патрульна служба запрацює в столиці вже із середини червня, після того як закінчать підготовку кадети, яких для цього навчають.

За словами першого заступника очільника МВС України Е. Згуладзе, у Києві навчається 2 тис. кадетів нової патрульної служби. Їхній курс закінчується 15 червня. «Через декілька днів після закінчення навчання вони вийдуть на вулиці у формі, якщо буде прийнятий закон про Національну поліцію», – зазначила Е. Згуладзе. Нагадаємо, проект закону «Про національну поліцію» був зареєстрований у Верховній Раді 12 січня 2015 р. Прем'єр-міністр України А. Яценюк сподівається на ухвалення законопроекту в першому читанні найближчим часом. Про це А. Яценюк заявив на тренуванні нової патрульної поліції під час візиту в Київський національний університет внутрішніх справ, передає Еспресо. TV. «Я сподіваюся, парламент наступного, нарешті, тижня прийме його в першому читанні для того, щоб найближчим часом цей закон прийняти. Це зараз моє ключове прохання до Верховної Ради України», – заявив А. Яценюк.

Водночас міністр внутрішніх справ А. Аваков зазначив, що цей закон необхідно прийняти до 1 червня 2015 р.

Зі свого боку Е. Згуладзе запевнила, що вже сьогодні кадети відрізняються від тих правоохоронців, які працюють у системі МВС. Вони ставлять важкі запитання, їм цікаво. Вони пропонують шляхи вирішення цих питань. «Такі поліцейські ніколи не будуть виконувати неправильні накази», – підкреслила перший заступник міністра внутрішніх справ.

За її словами, патрульна служба цілодобово патрулюватиме вулиці, працюватиме в метро та розв'язуватиме проблеми на місцях. «Українська патрульна служба буде схожою і на патрульну службу Грузії, і на патрульну службу США, і на патрульну службу Франції, і на патрульну службу Норвегії, тому що це – стандарт. Але це буде українська поліція. Над нею працюють українські фахівці, у ній будуть працювати українські співробітники і вони будуть робити український проект», – зазначила Е. Згуладзе.

Разом з тим вона наголосила, що функціональні обов'язки патрульної служби значно відрізнятимуться від функціоналу, який є в ДАІ. «По-перше, патрульна служба не стоїть. Вона патрулює 24 год. Патрульна служба складатиметься з патрулів у машинах, які патрулюватимуть свої квадрати і забезпечуватимуть порядок у своїх квадратах. Також будуть піші патрулі, які

дуже схожі на дільничних і, водночас, дуже не схожі. Їхнє головне завдання – працювати з людьми і розв’язувати проблеми на місцях, за можливості. Також будуть патрулі в метро, які забезпечуватимуть порядок», – наголосила заступник міністра.

Вона запевнила, що форма й принцип роботи в усіх цих патрулів – одні й ті ж. Але, виходячи з різних завдань, вони використовуватимуть різні транспортні засоби або забезпечуватимуть порядок у пішому порядку.

За інформацією ЗМІ, нова патрульна служба до кінця року запрацює не лише в столиці, а також у Львові, Одесі, Харкові, Дніпропетровську. Як зазначив міністр внутрішніх справ України А. Аваков, для влади важливий суспільний діалог при реформуванні як усієї країни, так і правоохоронних органів зокрема: «Нам важливо, щоб суспільство сприйняло нову поліцію».

Щодо матеріального забезпечення нової патрульної служби, то, як повідомив А. Аваков, співробітники нової патрульної служби поліції їздитимуть на нових Toyota Prius, отриманих у рамках договору з японським урядом, і носити формений одяг від американської фірми. Крім того, правоохоронців забезпечать новими комп’ютерами, засобами зв’язку та зброєю. Також істотно зміниться розмір заробітної плати.

За інформацією прес-служби МВС, зарплата патрульного поліцейського становитиме близько 8 тис. грн, залежно від посади. Щоправда, можливі зміни у зв’язку з інфляцією. Крім того, спільно з міською владою планується створити новий соцпакет для правоохоронців. Очікується, що патрульні поліцейські зможуть проживати в тих районах, де несуть службу. «Ми будемо домовлятися з Києвом, щоб була спеціальна програма для патрульних щодо забезпечення соціального пакета у вигляді житла. Буде тверде правило і розуміння, що якщо ти працюєш в патрулі фіксовану кількість років і ти тримаєшся на роботі, тобто тебе не виганяють за будь-які порушення, то ти знаєш точно, що будеш мати житло в цьому місці», – наголосив А. Аваков. Разом з тим, на думку міністра, поліцейські мають отримати більш

широкі повноваження в межах відповідних законів. Він вважає, що нова патрульна служба в Україні повинна працювати з презумпції правоти поліцейського. «Думка у нас така була, що якщо поліцейський зупинив машину і представив цій машині порушення, то спочатку підкорись, а потім оскаржуй, а не навпаки – ви доведіть, що це я. Тобто презумпція правоти поліцейського. Без цього об’єктивно працювати неможливо», – зазначив він.

За словами А. Авакова, якщо громадянин порушив закон, його необхідно спочатку доправити до територіального органу міліції, для з’ясування всіх обставин. «Навіть якщо ти Прем’єр-міністр. Потім, якщо особа не згодна з діями правоохоронців, вона може їх оскаржити. За такою схемою працюють правоохоронні органи в США», – наголосив керівник МВС.

Прем’єр-міністр України А. Яценюк погоджується з подібною точкою зору й наголошує, що презумпція невинності громадянина, прописана в Конституції, стосується виключно кримінальних злочинів. «Треба відрізнити кримінальну та адміністративну відповідальність. Це не стільки юридичне питання, скільки політичне. З юридичною частиною ми швидко розібралися. Тут немає взагалі дискусії. Презумпція невинуватості адмінвідповідальності взагалі не існує в Конституції», – зазначив він.

Разом з тим А. Яценюк зауважив, що нові українські поліцейські мають повернути довіру суспільства до правоохоронців. «Цей інститут працюватиме лише тоді, коли буде довіра до поліцейського. Громадянин буде знати, що ви можете захистити його життя, здоров’я та гідність. За довіру громадськості до правоохоронців ми боремося разом з вами, і зробимо для цього все, що від нас залежить», – зазначив Прем’єр-міністр, звертаючись до майбутніх поліцейських.

Як інформують ЗМІ, деякі країни готові надати допомогу в реформуванні правоохоронних органів України. Зокрема, Польща надішле в Україну своїх поліцейських для участі в нарадчій місії Європейського Союзу. До складу групи, як повідомляється, входитимуть до 10 офіцерів і співробітників

поліції. Місія EUAM (European Union Advisory Mission to Ukraine) – громадянська місія, яка має надавати підтримку й консультувати представників української сторони в питаннях реформ сектору безпеки на стратегічному рівні. Ця ініціатива в Україні розпочала свою роботу 1 грудня 2014 р. і повинна виконувати свої функції протягом двох років. Створення місії має на меті підтримку реформ громадянського сектору безпеки в Україні, у тому числі реформи правоохоронних органів. Завданням місії буде забезпечення підтримки, зокрема, у плануванні та реалізації реформи сектору безпеки, реорганізації та реструктуризації служб безпеки.

Американські фахівці також надають допомогу в підготовці кваліфікованих поліцейських, організовуючи навчання інструкторів. Зокрема, поліцейські американського штату Каліфорнія готові підготувати понад 30 українських співробітників правоохоронних органів. Очікується, що після проходження курсу навчання українські правоохоронці здійснюватимуть підготовку курсантів створюваної в Україні патрульно-постової служби.

Тим часом, як інформують ЗМІ, Національна академія внутрішніх справ, на базі якої проходять підготовку майбутні патрульні, останнім часом активізувала свою роботу, курсанти нової служби щодня наполегливо навчаються і вірять у перспективи діяльності нової патрульної служби. Багато хто відзначає досить добрий кадровий потенціал курсантів. Зокрема,

Х. Деканоїдзе, екс-ректор Поліцейської академії Грузії, яка нині курирує навчальний процес майбутніх українських поліцейських, пояснює, як вдалося відібрати таких цілеспрямованих співробітників. За її словами, перший етап відбору – тестування із загальних навичок – пройшов лише кожний третій з тих 30 тис. осіб, які подали заяви. Наступним став спортивний тест: біг, віджимання тощо. Потім була медична перевірка і, як вінець усього, – психологічне тестування. «Воно визначає психологічний профіль людини, дає нам зрозуміти, чи стабільний він психологічно.

Людина може бути розумною і доброю, але ж вона буде носити зброю, а це зовсім інші навички», – наголосила Х. Деканоїдзе.

За її словами, після відбору курсантів розпочалося напружене навчання. Х. Деканоїдзе його характеризує як інтенсивні інтерактивні заняття, які побудовані на моделюванні реальних ситуацій – починаючи від затримання злочинців і закінчуючи підтриманням порядку на вулицях.

Програма навчання курсантів повністю нова для України й розрахована на 10 тижнів. Кожний день – по чотири пари, а іноді їх по п'ять-шість. Заняття починаються о 8:30 і тривають до 15:20. В обідню перерву можна поїсти в їдальні на території інституту. При цьому режим у майбутніх патрульних не казармений (після навчання вони можуть їхати додому, а іногороднім надано гуртожиток).

Варто зазначити, що серед тих, хто пройшов відбір, 98 % не мали раніше стосунку до роботи правоохоронних органів. Як інформують ЗМІ, серед курсантів в основному присутні приватні підприємці, медики, муляри, домогосподарки, IT-фахівці.

У МВС сподіваються, що нова патрульна служба після ґрунтовної підготовки й правового забезпечення виконуватиме свої обов'язки значно краще, ніж сучасне ДАІ. Враховуючи це, у МВС пропонують під нових патрульних ввести ще й нову систему балів і штрафів для порушників ПДР. Після прийняття відповідних законодавчих змін усім автомобілістам нарахують по 150 балів. Їх зніматимуть за всі порушення, у тому числі й за фіксовані радаром та камерами спостереження. Коли ж бали закінчатся, почнуть штрафувати грошима. Робити це зможуть безпосередньо патрульні. Але не за допомогою готівки – штрафи порушники зможуть сплачувати кредитними картами. Натомість їм тут же, на місці, правоохоронці повинні будуть видати оформлений у паперовому вигляді електронний протокол разом із квитанцією про сплату. При цьому в МВС обіцяють, що наявні сьогодні в законі поняття мінімального й максимального штрафів за один і той самий вид порушення приберуть, щоб не було різночитань.

Щоправда, скептики не поділяють оптимізму урядовців і вважають, що важко буде зламати існуючу систему завдяки зусиллям нових працівників патрульної служби, кардинально не змінивши всю систему правоохоронних органів. На їхнє переконання, нова патрульна служба може виявитися марною, адже сміливий і чесний патрульний, який не має такого ж сміливого й чесного керівника, перетворюється на безплідний інструмент. У країні багато «знахабнілих» депутатів, прокурорів, суддів, міліцейських генералів... Нові поліцейські – молодці, ідейні, але якщо в них на чолі не стоятиме сильний керівник, який захистить їх, то буде дуже важко виконувати їм свої обов'язки та позитивний ефект від реформи істотно зменшиться. Енергії однієї лише Е. Згуладзе для такої справи може не вистачити – потрібно відповідно налаштована середня ланка керівників, якої поки що бракує.

Є нарікання на зволікання парламентом прийняття необхідних законодавчих актів, які б стимулювали проведення реформ у правоохоронних органах. Зокрема, це стосується закону про поліцію. У Верховній Раді зареєстрували два подібні проекти, проголосувати за них повинні були ще в березні. Невизначеність із законом про поліцію змушує експертів засумніватися в дієвості новацій, уже започаткованих МВС.

Не погоджується з подібним песимізмом радник міністра внутрішніх справ, народний депутат А. Геращенко. На його переконання, реформа відбувається належним чином і нові люди, які приходять до лав міліції, не допустять її зриву. Нову патрульну службу Києва очолить бойовий офіцер АТО, який воював усю війну та був у Дебальцевому. «Його купити буде неможливо», – зазначив А. Геращенко.

За його словами, нова патрульно-постова служба почне працювати вже в червні. При цьому Київ буде поділено на 200 ділянок. «До кожного буде прикріплено близько 10 нових постових міліціонерів, які проходять навчання за участі американських і грузинських фахівців. Прибуття патруля до місця події триватиме максимум 3–5 хв. Люди будуть прив'язані до дільниці, добре її знати. Будуть забезпечені

всім – транспортом, обмундируванням, засобами зв'язку, у кожного буде планшет, щоб на місці перевіряти потрібні дані», – наголосив А. Геращенко.

Тим часом київські курсанти докладають максимум зусиль для вдосконалення майстерності. МВС готує розширення київського досвіду на інші міста-мільйонники – з кінця квітня набір у патрульні розпочався в Одесі, Львові та Харкові.

Зокрема, як інформують ЗМІ, у Харкові розпочали створення дорожньої поліції, яка замінить обласну ДАІ та патрульно-постову службу. Лише за перші три години конкурсного відбору анкети заповнили 113 охочих поповнити ряди нової поліції, серед яких є й жінки. Кандидатів чекають тести за параметрами загального, фізичного, психологічного розвитку, а також перевірка стану здоров'я. Тих, хто успішно пройде тести, зарахують до курсантів і допустять до навчання тривалістю в дев'ять тижнів. «З фахівцями, які навчатимуть харківських курсантів, працюватимуть іноземні інструктори. Зокрема, ідеться про грузинів, які успішно провели реформу МВС своєї країни, а також американців, які готові поділитися з нами своїм досвідом патрульної поліції», – зазначив радник міністра МВС І. Варченко.

Разом з тим від діючих співробітників ДАІ та ППС у міністерстві відмовлятися не мають наміру. За словами радника міністра, у рядах нової поліції чекають і колишніх правоохоронців, але, як і всі інші кандидати, вони повинні будуть пройти конкурс. За прогнозами правоохоронців, саме правоохоронці з досвідом у Харкові активно братимуть участь у створенні патрульної поліції. «Загалом ми очікуємо, що вже у вересні близько 800 співробітників нового підрозділу вийдуть патрулювати вулиці міста. Вони працюватимуть як в автомобільних командах, так і в піших, адже підготовка передбачає, що всі правоохоронці будуть універсальними», – наголосив І. Варченко.

Крім своїх прямих обов'язків з охорони порядку на вулицях, патрульні поліцейські будуть готові надати першу медичну допомогу та консультацію городянам. Пересуватися

ж поліцейські будуть на новеньких Toyota з камерами й планшетами. Незабаром у розпорядження харківської поліції надійде близько 100 таких машин.

У Львові бажаючих стати поліцейськими також достатньо. У перший день приймання заяв особисто прийшли 25 кандидатів, серед яких були й жінки. Ще 350 людей заповнили анкети в режимі онлайн. Е. Згуладзе на прес-конференції у Львові навіть пожартувала, що на цьому прийманні заявок можна завершувати. Зважаючи на велику кількість бажаючих спробувати свої сили в новій структурі, у МВС України розробили непростий шлях для тих, хто захоче отримати жетон полісмена. Вимоги такі ж, як і в Києві, Одесі, Харкові. Тому львів'янам не варто розраховувати, що до нової структури МВС потраплять усі, хто захоче. Кількість місць у патрульній службі Львова – обмежена. За словами А. Авакова, у Львові набиратимуть 800 працівників. Львівщині також виділять 200 машин для нової поліції. Щоправда, ця цифра не остаточна, і після певних консультацій можуть бути зміни.

Щодо діяльності патрульної служби, то роботи побільшає. Зі збільшенням зарплат у нових патрульних поліцейських побільшає також й обов'язків. Тепер поліцейський у Львові чи в будь-якому іншому українському місті повинен патрулювати визначену територію (пішки, на патрульному автомобілі або на інших транспортних засобах) та забезпечувати охорону громадського порядку. Надавати інформацію пішоходам і водіям транспортних засобів. Перевіряти та фіксувати будь-які порушення законодавства і виписувати штрафи. Приймати та передавати інформацію по радіо, реагувати на правопорушення, виїжджати на місце події і вивчати скарги громадян. Реагувати на виклики щодо побутових правопорушень (проявів домашнього насильства тощо). Надавати невідкладну допомогу потерпілим від суспільно небезпечних діянь, нещасних випадків, особам з обмеженими фізичними можливостями та особам, що втратили можливість самостійно пересуватися. Здійснювати оперативно-розшукові заходи

та слідчі дії з метою виявлення й запобігання злочинам та іншим правопорушенням.

Експерти вважають, що проблем буде багато, але вони впевнені в необхідності реформування системи. Реформа МВС – необхідний крок уряду, і поки вона найдієвіша з усіх реформ. Але все ж, на думку політолога

В. Карасьова, зарплати в 8–10 тис. грн, які пропонують поліцейським, усе ж не ті суми, які відіб'ють у них бажання брати хабарі. «Як би там не було, давати оцінку реформі в цьому випадку будемо вже за результатами. Якщо водіям стане на дорогах комфортніше, значить, дорожня поліція із завданням справляється», – вважає В. Карасьов.

Політолог В. Дудко переконаний, що результатів доведеться чекати не менше трьох років. «Це дуже складний процес, під час якого склад підрозділів, як і самі навчальні курси, будуть змінюватися і вдосконалюватися», – вважає він.

Утім, перші кроки на шляху реформування вже зроблено. Надалі потрібна підтримка законодавчого корпусу у вигляді прийняття відповідного закону. Як відомо, у Коаліційній угоді партія «Блок Петра Порошенка» запропонувала «Народному фронту» та «Самопоміччю» взяти на себе зобов'язання провести комплексну реформу правоохоронних органів. Зокрема, у рамках реформування системи кримінальної юстиції БПП пропонує створити інститут детективів, які поєднуюватимуть функції слідчих та оперативних співробітників. Систему МВС запропоновано кардинально перебудувати, у її рамках хочуть створити національну поліцію з такою структурою: поліція громадської безпеки (єдина патрульна служба та служба дільничних інспекторів), кримінальна поліція (оперативно-слідчі органи), підрозділи поліції спеціального призначення, судова поліція. При цьому запропоновано провести повну переатестацію поліцейських.

Також передбачено, що МВС відмовиться від системи оцінки роботи поліції за статистичними показниками. Державна прикордонна служба буде підпорядкована МВС, при цьому Морська охорона Держприкордонслужби буде

підпорядкована штабу Військово-Морських сил ЗСУ в разі введення правового режиму воєнного стану. Запропоновано створити державне бюро розслідувань – орган, який реалізуватиме політику у сфері протидії корупції (крім питань, що належать до відання Національного антикорупційного бюро), у сфері протидії організованій злочинності та з правом ведення досудових розслідувань злочинів. У цей орган перейдуть слідчі органів прокуратури. МВС підкорятиметься й Державна служба з надзвичайних ситуацій.

Також було запропоновано створити муніципальну поліцію, яку формуватимуть місцеві органи влади за власні кошти, а також військову поліцію на базі військової служби правопорядку у Збройних силах. Військовій поліції нададуть право здійснювати досудове розслідування кримінальних правопорушень проти встановленого порядку несення військової служби, а в умовах воєнного стану

– усіх кримінальних правопорушень, скоєних військовослужбовцями. Військова поліція повинна мати статус військового формування з правоохоронними функціями та підкорятися начальнику Генерального штабу Збройних сил України.

Процес створення патрульної служби показав, що реформування правоохоронних органів відбувається активно й потребує підтримки. Головне, на що варто звернути увагу, так це на активність громадян, які готові стати до лав нового правоохоронного органу та докласти максимум зусиль для наведення ладу в рідних містах (*Матеріал підготовлено з використанням інформації таких джерел: Еспресо tv (espreso.tv); reso.tv (reso.tv); Перший український інформаційний – 5 канал (www.5.ua); Публіцист (publicist.in.ua); Укром UA (www.ukrop-ua.net); Сьогодні (ukr.segodnya.ua); Гордон (gordonua.com); Львівський портал (portal.lviv.ua).*

Т. Миськевич, власкор НЮБ НБУВ

Реформування ринку юридичних послуг в Україні

Практика забезпечення громадян кваліфікованою юридичною допомогою набула в сучасному демократичному суспільстві надзвичайно важливого соціально-політичного значення. Сьогодні вдосконалення судового захисту прав і свобод громадян є необхідною умовою формування правової держави. Саме тому в умовах активізації політико-правового життя формування професійної незалежної адвокатури стає одним із пріоритетних напрямів на шляху реформування правової системи і в Україні.

Адвокатура, хоча і є інституцією недержавною, по суті, виконує функцію особливої державної ваги, позаяк захищає права громадян і сприяє зміцненню законності, демократизації та гуманізації правосуддя. Відповідно до Конституції України завдання адвокатури полягає в забезпеченні права на захист від обвинувачення та надання правової допомоги при вирішенні справ у судах та інших

державних органах. Конституційне положення накладає на адвокатуру зобов'язання врівноважувати інтереси суспільства з правовими нормами держави. Проте в реаліях сьогодення постає чимало проблем, які унеможливають реалізацію конституційних норм і гарантій повною мірою та говорять про необхідність удосконалення організації роботи вітчизняної адвокатури. Крім того, практика функціонування юридичного ринку в Україні показала, що деякі положення чинного профільного законодавства не відповідають сучасним міжнародно-правовим стандартам.

З метою наближення національної адвокатури до європейських стандартів урядом і Міністерством юстиції України було ініційовано питання розроблення нової редакції Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». На сьогодні до Верховної Ради України подано ряд законопроектів, що несуть ряд новацій щодо діяльності адвокатів.

Народний депутат І. Лапін зареєстрував проект закону «Про внесення змін до Закону України “Про адвокатуру та адвокатську діяльність” та деяких законодавчих актів України» (щодо набуття статусу адвоката, відновлення гарантій адвокатської діяльності, удосконалення форм і видів адвокатської діяльності, формування та діяльності органів адвокатського самоврядування) (реєстр. № 1794 від 19.01.2015 р.). Документом передбачаються, серед іншого, збільшення цензу стажу роботи в галузі права для осіб, які виявили намір набути статус адвоката, і терміну їх стажування; удосконалення процедури формування органів адвокатського самоврядування шляхом її спрощення та забезпечення участі всіх адвокатів у такому процесі. Також у законопроекті пропонується внести зміни до відповідних положень процесуальних кодексів щодо здійснення представництва в судах та інших державних органах виключно адвокатами (за винятком випадків, коли представництво здійснює безпосередньо уповноважений працівник юридичної особи).

Проект закону «Про внесення змін до Закону України “Про адвокатуру та адвокатську діяльність” та деяких інших законодавчих актів України» (щодо статусу та гарантій адвокатської діяльності та формування й роботи органів адвокатського самоврядування) (реєстр. № 1794-1 від 04.02.2015 р.), підготовлений групою народних депутатів, зокрема, надає нові визначення адвоката, адвоката іноземної держави, інших видів правової допомоги, клієнта, конфлікту інтересів, представництва та стажу адвокатської діяльності; більш детально врегулює взаємовідносини між адвокатом і державою; посилює вимоги до особи, яка бажає стати адвокатом, та встановлює монополізацію професії.

Законопроекти зініційовані народним депутатом України Д. Лубінцем. Проект закону № 1825 «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України (щодо термінологічного та організаційного удосконалення)» від 23.01.2015 р., на думку автора, сприятиме вдосконаленню механізму правового регулювання відповідальності

за злочини, вчинені службовими особами з використанням службового становища. Цікаво, що в документі пропонується повністю виключити з Кримінального кодексу України ст. 365¹. Мотивація доцільності такого рішення полягає в тому, що фактично, передбачений цією статтею склад злочину охоплюється іншими статтями кодексу й практично застосовується лише з політичних мотивів. Загалом, запропоновані в проекті зміни істотно посилюють роль захисту в кримінальному судочинстві, усуваючи існуючий дисбаланс прав сторін обвинувачення та захисту.

Законопроект № 1826 «Про внесення змін до Податкового кодексу України (щодо вдосконалення застосування спрощеної системи оподаткування самозайнятими особами)» від 23.01.2015 р. пропонує розширення кола осіб, які можуть сплачувати єдиний податок, визначивши самозайняту особу як платника податку, який є фізичною особою-підприємцем або провадить незалежну професійну діяльність, у тому числі й для цілей податкового регулювання діяльності адвокатів. За словами розробника, документ узагальнює думки юридичної спільноти щодо недосконалої системи оподаткування доходів від адвокатської діяльності – дискримінаційної заборони для адвокатів використовувати спрощену систему оподаткування.

Зазначимо, що, за великим рахунком, реформування адвокатури завжди торкається двох напрямів: одна частина фахівців наполягає на адвокатській монополії в наданні юридичних послуг, тоді як інша залишає право на представництво інтересів громадян у судах будь-якої особи за наявності вищої юридичної освіти. На сьогодні монополія на надання правової допомоги в Україні відсутня (на практиці виняток становить

---

¹ Чинна ст. 365 КК України передбачає кримінальну відповідальність за перевищення влади або службових повноважень, тобто за умисне вчинення службовою особою дій, які явно виходять за межі наданих їй прав чи повноважень, якщо вони заподіяли істотну шкоду охоронюваним законом правам та інтересам окремих громадян, або державним чи громадським інтересам, або інтересам юридичних осіб.

кримінальне судочинство, у процесах якого інтереси підозрюваного та обвинуваченого може представляти саме адвокат). Більшість українських експертів достатньо високо оцінюють шанси ухвалення урядом рішення про встановлення адвокатської монополії в країні. Це означатиме, що в перспективі виключно адвокат матиме повноваження здійснювати представництво інтересів клієнтів у судах у таких справах, як розлучення, розділ майна, аліменти, суперечки на предмет заповіту або спадку, житлові питання, проблеми з податковою, а також у всіх інших категоріях справ цивільного, господарського чи адміністративного судочинства, де раніше представляти інтереси фізичних та юридичних осіб міг фахівець у галузі права (не адвокат).

Головним аргументом фахівців різних рівнів на підтримку таких змін виступає світова тенденція розвинутих правових систем, що вказує на формування єдиного ринку юридичних послуг і встановлення загальних правил його регулювання. Так, різною мірою адвокатська монополія поширена в ряді європейських країн, таких як Бельгія, Франція, Норвегія, Данія, Голландія, Португалія та ін. Німеччина, наприклад, має вже 50-літній досвід успішно діючої адвокатської монополії. Причому вона стосується не тільки представництва фізичних та юридичних осіб у суді, а й їх консультування. Англія – країна з найбільш стабільною правовою системою – свого часу теж ввела адвокатську монополію та розділила адвокатів на баристерів (представництво в судах) та солісіторів (правова робота поза судами). Як приклад також можна навести практику функціонування адвокатської монополії серед азіатських країн – Гонконг, Тайвань, Республіка Корея і Японія.

Прихильники ідеї монополії в Українській державі стверджують, що саме в такий спосіб стане можливим введення єдиних стандартів надання правової допомоги, покращення роботи судів та правохоронних органів і в Україні. Зрозуміло, що запровадження новації підтримується практично всіма захисниками, які мають адвокатське посвідчення. Водночас безпосередньо адвокати запевняють, що

прийдешні зміни задовольнять не тільки їхні власні інтереси, а й служитимуть на користь громадян, які звертатимуться за юридичною допомогою: насамперед адвокат, на відміну від юриста або просто фахівця в галузі права, у разі скоєння ним правопорушення може бути притягнутий до відповідальності; таким важливим нюансом, як збереження свідчень, обмежений теж тільки адвокат; узагалі ж адвокат – це юрист, який здобув спеціальну освіту та має відповідну ліцензію для того, щоб здійснювати представництво інтересів громадян у судах. Важливо також, що адвокат обов'язково має відповідний попередній досвід роботи і це – наголошують адвокати – принципові відмінності адвоката від юриста.

Дійсно, останнім часом ВНЗ України випускають велику кількість юристів. Часто із суто комерційного інтересу. У результаті на ринок праці виходить маса «молодих спеціалістів» з відповідними дипломами, рівень знань та умінь яких, м'яко кажучи, є незадовільним. Їхня практика негативно позначається на рівні правової культури в країні. Тому саме перекваліфікація та долучення до лав адвокатів, на думку лобістів монополії, спонукатиме зацікавлених юристів відповідати високим вимогам інституту адвокатури, що, у свою чергу, забезпечить підвищення якості роботи, відповідальності та гарантії професійної діяльності захисника, а отже, створить умови для добросовісної конкуренції на вітчизняному ринку надання юридичних послуг.

Чи потрібно згадувати, що така перспектива пристосування до нових вимог монополізації була сприйнята вкрай негативно в колах практикуючих юристів, серед яких – будемо відверті – чимало дійсно талановитих і знаючих свою справу фахівців. Насамперед незадоволення викликає необхідність понести істотні витрати на складання спеціалізованого платного іспиту та проходження затребуваного стажування задля присвоєння статусу адвоката. Хоча адвокатська спільнота й запевняє, що гарантія та захист професійних прав, які надає адвокатське посвідчення, набагато переважають негатив і витрати, понесені юристами, і

«віщують» проблеми лише для шарлатанів та недосвідчених юристів.

Разом з тим фахівці розглядають таку диверсифікацію та реструктуризацію ринку не стільки як «фільтр» на професіоналізм, скільки як необхідний крок на шляху інституціонального формування адвокатури – важливої складової правового суспільства. Адже саме розвиток державних інституцій у наш час є запорукою благополуччя сучасної держави.

Та все ж запровадження сьогодні виключної адвокатської монополії в Україні є питанням дискусійним. Експерти вказують на пряме порушення чинного законодавства, посиляючись на ст. 59 Конституції України, у якій зазначається, що «кожен є вільним у виборі захисника своїх прав» та рішення Конституційного Суду України «по справі Солдатова»². Також вказується на порушення ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод; основних принципів, прийнятих VIII Конгресом ООН, щодо ролі юристів.

Неабиякого розголосу набув позов практикуючого юриста А. Горшовенка на Міністерство юстиції України, наданий до окружного суду Києва, відносно законопроекту про адвокатську монополію. Правник вважає, що цей документ порушує його права і як юриста, і як громадянина. Крім того, А. Горшовенко звинувачує державний орган у порушенні порядку громадського обговорення в процесі розробки реформи адвокатури³.

А. Горшовенку ЗМІ приписують також й оприлюднення цінового діапазону виключного

права на представництво в судах. За його підрахунками, адвокатське посвідчення коштуватиме 18 тис. 270 грн, а виходячи з даних, які говорять про наявність 95 тис. юристів, і додаючи щорічні внески в розмірі 1 тис. 218 грн, які мають сплатити і 32 тис. діючих нині адвокатів, правник називає кінцеву суму – майже 2 млрд грн. При цьому передбачається, що ці кошти призначатимуться не для бюджету країни, а потраплять на рахунок самоврядної професійної організації адвокатів, яка є співавтором законопроекту. На думку юриста, просування монополії мотивоване корупційним збагаченням чиновників. Додамо, що такі підозри серед оглядачів – не рідкість.

Стає передбачуваним, що необхідність вкладання власних коштів адвокатами ймовірно відобразиться на вартості наданих ними послуг. З погляду пересічного громадянина виходить, що монополізація послуг правників на практиці зумовить ріст цін та різке обмеження вибору споживача цього виду послуг. Непопулярну серед адвокатської спільноти думку висловлює Т. Монтян, яка категорично проти нововведень у нинішніх умовах. За її словами, сьогодні, коли більшість українців не можуть собі дозволити хоча б на якусь адвокатську допомогу, коли, по суті, немає ані державної, ані муніципальної адвокатури, треба дати можливість здійснювати захист кому завгодно. Адже пересічній людині краще, щоб її захищав сусід, друг, родич, який хоч трохи розуміється у юриспруденції, ніж залишитися без допомоги взагалі.

Примітно, що, пропагуючи чергове нововведення, влада намагається прив'язати його до успішного досвіду за кордоном. Проте в цьому випадку, схоже, ідею про абсолютну адвокатську монополію було «вирвано з контексту». Адже важливим є те, що в розвинутих країнах паралельно існують інститути державної адвокатури, а також некомерційні організації, фінансовані державою, які надають безкоштовні юридичні послуги з широкого кола питань малозабезпеченим верствам населення. В Україні ж, на жаль, проблема можливості надання кваліфікованої безоплатної правової допомоги й досі залишається не розв'язаною.

² Ідеться про виграну громадянином Г. Солдатовим справу про право вільного вибору захисника (рішення КСУ № 13-рп від 16.11.2000 р.).

³ Окружний адміністративний суд м. Києва на основі рішення по справі № 826/20265/14, який було прийнято 10 квітня 2015 р. за позовом юриста А. Горшовенка, визнав протиправність дій Міністерства юстиції України в питанні непроведення публічних консультаційних громадських слухань щодо законопроекту «Про внесення змін до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»».

Вочевидь, графаретне реформування може виявитися досить небезпечним у реаліях корумпованого суспільства. Наразі існує висока вірогідність маніпуляції адвокатською корпорацією та перетворення адвокатів на маріонеток, які перебуватимуть під

постійною загрозою позбавлення права на провадження професійної діяльності. Тільки в країні з розвинутою правовою системою та культурою монополія не матиме шансів набути ознак узурпації.

О. Кривецький, голов. ред. НЮБ НБУВ

Укрзалізниця на шляху до реорганізації

Українська транспортна монополія у сфері залізничних перевезень – Державна адміністрація залізничного транспорту України (Укрзалізниця) у травні поточного року заявила про свій технічний дефолт щодо кредитних зобов'язань, номінованих у євробондах. Укрзалізниця не змогла здійснити поточні платежі за основною сумою за деякими двосторонніми кредитними договорами з українськими кредиторами. Такі випадки невиконання зобов'язань призвели до перехресного невиконання зобов'язань за деякими іншими кредитами, включаючи позики на суму 500 млн дол. США зі ставкою дохідності 9,5 % і терміном погашення у 2018 р. (організатором тоді був Barclays Bank).

Виконуючий обов'язки гендиректора Укрзалізниці (далі – УЗ) М. Бланк повідомив, що УЗ планує обговорити з кредиторами реструктуризацію боргів на суму в розмірі 32 млрд грн. М. Бланк визнав, що критичну економічну ситуацію в УЗ не вдалося виправити «терапевтичними методами», тому довелося піти на дефолт. «Основою для цього послужила важка ситуація в країні, фактична невідконтрольність залізниці управлінським процесам з центру, – зазначив він. – Істотно впали об'єми вантажообігу. Але корінь проблеми не тільки у військових діях на Сході України, а й в корупції та безгосподарності, в якій УЗ прожила останні роки».

Неможливість виконання своїх зобов'язань чиновники традиційно пояснюють тим, що, мовляв, «війна ж». Точніше, за офіційною позицією держмонополії, «невиконання зобов'язань необхідно розглядати в контексті

подій в Східній Україні, які призвели до порушень операційної діяльності і мали істотний негативний вплив на фінансові показники». Цей дуже зручний і застосовуваний до місця і не до місця аргумент відволікає увагу від реальних проблем у роботі Укрзалізниці: непрозорості ведення господарської діяльності, коли за зростання тарифів не відбувається підвищення якості послуг. Так, минулого року зростання цін на залізничні квитки становило 21 %, а в поточному році тільки в I півріччі вартість квитків на потяги було підвищено на все ті ж 21 %: з 1 березня – на 6 %, з 1 квітня – на 7 %, а з 1 травня – на 6,5 %. Щодо вантажоперевезень, то тут ситуація ще цікавіша: з липня 2014 р. залізничний тариф на вантажоперевезення зріс на 12,5 %, а з лютого цього року – ще на 30 %. У цілому до кінця року тариф на перевезення вантажу залізничним транспортом збільшився на 82,9 %, що значно перевищує песимістичний прогноз уряду щодо рівня цін промислових виробників у цьому році. «При падінні обсягів перевезень на чверть річний дохід скоротиться приблизно на 30 млрд грн, близько 20 млрд з них можливо компенсувати підвищенням тарифів, – поділився думками напередодні дефолту экс-заступник гендиректора УЗ А. Лашко. – З початку року вантажні залізничні тарифи зросли на 30 %, але подальше підвищення тарифів може призвести до ще більшого посилювання кризи перевезень». Також керівництво УЗ зазначає, що в складну ситуацію УЗ потрапила із-за втрати контролю над Донецькою залізницею, на яку припадала майже половина усього завантаження УЗ.

Причиною дефолту стала й криза ліквідності, а також різка девальвація національної валюти за умов, коли понад 2/3 боргу УЗ номіновано в доларах. Скрутне матеріальне становище залізничної адміністрації вже давно очевидне для багатьох. Керівництво компанії з кінця минулого року вело активний діалог з бізнесом, споживачами своїх послуг і контрагентами, намагаючись домовитися про аванси від одних і відстрочення платежів іншим.

Ситуацією з боргами УЗ нарешті занепокоївся Мінфін, який напередодні загрози дефолту «Укресімбанку» не демонстрував такої оперативної реакції. Нещодавно на сайті відомства з'явилася заява про те, що оголошення УЗ дефолту за її внутрішніми борговими зобов'язаннями говорить «про серйозність ситуації в компанії». І хоча в майбутньому деякі зобов'язання перед Ощадбанком мають бути включені в процес реструктуризації, це не створить матеріальних проблем для банку із-за невеликого обсягу боргу УЗ перед ним, повідомляє прес-служба відомства. У Мінфіні також упевнені, що УЗ проведе реструктуризацію своєї частки боргу, включаючи єврооблігації обсягом 500 млн дол. США, які задіяно в загальному процесі реструктуризації боргу в рамках програми, розробленої за підтримки МВФ. І все це при тому, що УЗ оголосила дефолт за внутрішнім боргом, який не входить до периметра боргової операції, погодженої у рамках програми МВФ. У відомстві Н. Яресько зазначають: «Поточний технічний дефолт Укрзалізниці не вплине на її зобов'язання перед державними банками «Укресімбанк» і Ощадбанк».

Цікаво, що це повідомлення з'явилося після того, як у Мінфіні злякалися небажання зовнішніх кредиторів домовлятися про реструктуризацію українського суверенного боргу. Зокрема, Міністерство фінансів України висловило свою стурбованість позицією Комітету кредиторів (*ad hoc committee*), який представляє власників зовнішніх боргових зобов'язань України, і відсутністю готовності з його боку брати участь у переговорах. Міністерство вважає, що утримувачі облігацій не можуть бути зацікавлені в альтернативному

розвитку подій у разі, якщо позитивних результатів переговорів з боргової операції України не буде досягнуто. Альтернативою ж якраз і буде дефолт України із зовнішніх зобов'язань. Водночас означений дефолт демонструє макроекономічні виклики, що стоять перед Україною, і потребу в успішному досягненні угоди відносно боргової операції, що також відповідає домовленостям України з МВФ. Тому доля нового траншу від МВФ залежить від підсумків переговорів Мінфіну з кредиторами.

Треба зазначити, що нещодавно в Україні почала працювати чергова місія МВФ. Одним з можливих результатів її роботи може стати ухвалення рішення про виділення чергового траншу кредиту українському уряду. Це відстрочить, у черговий раз, оголошення технічного дефолту з держзобов'язань, але збільшить і без того феноменально високий держборг УЗ, який уже становить понад 82 % від прогнозованого показника ВВП України на 2015 р. Отже, ситуація стану дефолту за основними зобов'язаннями, у якому Україна де-факто перебуває вже, як мінімум, рік, тільки погіршиться, оскільки погашення старих боргів відбувається виключно за рахунок отримання нових позик у 2015 р.

Як ідеться в повідомленні Мінфіну, проведення реструктуризації боргу залишається однією з найважливіших фінансових цілей України, а механізм розширеного фінансування (*Extended Fund Facility, EFF*), якраз і має на меті забезпечення стійкості українського боргу в середньостроковій перспективі.

Фахівці вважають, що технічний дефолт не додасть компанії козирів напередодні запланованих переговорів з реструктуризації зовнішнього боргу. Ситуація ускладнюється втратою контролю над Донецькою залізницею. Повернути його навряд чи вдасться, і це може призвести до нових труднощів з виконанням зобов'язань.

Необхідність реструктуризації боргу, безумовно, не була сюрпризом для топ-менеджменту компанії. Тому дивно, що рішення розпочати її прийнято фактично одночасно з оголошенням технічного дефолту. «Складно

починати розмову про реструктуризацію з дефолту. Для успіху потрібна довіра, а утримувачі облігацій дізналися про дефолт постфактум», – зазначає старший аналітик АРТ «Капітал» О. Андрейченко.

Цікаво, а кому ж заборгувала Укрзалізниця? Деталей структури боргу в УЗ не розголошують. Її фінрезультати за 2014 р. ще не опубліковано. За курсом нацвалюти на 2013 р. борг за єврооблігаціями становив 4 млрд грн, ще близько 11 млрд грн – процентні банківські кредити, крім того, 2,5 млрд грн припадає на внутрішні облігації і 249 млн грн на інші позики. Відтоді загальна сума боргу постійно зростала: з 17 млрд грн на кінець 2013 р. до 25 млрд у березні 2014 р., сьогодні вона досягла 37,5 млрд грн. Утримувачі єврооблігацій не відомі (імовірно, і самій УЗ теж). Левова частка банківського боргу належить російським фінустановам (за словами М. Бланка, 35 % усього боргу). Серед одних з найбільших кредиторів УЗ – «Ощадбанк», ВТБ, «Альфа-банк». За словами О. Андрейченка, загрозована ситуація з боргом стане, коли його відношення до ЕВІТДА (показник, що дорівнює обсягу прибутку до вирахування витрат за відсотками, сплати податків та амортизаційних відрахувань) перевищить коефіцієнт 3. «Це означатиме порушення ковенанти (зобов'язання) за позикою. Тоді компанія не зможе притягати більше боргу доти, доки не зменшиться це співвідношення, – пояснює експерт. – Але зрозуміти, чи порушено цю умову, можна буде тільки після публікації фінзвітності УЗ за 2014 р.». До речі, у 2013 р. її ЕВІТДА становила 1,4 млрд дол.

Фахівець відділу продажів боргових цінних паперів Dragon Capital С. Фурса впевнений, що технічний дефолт не зашкодить самій УЗ і реструктуризація пройде успішно. «Інвесторам, які у результаті крос-дефолту отримали право вимагати дострокового погашення своїх облігацій, не вигідно його реалізовувати, тому що ціна їх впаде. Утримувачам доведеться виходити з того, що в УЗ все погано, і приймати її умови», – прогнозує він.

Є і менш оптимістичні оцінки. О. Паращій з Concorde Capital угледів маніпуляцію

термінами з боку УЗ. Мовляв, те, що трапилося з внутрішніми кредиторами, – це не технічний дефолт, а дефолт з обслуговування боргу (у першому випадку йдеться лише про невиконання умов кредитного договору, у другому – про невиконання коштів).

Фахівці не виключають подальших негативних ситуацій, пов'язаних з нездатністю залізниці виконувати кредитні зобов'язання. УЗ офіційно визнала відсутність контролю над активами в зоні АТО. Це також може викликати нові дефолти. Наприклад, ще одна з ковенант з євробондів забороняє реорганізацію, а втрату контролю над Донецькою залізницею може бути саме так і кваліфіковано, вважають аналітики.

Нагадаємо, це вже не перший технічний дефолт УЗ. У 2009 р. вона допустила прострочення виплати за синдікованим кредитом на загальну суму 550 млн дол. Barclays Bank (був узятий у 2007 р.). Не отримавши черговий транш на 110 млн дол., кредитори пред'явили до оплати всю суму боргу, що залишилася. Тоді з утримувачами боргу вдалося домовитися про реструктуризацію. Як воно буде цього разу – лишається тільки гадати.

Мабуть, у найближчі чотири роки технічні дефолти із зовнішніх зобов'язань або загрози щодо таких оголошуватимуть й інші держустанови, як це вже зробили «Укрексімбанк» та Укрзалізниця. І якщо державою на законодавчому рівні та відповідними держустановами не буде прийнято відповідних рішень, то, дуже ймовірно, оголошення дефолту стане в нас повсякденністю і нікого вже не буде дивувати.

Нагадаємо, міністр інфраструктури України А. Пивоварський заявляв, що представник німецького залізничного підприємства Deutsche Bahn, можливо, увійде до складу дорадчого органу УЗ після реорганізації цього державного підприємства. Першим же кроком на шляху до покращання діяльності УЗ став розроблений у червні поточного року департаментом інфраструктури новий законопроект України «Про залізничний транспорт України», що визначає правові, організаційні та соціально-економічні засади функціонування

залізничного транспорту в Україні. Згідно з проектом закону його функціонування здійснюється, виходячи з принципів збереження 100 % акцій АТ «Укрзалізниця» у державній власності, а також збереження цілісності та забезпечення безперервного функціонування інфраструктури, централізованого диспетчерського управління процесом перевезень у межах інфраструктури та належних АТ «Укрзалізниця» залізничних шляхів незагального користування. Державна ж тарифна політика, за законопроектом, має формуватися на основі економічно обґрунтованих тарифів, прогнозованості й структурованості, адресності регулювання, його спрямованості на конкретний суб'єкт природної монополії. Як зазначено в законопроекті, на залізничному транспорті при здійсненні господарської діяльності тарифи, збори та сплати визначатимуться за державними регульованими і вільними цінами, а також цінами, що встановлюються відповідно до чинних міжнародних договорів України. Тарифи, збори й сплати на залізничному транспорті, що підлягають державному регулюванню, встановлюватимуться на термін не менше п'яти років і щороку індексуватимуться до рівня цін виробників промислової продукції

в порядку, визначеному національною комісією. При установці державних регульованих тарифів до складу таких тарифів обов'язково включиться інвестиційна складова, відповідно до затвердженої у встановленому порядку інвестиційної програми.

Крім того, проект закону встановлює основи державного регулювання у сфері залізничного транспорту, визначає відносини з місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, а також особливості проектування, будівництва, реконструкції, утримання та розпорядження об'єктами залізничного транспорту. Передбачено заходи щодо стимулювання будівництва об'єктів залізничного транспорту за рахунок будь-яких незаборонених законодавством джерел фінансування з обов'язковою подальшою передачею об'єктів інфраструктури, що мають стратегічне значення, у державну власність. Норми законопроекту не допускають можливості виникнення приватної власності на стратегічні об'єкти інфраструктури.

Будемо сподіватися, що цей законопроект засвітить «зелений вогник» для українського залізничного потягу, який нарешті рушить з місця у вірному напрямі на шляху до своєї реорганізації.

У ЦЕНТРІ СУСПІЛЬНОЇ УВАГИ

О. Саморукова, мол. наук. співроб. СІАЗ НБУВ

«Острів» Крим: Україна посилює заходи для дотримання режиму окупованої території

Через рік після анексії Кримського півострова зберігається проблема порушення режиму окупованої території повітряними та морськими суднами різної юрисдикції. Незважаючи на те, що юридичні передумови для дотримання режиму були створені досить швидко після окупації, Україна до останнього часу займала, на переконання експертів, недостатньо жорстку позицію. Ідеться про Резолюцію Генеральної Асамблеї ООН про підтримку територіальної цілісності України від 27 березня 2014 р., згідно з якою ООН та її спеціалізовані органи, до яких належить Міжнародна морська організація, закликають «усі держави, міжнародні організації та спеціалізовані установи не визнавати будь-яку зміну статусу Автономної Республіки Крим та міста Севастополя... і утримуватися від будь-яких дій або кроків, які можна було б витлумачити як визнання будь-якого такого зміненого статусу» (п. 6 Резолюції). У квітні 2014 р. у Кримінальному кодексі України з'явилася відповідна стаття (ст. 332-1, «Порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію і виїзду з неї»), а Кабінет Міністрів офіційно заклав морські порти на півострові. Санкції Євросоюзу з 25 липня 2014 р. поширюються на Севастопольський морський торговельний порт, Керченський морський торговельний порт і Керченську поромну переправу. Пізніше Європейське бюро Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) знайшло спосіб заблокувати кримські порти, які не потрапили під санкції ЄС (Керчі, Севастополя, Феодосії, Ялти та Євпаторії). Після анексії Криму Росією в березні 2014 р. Європейська організація з безпеки аеронавігації заборонила польоти до Криму, зокрема в аеропорти Сімферополя та Севастополя. Відповідно до Конвенції ІКАО про міжнародну цивільну авіацію, організація не визнаватиме будь-які односторонні декла-

рації аеронавігаційного обслуговування над якою-небудь частиною українського повітряного простору, видані не українською владою.

Однак, незважаючи на Резолюцію та санкції щодо заборони іноземним суднам заходити в порти анексованого Криму, на півострів і донині заходять іноземні судна, які дозволяють собі ігнорувати режим окупованої території. Очевидно, українські контролюючі органи певний час не реагували на порушників, чим переконали їх у власній безкарності. У результаті ряд суден, які відвідали Крим, досі не боялися заходити в порти України.

Українські експерти і волонтери «Майдану закордонних справ»⁴, запровадили проект «Чорний список», де в режимі онлайн оприлюднюють перелік усіх плавзасобів і літаків, що нелегально прибули в порти півострова.

Станом на 31 березня 2015 р., тобто за рік після анексії Криму, за даними моніторингової групи «Майдану закордонних справ» і сайту BSNews, у порти анексованого Криму заходили 165 торгових суден з 15 країн⁵.

---

⁴ Благодійний фонд «Майдан закордонних справ» був створений за ініціативи українських дипломатів у січні 2014 р. Головою правління фонду є Б. Яременко, Надзвичайний і Повноважний Посол І класу, генеральний консул України в Стамбулі й за сумісництвом представник України при Організації Чорноморського економічного співробітництва (2010–2013 рр.). До складу наглядової ради фонду входять директор Таврійського інституту регіонального розвитку, головний редактор видання Black Sea News А. Клименко, журналіст-міжнародник, оглядач тижневика «Дзеркало тижня» Т. Силіна, голова Комітету виборців України О. Черненко.

⁵ Основними даними для «Чорного списку» є відомості про судовласника та/або оператора судна, оскільки саме за їхньою державною приналежністю, а не за прапором судна в морському співтоваристві прийнято називати судно «турецьким», «грецьким» або «італійським».

На першому місці за кількістю суден-порушників перебуває країна-окупант – Російська Федерація: 71 судно, або 43 % від загальної кількості суден-порушників; на другому місці – Туреччина: 42 судна, або 25,5 %; на третьому місці – Греція: 23 судна, або 13,9 %. Разом з тим українські компанії теж порушують закон про окуповані території.

За словами експерта «Майдану закордонних справ» О. Корбут, з початку окупації Криму понад 2 тис. літаків прилетіли на територію Криму. Єдиний аеропорт Криму в Сімферополі здатний прийняти пасажиропотік до 1 млн пасажирів на рік. Але, зважаючи на рейси, які були здійснені, він набагато вищий, зазначила експерт.

Основними порушниками порядку в'їзду на півострів є авіакомпанії з Росії. За даними моніторингової групи BSNews і «Майдану закордонних справ», з червня 2014 по січень 2015 р. в аеропорт «Сімферополь» авіакомпанії Російської Федерації, Камбоджі та В'єтнаму здійснили понад 13 тис. рейсів.

Усього за цей час в анексований Крим літала 31 авіакомпанія РФ, а також по одній з Камбоджі та В'єтнаму.

Сім російських компаній, що літали в Крим, виконують тільки внутрішні перевезення в межах РФ, 24 компанії літають за межі РФ. Станом на 31 січня 2015 р. три з цих компаній припинили свою польотну діяльність: «Доброльот», що потрапив під санкції Євросоюзу і не може здійснювати міжнародні перевезення пасажирів за польоти в Крим; «Ак Барс Аеро» і «Політ» – через фінансові проблеми.

Лідери порушень режиму окупованої території – авіакомпанії «Аерофлот», «Уральські авіалінії», «Росія», «Трансаеро», «Ак Барс Аеро», «ВІМ-Авіа», «Оренбурзькі авіалінії», «Доброльот».

Про ситуацію з кримськими портами та авіалініями регулярно пишуть як кримські видання, які працюють на території материкової частини України, так і загальноукраїнські ЗМІ. Видання BSNews, яке очолює А. Клименко, спільно з благодійним фондом «Майдан закордонних справ» від самого початку анексії

Криму моніторять ситуацію щодо дотримання режиму окупованої території. Зокрема, стежать за недоторканністю морської акваторії, яка офіційно залишається українською, і готують звернення до відповідних структур. Проте заслуга в цьому – не профільного міністерства, а громадських активістів.

Іноземні судна безкарно заходять у порти Криму, оскільки Україна залишає без належної уваги ці порушення, так вважає Б. Бабін, завідувач кафедри адміністративного та кримінального права Одеської національної морської академії. При цьому, за словами експерта, забезпечення режиму транспортної блокади Криму є одним з найважливіших інструментів повернення півострова Україні. «Російська Федерація не має власного тоннажу і не може забезпечити окуповані території господарськими та військовими поставками. Тому Росія фрахтує іноземні судна. Щоб цього не відбувалося, нам треба розробити механізм покарання, якого зараз не існує», – наголошує експерт Б. Бабін.

І тільки нині, майже через рік після анексії Криму, Україна почала застосовувати жорсткі заходи щодо іноземних суден, які всупереч офіційній забороні та міжнародним санкціям продовжують заходити в кримські порти.

Так, за інформацією народного депутата, голови експертної ради Міністерства юстиції України Г. Логвинського, Генеральна прокуратура України веде кримінальне провадження за фактами заходу в закриті морські порти Криму 69 іноземних суден. Виявляється, відповідні відомості були внесені до Єдиного реєстру досудових розслідувань ще в жовтні минулого року. Хоча, за інформацією моніторингу «Майдану закордонних справ», на середину жовтня в «чорному списку» значилися вже 117 суден-порушників з різних країн.

На думку експертів, перші арешти суден стануть чітким сигналом для порушників, яким у майбутньому доведеться більш ретельно зважувати можливі негативні наслідки роботи з окупованою територією. Остаточо ж позбавити їх від спокусу здійснювати заходи в Крим буде здатний вихід України на рівень міжнародних судів і позови про арешти суден-

порушників не тільки на своїй території, а й у всіх легальних портах світу.

Варто зазначити, що з початку року це вже четверте затримання судна-порушника на підконтрольній Україні території за порушення правил заходження в порти Криму, двоє з яких було арештовано. За повідомленням прес-служби Генеральної прокуратури України, Печерський районний суд Києва 8 квітня задовольнив клопотання слідчого про арешт судна Aliot і заборону його використання. Судно під прапором Молдови. На сьогодні судно доставлено в Іллічівський морський торговий порт. Також було арештоване 24 березня судно Kanton, і є заборона на його використання. Власником судна є компанія Master Shipping Ltd, розташована в Стамбулі.

На початку лютого покарання спіткало сінгапурський танкер-газовоз Knebworth (був затриманий в Іллічівському порту) і севастопольський рибальський траулер Cheremosh (затриманий у порту Бердянська).

За повідомленням народного депутата Г. Логвинського, українська влада затримала танкер Dahi Vyulbyul під російським прапором за захід у порти окупованого Криму. Усього ж, за його даними, проводяться розслідування стосовно шести морських суден, два з яких уже арештовані. Крім Dahi Vyulbyul, ідеться про судно Palamas під прапором Мальти, судна Melwill, Aliot і Deniz під прапором Молдови та судно Kanton під прапором держави Тувалу. (На Aliot і Kanton було накладено арешт). Але цю інформацію в Міністерстві інфраструктури поки не підтверджують, посилаючись на те, що це рішення перебуває у сфері компетенції СБУ й прокуратури.

У травні українська Державна авіаційна служба повідомила про те, що одразу на 28 російських авіакомпаній було накладено штраф за порушення повітряного простору України. Інформація про це рішення міститься у звіті Мінінфраструктури України. Загалом щодо російських авіаперевізників винесено 3 тис. 493 постанови, при цьому сума штрафів перевищила 475 млн грн.

Також Україна має намір подати заяву на виключення Росії з Міжнародної організації

цивільної авіації (ІСАО) через порушення російськими компаніями українського авіаційного простору, зокрема за польоти в анексований Крим. Г. Логвинський також зазначив, що відкрито кримінальне провадження за фактом здійснення російськими авіалініями перельотів Стамбул – Сімферополь – Стамбул.

Ще одним застереженням є нота протесту. Так, Міністерство закордонних справ України направило МЗС Росії ноту протесту у зв'язку з відкриттям РФ портів тимчасово окупованого Криму для іноземних суден, заявив директор департаменту інформаційної політики МЗС Є. Перебийніс.

Також він зазначає, що в таких випадках державам, під прапором яких заходили кораблі, і, відповідно, державам, громадянином яких є власник або капітан, надсилаються ноти.

Ще один страх для судовласника – міжнародний розголос. Його легко зробити, якщо змусити реагувати міжнародні спілки страховиків.

З того моменту, як Генасамблея ООН ухвалила резолюцію про невизнання анексії Криму Росією, жодна транспортна компанія світу не має права направляти літаки й кораблі на територію анексованого півострова. Згідно з міжнародним й українським законодавством, порушення цієї норми спричиняє суворі санкції – аж до арешту транспортного засобу та заборони на міжнародні рейси.

Розв'язанням проблеми може стати, зокрема, інформаційна кампанія, яка дала б змогу активніше інформувати світову громадськість про ситуацію на окупованому півострові. Показово, що, за даними кримських підприємців, представники турецьких торговельно-промислових кіл відклали проект організації круїзного сполучення з Кримом, у якому були зацікавлені, – побоюючись застосування санкцій. Раніше повідомлялося, що судовласники круїзного лайнера «Адріана» відкладають запуск регулярного морського сполучення Ялта – Стамбул – Ялта.

Тож якщо ми хочемо, щоб міжнародна спільнота дотримувалася букви закону, реагувала на ноти та проводила власні розслідування, то насамперед Україна повинна бути зацікавленою та

сама реагувати на всі факти порушення правового режиму на окупованій території (*Матеріал підготовлено з використанням інформації таких джерел: Крим.Реаліті (ua.krymr.com), BlackSeaNews.net (blackseanews.net), NEWSru.*

ua (newsru.ua), Майдан закордонних справ (mfaua.org), (http://crimea.mfaua.org), ТСН (tsn.ua), Європейська правда (www.eurointegration.com.ua), 112 Україна (ua.112.ua), Кореспондент.net (ua.korrespondent.net).

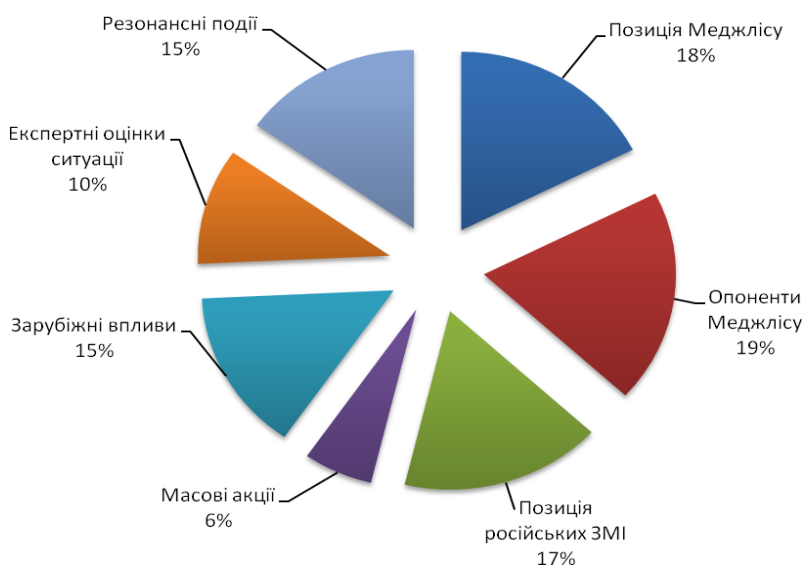
Основні тенденції висвітлення кримського питання в ЗМІ

Підготовка і виконання проекту:

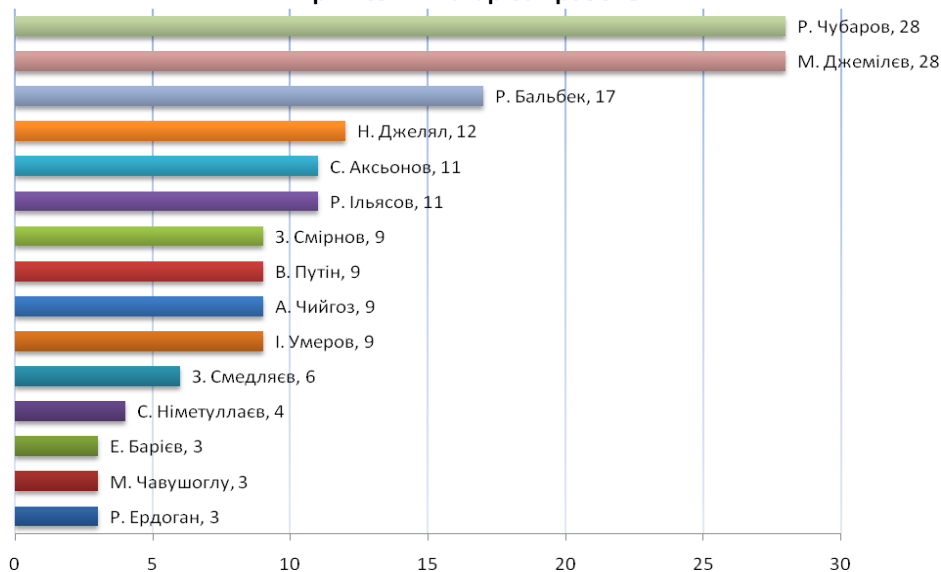
А. Берегельський, мол. наук. співроб. НЮБ НБУВ,

М. Грет, мол. наук. співроб. НЮБ НБУВ

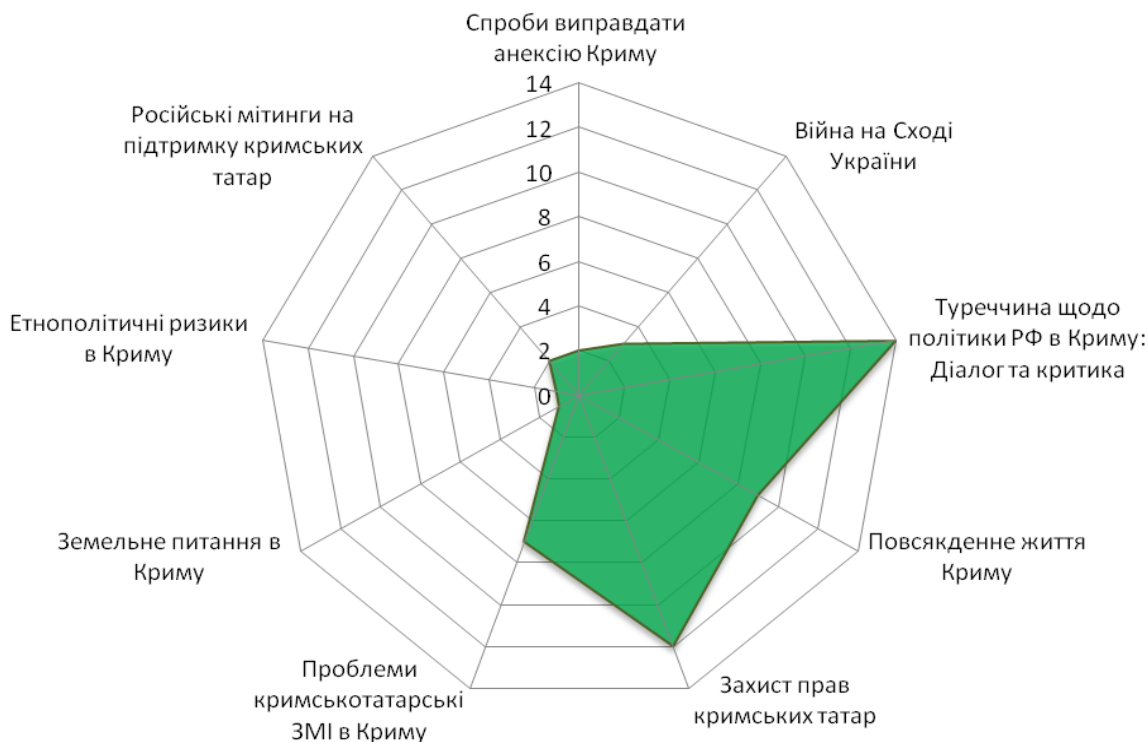
Співвідношення кількості публікацій за джерелами повідомлень

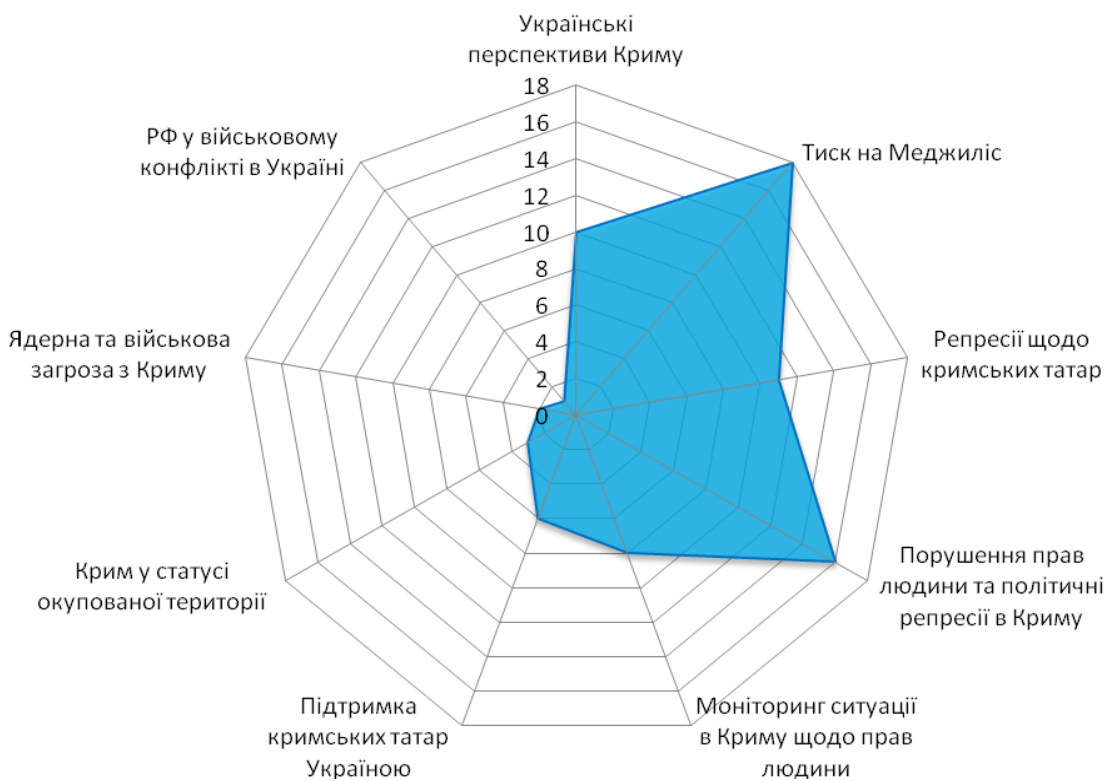
Найбільш згадувані персоналії в публікаціях щодо кримських татар за травень

Спільні теми, що зустрічаються в проукраїнських і проросійських ЗМІ

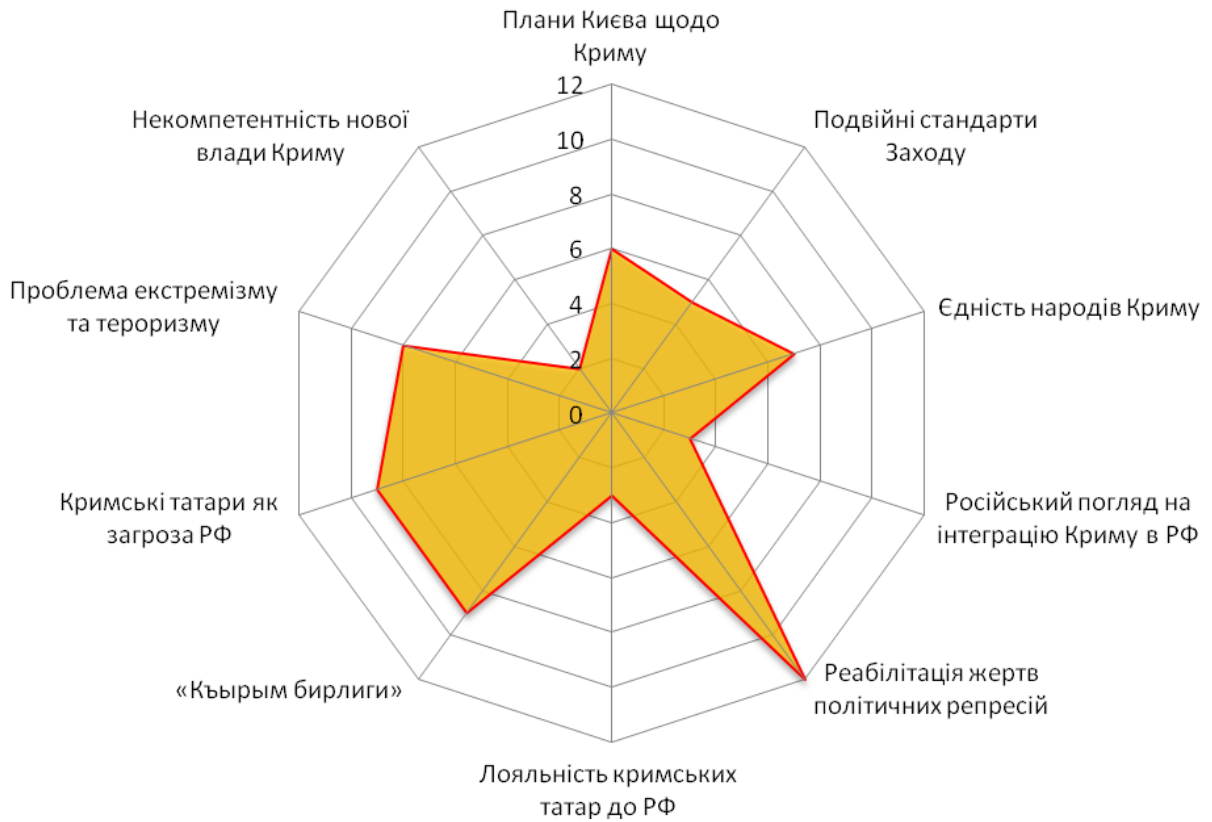

Теми, що характерні для проукраїнських ЗМІ

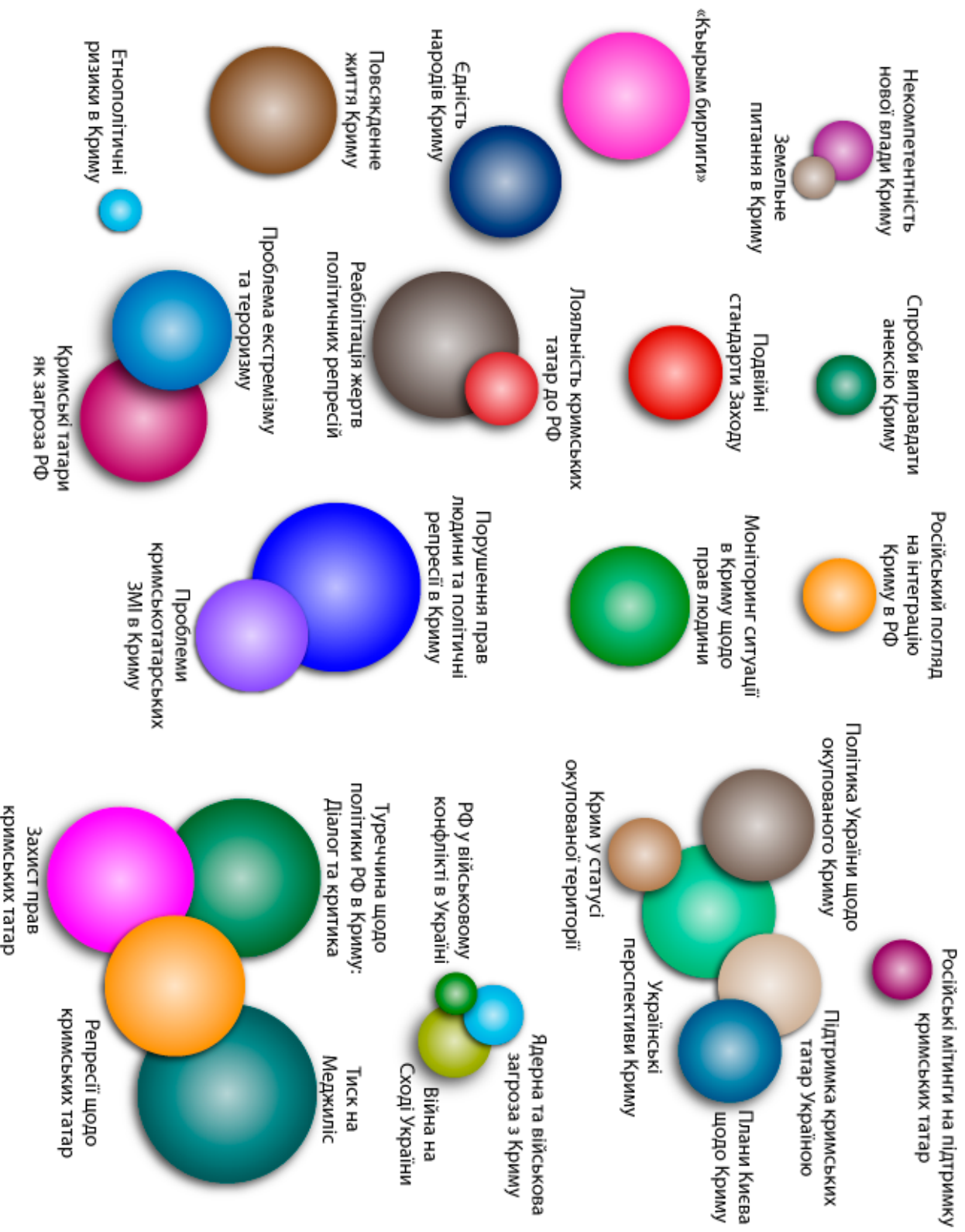

Теми, що характерні для проросійських ЗМІ

Головні теми щодо кримських татар у ЗМІ за травень

ЕКОНОМІЧНІ РИЗИКИ ТА ПРОГНОЗИ

Огляд валютного ринку

Обзор валютного рынка в Украине за май 2015 года

Евро

Стоимость евро на международном рынке по итогам мая снизилась на 2,07% до уровня 1,099. Несмотря на публикацию смешанной макроэкономической статистики по экономике США, ФРС сохраняет планы относительно повышения учетной ставки 2015 году. Данные ожидания формируют поддержку доллару США. В тоже время, в еврозоне нет оснований говорить об изменении монетарной политики: ЕЦБ продолжит удерживать ставку на минимальных уровнях, и будет вливать

ликвидность в систему через выкуп облигаций. Это будет и дальше оказывать давление на евро. Кроме того, негативно влияют на валюту и сохраняющиеся опасения вокруг дефолта Греции по обязательствам. В случае его реализации Европа может вернуться в рецессию, поскольку прямой убыток может составить более 3% ВВП еврозоны.

Курс продажи безналичного евро в Украине в мае снизился на 2% до 23,235 грн., наличного – на 5,7% до 24,53 грн.

Доллар США

Курс продажи безналичного доллара США в Украине по итогам мая сохранился на уровне 21,2 грн., наличного – снизился на 4,9% до 22,31 грн. Средний дневной объем торгов американской валютой на межбанковском рынке за месяц вырос на 9,8% до 197,5 млн. долларов.

НБУ продолжает удерживать курс доллара, ограничивая доступ на межбанк покупателей, а также низкой гривневой ликвидностью. То есть, регулятор продолжает балансировать рынок, ограничивая спрос. При этом, рынок адаптировался к действиям центробанка и выработал собственную тактику поведения. После майских праздников покупатели и продавцы пытались реализовать отложенный

спрос и предложение, однако ближе к концу месяца межбанк начал испытывать нехватку предложения. Такое положение было вызвано в первую очередь опасениями в отношении переговоров с кредиторами по реструктуризации государственного долга. Ухудшение инвестиционных настроений сдерживало экспортеров от завода выручки в страну.

На наличном рынке в мае наблюдалась стабильная тенденция к укреплению гривны, и отсутствовали сильные колебаний. Однако, ограничения на покупку и снятие валюты в банках продолжают сдерживать рынок, формируя перетоки на черный рынок. Тем не менее, спрос сокращается на фоне снижения доходов населения и высокой инфляции.

Средний размер спреда по наличным операциям с долларом США за май снизился с 8,9% до 7,8%, но остается существенным. Участники рынка продолжают закладывать риски в обменные операции, что приводит к расширению спреда.

Российский рубль

Курс продажи безналичного рубля в Украине в мае снизился на 2,1% до 0,4026 грн., наличного – на 5,8% до 0,433 грн. На международном рынке российская валюта подешевела по отношению к доллару США на 1,57% – с 51,47 до 52,28 рублей за доллар.

Прогноз валютного рынка на июнь 2015 года

Высокий уровень неопределенности и риски очередной волны ослабления гривны на наличном рынке в июне сохраняются.

Ключевой зоной напряженности выступают тяжелые переговоры по реструктуризации внешнего долга, и риск получения технического дефолта в случае реализации права моратория на выплату внешнего долга. Дефолт приведет к росту стоимости займов и блокированию доступа к внешним рынкам заимствований, что в свою очередь – к истощению золотовалютных резервов и росту стоимости валюты на фоне ее дефицита.

Для Украины ситуация осложняется тем фактом, что наступление дефолта возможно и в случае срыва сотрудничества с партнерами и МВФ, который для выделения второго транша в 2,6 млрд. долларов настаивает на реструктуризации внешнего долга. И июнь – это срок, установленный фондом, для достижения договоренностей. Кроме того, существует сложность достижения договоренностей по реструктуризации долга по двухлетним еврооблигациям, выпущенным в декабре 2013 года в размере 3 млрд. долларов, держателями которых является РФ.

Негативным фактором, оказывающим давление на валютный рынок, выступает и сохраняющийся экономический спад. Падение ВВП в первом квартале составило 17,6%, и судя по динамике розничных продаж, сельского хозяйства, строительного рынка и новостей по остановке крупных предприятий, ситуация не свидетельствует о стабилизации.

Вместе с тем, существуют факторы и в пользу стабильности валютного рынка. Во-первых, это сохранение административного регулирования валютного рынка, наличие у НБУ механизмов и резервов для снятия краткосрочного спекулятивного всплеска, в том числе через урезание ликвидности. Во-вторых, уже несколько месяцев НБУ отчитывается о позитивном внешнеторговом сальдо, что позволяет ожидать выравнивание ситуации валютного баланса в реальном секторе. В-третьих, приток валюты может

формироваться на фоне докапитализации банковской системы, для которой акционеры будут заводить валюту в страну. В-четвертых, отсутствие активных боевых действий на Донбассе.

Доллар США

Аналитики FOREX CLUB в Украине, рассматривают несколько сценариев развития ситуации на валютном рынке Украины в июне.

Базовый сценарий предполагает колебания курса продажи безналичного доллара США в диапазоне 20,6–22,5 грн., наличного – 21,5–23,5 грн. Вероятно, НБУ продолжит административными методами регулировать валютный рынок. При этом, ожидается, что ситуация на востоке Украины сохранится относительно стабильной. Пока не будет решен вопрос по реструктуризации государственного долга, курс будет тяготеть к верхней границе диапазона. Однако, если договоренности будут достигнуты, напряженность на межбанке поубавится, что может привести к снижению курса до 21 грн.

Негативный сценарий можно рассматривать в случае срыва договоренностей по реструктуризации госдолга или смещении сроков принятия решения МВФ по второму траншу кредита. Это в свою очередь может привести к повышению спроса на рынке, и спровоцировать рост курса до 25 грн. При этом, факторами дестабилизации могут выступать политическая нестабильность и социальные всплески, что может поставить под угрозу выполнения согласованных реформ в стране, а значит предоставлению последующих траншей. Наличный курс продажи в таком случае может составить 25-28 грн.

Евро

По прогнозам аналитиков FOREX CLUB в Украине, диапазон колебания евро на международном рынке в июне может составить 1,06–1,13. Определяющим для динамики евро будет выступать решение вопроса государственного долга Греции, а

также статистика ключевых стран еврозоны. В случае демонстрации торможения экономического восстановления региона, европейская валюта может оказаться под давлением. В свою очередь, для динамики доллара США решающим станут ожидания в отношении первого повышения учетной ставки ФРС, сроки по которому сместились на сентябрь, и есть предположения еще более позднего повышения.

Динамика курса безналичного евро будет отображать колебания пары евро/доллар и гривна/доллар. Средний курс продажи наличного евро может колебаться в диапазоне 23,6–25,9 грн.

Российский рубль

Динамика рубля в июне будет формироваться под влиянием курса доллар/гривна как базового и курса рубль/доллар как корректирующего элемента. Российская экономика, исходя из публикуемой статистики, ускоряет спад, при этом явных сигналов к стабилизации не наблюдается. Этот фактор будет оказывать давление на динамику рубля. Кроме того, значительное влияние будет исходить от цен на нефть и нефтепродукты. Доля этих товаров в структуре российского экспорта составляет 42%. В базовом сценарии ожидается колебание курса продажи наличного рубля в июне в диапазоне 0,42–0,45 грн.

Моніторинг законодавства

Підготовлено компанією

«ЄФІМОВ ТА ПАРТНЕРИ адвокати • аудитори • податкові консультанти»

Головні зміни

Закон України від 21.05.2015 р.

Верховна Рада прийняла Закон «Про внесення змін до деяких законів України щодо відомостей про кінцевий вигодоодержувача (контролері) юридичної особи» (законопроект № 2896).

Згідно з документом, на 4 місяці подовжуються строк подання юридичними особами, які були зареєстровані до 25 листопада 2014 року, відомостей про кінцевих бенефіціарів власників (контролерів). На думку авторів, це забезпечить можливість виконання відповідних вимог Закону усіма зареєстрованими юридичними особами.

Також звільнені від обов'язку подання відомостей про кінцевих бенефіціарів власників (контролерів) релігійні організації, державні та комунальні підприємства, юридичні особи, учасниками яких є виключно фізичні особи, якщо кінцеві бенефіціарні власники (контролери) таких юридичних осіб збігаються з їх учасниками (членами).

Наказ Мінфіну від 14.04.2015 р. № 435

Мінфін цим наказом затвердив Порядок формування та подання страхувальниками

звіту щодо сум нарахованого єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Також відомство затвердило:

– звіт про суми нарахованої заробітної плати (доходу, грошового забезпечення, допомоги, компенсації) застрахованих осіб та суми нарахованого ЄСВ у фіскальні органи (форма № Д4);

– звіт про суми нарахованого доходу застрахованих осіб та суми нарахованого ЄСВ (форма № Д5);

– звіт про суми добровільних внесків, передбачених договором про добровільну участь, які підлягають сплаті, та суми доплати до фіскальних органів (форма № Д6);

– звіт про настання нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання (форма № Д7);

– довідник категорій страхувальників, які сплачують єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування;

– довідник кодів підстав для обліку стажу окремим категоріям осіб відповідно до законодавства.

Звертаємо увагу, що наказ набув чинності 30.04.2015 р.

Виходячи з цього, найімовірніше, подавати місячну звітність з ЄСВ за новими формами страхувальникам доведеться починаючи зі звітності за квітень 2015 року, а річну – починаючи зі звітності за 2015 рік.

Закон України від 28.12.2014 р. № 71-VIII

20 травня за ініціативи Європейської бізнес-асоціації відбулася прес-конференція «Касове майбутнє України: проблеми, можливості, перспективи», в якій взяли участь заступник Міністра фінансів України Олена Макеєва та директор Департаменту методології ДФСУ Неля Привалова.

Вони нагадали присутнім про те, що з 01.07.2015 р. платники єдиного податку 3-ї групи, які здійснюють розрахункові операції за товари, роботи, послуги (крім торгівлі на ринках і пересувної торгівлі), зобов'язані будуть проводити такі операції через зареєстровані реєстратори розрахункових операцій (РРО). А з 01.01.2016 р. застосування РРО стане обов'язковим і для платників єдиного податку 2-ї групи. Це встановлено Законом України від 28.12.2014 р № 71-VIII.

Олена Макеєва відзначила, що застосування РРО повсюдно у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг є загальноєвропейською практикою, і в Уряді достатньо політичної волі для того, щоб наполягти на введенні цієї практики в Україні. Варто додати, що ця ініціатива знаходить підтримку у «білого» ритейлу, який хоче створення єдиних умов на ринку. Зараз же продавці «чорного» імпорту, що реалізують свої товари через підприємців-єдиноподатників без сплати значної частини податків, знаходяться в більш вигірливих умовах.

Однак запровадження РРО повсюдно породжує також масу практичних питань, на які відповідала Неля Привалова. Зокрема, вона зазначила, що під вимогу про обов'язкове застосування РРО підпадають тільки ті єдиноподатники, які приймають оплату готівкою або за допомогою банківських платіжних карток. Якщо ж оплата приймається через касу

банку, то для продавця вона є безготівковою і не вимагає застосування РРО.

Закон України від 14.10.2014 р. № 1701-VII Наказ Мінюсту від 10.04.2015 р. № 529/5

Нагадуємо!

25.11.2014 р. набрав чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо визначення кінцевих вигодоодержувачів юридичних осіб та публічних діячів» від 14.10.2014 р. № 1701-VII.

Юридичні особи, зареєстровані до набрання чинності цим Законом, подають державному реєстратору відомості про свого кінцевого вигодоодержувача (вигодоодержувачів), у тому числі кінцевого вигодоодержувача (вигодоодержувачів) їх засновника, якщо засновник- юридична особа, упродовж шести місяців з дня набрання чинності цим Законом.

Згадані відомості необхідно подати держ. реєстратору до 25.05.2015 р.

Неподання юридичною особою держ. реєстратору інформації про вигодоодержувача (вигодоодержувачів) юридичної особи – тягне за собою накладення на керівника юридичної особи або особу, уповноважену діяти від імені юридичної особи (виконавчого органу), штрафу від трьохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Податки і збори

Податок на додану вартість

Лист ДФСУ від 27.04.2015 р. № 15111/7/99-99-19-03-02-17

ДФСУ нагадала, що знижена ставка ПДВ (7%) може бути застосована лише за наявності відповідних дозволів МОЗ України на проведення клінічних випробувань, зокрема:

1) позитивного висновку ДП «Державний експертний центр МОЗ України» експертизи матеріалів щодо проведення клінічного випробування, затвердженого МОЗ України, щодо усіх видів клінічних випробувань лікарських засобів, які тривають та були розпочаті до 03.04.2015 р., а також щодо усіх видів клінічних випробувань, заяви про проведення яких були подані до МОЗ України до вказаної дати, тобто до 03.04.2015 р.;

2) рішення МОЗ України про проведення клінічних випробувань, затвердженого відповідним наказом МОЗ України, щодо усіх видів клінічних випробувань, заяви про проведення яких були подані до МОЗ України, починаючи з 03.04.2015 р.

*Лист ДФСУ від 09.04.2015 р.
№ 7556/6/99-99-19-03-02-15*

ДФСУ у цьому листі зазначила, що оскільки тимчасово окупована територія України (АР Крим та місто Севастополь) є невід'ємною частиною території України, на яку поширюється дія Конституції та законів України, операції платників ПДВ з постачання послуг з перевезення вантажу автомобільним транспортом з території ВЕЗ «Крим» на іншу територію України оподатковуються ПДВ за ставкою 20 %.

*Лист ДФСУ від 27.02.2015 р.
№ 4223/6/99-99-19-02-01-15*

ДФСУ виходить з того, що у разі передання автомобіля для Збройних Сил України під час мобілізації право власності на транспортний засіб не переходить від платника податку на прибуток. Проте, оскільки в процесі мобілізації транспортні засоби не використовуються у господарській діяльності платника податку, то нарахування амортизації припиняється до повернення такого засобу власнику.

Щодо ПДВ ДФСУ вважає, що у випадку залучення транспортних засобів згідно з Мобілізаційним планом України для забезпечення потреб Збройних Сил України переходу права власності не відбувається, така передача здійснюється на умовах повернення транспортних засобів (тобто відбувається передача в тимчасове користування), а тому в обліку платника податку на додану вартість, що передає в користування такий транспортний засіб, така передача не визначається як об'єкт оподаткування, оскільки не відбуваються операції з постачання товару.

Підстави для коригування податкового кредиту чи визнання умовного продажу згідно з п. 198.5 ПКУ також відсутні. Якщо після мобілізації транспортний засіб не повертається підприємству і за нього нараховується компенсація, то така

компенсація розглядається як оплата вартості такого транспортного засобу, транспортний засіб визнається проданим за бюджетні кошти, і на дату отримання таких коштів (компенсація) мають бути визначені податкові зобов'язання з податку на додану вартість.

*Лист ДФСУ від 23.02.2015 р.
№ 3706/6/99-99-19-03-02-15*

Відповідаючи на питання щодо порядку виписки податкових накладних платниками податку, які постачають електричну енергію, ДФСУ зазначила наступне:

– платник податку, який постачає електричну енергію, не повинен складати окремі податкові накладні на кожне надходження коштів за електричну енергію;

– вказані платники ПДВ складають податкові накладні щодакдно на суму коштів, що надійшли в рахунок оплати за таку електричну енергію на їх поточні рахунки протягом відповідної декади;

в останній день місяця такі платники ПДВ складають податкові накладні / розрахунки коригування за результатами остаточного розрахунку зі споживачами електричної енергії з урахуванням поставленої електричної енергії та отриманих коштів протягом такого місяця.

*Запитання – відповідь ДФСУ,
розміщене на ЗІР*

ДФСУ виклала своє бачення щодо питання про те, чи потрібно платнику ПДВ - покупцю коригувати податковий кредит при поверненні продавцю товарів, з моменту придбання яких минуло більше 1095 днів.

Відповідаючи на вказане питання, ДФСУ зазначила, що при поверненні покупцем товарів, з дати придбання яких минуло більше 1095 днів, така операція визнається операцією зпостачання, за якою мають бути нараховані податкові зобов'язання. Таке постачання відображається у податковій декларації з ПДВ за звітний (податковий) період, в якому відбулося повернення товарів продавцю. Податкове зобов'язання продавцем зменшуватися не повинно.

У разі подальшого використання таких товарів в оподатковуваних операціях платник податку, який їх отримав, матиме право на податковий кредит.

***Запитання – відповідь ДФСУ,
розміщене на ЗІР***

ДФСУ роз'яснила, що експедитор при визначенні обсягу, встановленого для обов'язкової реєстрації платником ПДВ, враховує обсяг своєї винагороди, отриманої за операціями з надання транспортно-експедиторських послуг замовникам-резидентам, та вартість послуг з перевезення наданих експедитором як замовникам - резидентам так і замовникам - нерезидентам.

Податок на прибуток

***Лист ДФСУ від 05.05.2015 р.
№ 16030/7/99-99-19-07-02-17***

ДФС роз'яснила нюанси оподаткування податком на прибуток операцій в іноземній валюті.

Оподаткування операцій з розрахунками в іноземній валюті здійснюється відповідно до п. 153.1 ПКУ, у редакції чинній до 01.01.2015 р.

Визначення курсових різниць від перерахунку операцій, виражених в іноземній валюті, заборгованості та іноземної валюти здійснюється відповідно до положень П(С) БО. При цьому прибуток (позитивне значення курсових різниць) ураховується у складі доходів платника податку, а збиток (від'ємне значення курсових різниць) ураховується у складі витрат платника податку (пп. 153.1.3 ПКУ).

Облік операцій в іноземній валюті регулюється П(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів».

П(С)БО № 21 визначено, що курсова різниця – це різниця між оцінками однакової кількості одиниць іноземної валюти при різних валютних курсах.

У податковому обліку позитивне значення курсових різниць, визначене згідно з пп. 153.1.3 ПКУ, банківською установою включається до складу доходу від операційної діяльності, іншими платниками податку - до складу інших доходів.

Податкові витрати за операціями в іноземній валюті формуються відповідно до вимог пп. 138.10. ПКУ і відносяться до інших операційних витрат, які включаються до складу витрат у періоді, в якому вони були здійснені (п. 138.5 ПКУ).

Тобто визначені за правилами бухгалтерії курсові різниці від перерахунку операцій, виражених в іноземній валюті, заборгованості та іноземної валюти для цілей оподаткування податком на прибуток визнаються доходами та/або видатками у звітному періоді їх виникнення.

***Лист ДФСУ від 29.04.2015 р.
№ 15562/7/99-99-15-02-01***

Податківці звернули увагу, що ПКУ не передбачено право платника податку на прибуток, що сплачує авансовий внесок, подавати податкову декларацію за перший квартал у разі неотримання ним прибутку або отримання збитків.

При цьому ДФСУ зобов'язала свої територіальні органи в разі подання податкової декларації з податку на прибуток за період, що не відповідає звітному для кожного конкретного платника, повідомляти таких платників про відмову у прийнятті податкової звітності з цього податку.

***Запитання – відповідь ДФСУ,
розміщене на ЗІР***

ДФСУ відповіла на питання, чи включаються до складу витрат підприємця на загальній системі оподаткування витрати на придбання ПММ.

Податківці традиційно нагадали, що платники податку на загальній системі оподаткування визначають свої витрати згідно з переліком, наведеним у ПКУ.

Даним переліком передбачено, що витрати, до складу яких включається вартість палива та енергії, які можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта витрат, – зменшують оподатковуваний дохід.

Таким чином, підприємець на загальній системі оподаткування має право включити до складу витрат вартість використаних ПММ після отримання доходу, який безпосередньо

пов'язаний з понесеними витратами від здійснення підприємницької діяльності.

Податок на доходи фізичних осіб

**Лист ДФС від 24.04.2015 р.
№ 8720/6/99-99-17-03-03-15**

Податківці зауважили, що доходи, отримані мобілізованими працівниками у вигляді середнього заробітку та компенсаційної виплати з бюджету в межах середнього заробітку, є різними видами доходів.

Так, дохід отриманий у вигляді середнього заробітку підлягає оподаткуванню ЄСВ, ПДФО та ВЗ. У формі № 1ДФ його відображають за ознакою доходів «101».

Компенсаційні ж виплати з бюджету не оподатковуються. У формі № 1ДФ відображаються за ознакою доходів «128».

**Лист ДФСУ від 19.03.2015 р.
№ 625/2/99-99-17-02-02-10**

ДФСУ зазначила, що при нарахуванні (виплаті) доходів податковий агент повинен відобразити в податковому розрахунку 1-ДФ такі виплачені доходи на користь всіх платників податків, у т.ч. на користь самозайнятих осіб (фізичних осіб-підприємців та осіб, які здійснюють незалежну професійну діяльність).

Окрім цього ДФС нагадали, що ФОП є податковим агентом щодо доходів, які він нараховує і виплачує самозайнятим особам.

У листі також відмічено, що якщо особою надано копію документа, що підтверджує його держреєстрацію як суб'єкта підприємництва, податковий агент подає до ДФСУ за місцем реєстрації податковий розрахунок за формою №1-ДФ, де вказує суму нарахованого та виплаченого доходу з ознакою доходу «157», проте ПДФО не утримується і не сплачується.

Державана допомога, єдиний соціальний внесок

Закон України від 07.04.2015 р. № 292-VIII

Дані зміни передбачають виплату допомоги по безробіттю не рідше ніж два рази на місяць. Але за згодою безробітного така допомога може виплачуватись один раз на місяць.

Допомогу по безробіттю для організації підприємницької діяльності виплачуватимуть протягом 14 днів після дня держреєстрації юридичної особи або реєстрації особи підприємцем.

**Лист Мінсоцполітики від 12.03.2015 р.
№ 170/18/99-15**

В даному листі зазначено, що застрахованій особі, яка має страховий стаж 2 роки, перші 5 днів тимчасової непрацездатності внаслідок захворювання або травми, не пов'язаної з нещасним випадком на виробництві, оплачуються у розмірі 60 % середньої заробітної плати, а допомога по тимчасовій непрацездатності внаслідок захворювання або травми, не пов'язаної з нещасним випадком на виробництві та професійним захворюванням, починаючи з 6 дня непрацездатності виплачується у розмірі 50 % середньої заробітної плати.

Окрім цього, на думку Мінсоцполітики, при заповненні листка непрацездатності у випадку коли застрахована особа має страховий стаж 2 роки, у розділі «Призначена допомога» зворотного боку листка непрацездатності зазначаються 60 % та 50 % і відповідна кількість робочих (календарних) днів.

Проект Закону від 09.02.2015 № 2079

Верховна Рада України ухвалила Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо питань соціального захисту громадян України, які проходять військову службу під час особливого періоду».

Законодавчим актом збільшено з 12 до 18 місяців тривалість надання гарантій щодо збереження місця роботи, посади, а також передбачено вдосконалення порядку надання компенсації з бюджету середнього заробітку на підприємстві, в установі, організації для працівників, призваних на строкову військову службу.

Законом також надано відстрочку від призову на строкову військову службу для продовження професійної діяльності педагогічним працівникам з повною вищою освітою, основним місцем роботи яких є

загальноосвітні навчальні заклади, за умови повного навантаження на займаній посаді на весь період їхньої роботи за фахом.

***Лист Мінсоцполітики від 12.01.2015 р.
№ 4/13/84-15***

Мінсоцполітики нагадало, що працівники, які постійно працюють на підприємствах, розташованих на території гірських населених пунктів, мають право на збільшення посадового окладу на 25%. Якщо підприємства розташовані за межами гірських населених пунктів, але мають філії, представництва, відділення, інші відокремлені підрозділи і робочі місця в гірських населених пунктах, то працівники, які постійно в них працюють, також мають право на підвищення посадових окладів.

Разом з цим відмічено, що якщо працівник частину часу виконує роботи на території гірських населених пунктів, а частину — на території інших населених пунктів, то він не має права на збільшення посадового окладу.

Єдиний податок

Запитання – відповідь, розміщене на ЗІР

На запитання щодо порушення умов застосування спрощеної системи оподаткування – виготовлення ФОП - платником ЄП другої групи продукції з давальницької сировини СГ, який перебуває на загальній системі оподаткування, ДФС України повідомлено наступне.

Відповідно до п.291.4 ст.291 ПКУ платники єдиного податку другої групи – це ФОП, які здійснюють господарську діяльність з надання послуг, у тому числі побутових, платникам єдиного податку та/або населенню, виробництво та/або продаж товарів, діяльність у сфері ресторанного господарства, за умов, що протягом календарного року відповідають сукупності таких критеріїв: - не використовують працю найманих осіб або кількість осіб, які перебувають з ними у трудових відносинах, одночасно не перевищує 10 осіб; - обсяг доходу не перевищує 1 500 000 гривень.

Тож виготовлення ФОП єдиного податку другої групи продукції з давальницької сировини СГ, який перебуває на загальній

системі, є порушенням умов застосування спрощеної системи оподаткування, оскільки операції з виробництва такої продукції є за своєю суттю операціями з надання послуг замовнику (тобто не платнику ЄП та не населенню).

Інші податки та податкові платежі

Лист ДФС від 12.02.2015 р.

№ 339/4/99-99-19-01-01-13

Податківці повідомили, що виплачувані резидентом аліменти не є об'єктом оподаткування військовим збором. Адже аліменти не включаються до загального місячного (річного) оподатковуваного доходу (пп. 165.1.14 ПКУ).

Водночас суму аліментів потрібно розраховувати виходячи із зарплати, яка залишається після утримання військового збору, податку на доходу фізичних осіб та єдиного соціального внеску.

Державне регулювання

Перевірки. Контроль. Штрафи. Податковий борг

Постанова ВАСУ від 08.04.2015 р.

№ К/9991/39128/12

ВАСУ, розглядаючи справу про визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень дійшов до важливих для платника податків висновків щодо можливості надання документів суду з огляду на ст.44 ПКУ.

ВАСУ вважає, що норми податкового законодавства не обмежують період подання платником необхідних первинних документів лише часом проведення податкової перевірки.

Не дає підстави для такого висновку і п.44.6 ст.44 ПКУ, відповідно до якого у разі, якщо до закінчення перевірки або у терміни, визначені в абз.2 п.44.7 ст.44 ПКУ платник податків не надає посадовим особам контролюючого органу, які проводять перевірку, документи (незалежно від причин такого ненадання, крім випадків виїмки документів або іншого вилучення правоохоронними органами), що підтверджують показники, відображені таким платником податків у податковій звітності, вважається, що такі документи були відсутні

у такого платника податків на час складення такої звітності.

ВАСУ вважає, що наведена норма ПКУ лише визначає статус показників податкової звітності, які не підтверджені необхідними документами під час перевірки, однак не обмежує право платника довести у судовому процесі обставини, на яких ґрунтуються його вимоги, поданням виключно тих доказів, що надавались ним під час проведення податкової перевірки.

Право надавати заперечення щодо висновків податкового органу та долучати до матеріалів справи докази на підтвердження таких заперечень надається платнику як на усіх стадіях податкового контролю, так і на стадіях судового процесу, на яких допускається подання учасником процесу нових доказів.

Обов'язок суду оцінити відповідні докази за правилами ст.86 КАСУ є однією з гарантій установлення об'єктивної істини у справі та прийняття правильного рішення у відповідності з вимогами ст.159 КАСУ.

Наказ Мінфіну від 27.03.2015 р. № 366

Зазначеним Наказом Мінфін упорядкував процедуру розгляду Держфінмоніторингом справ і застосування санкцій за порушення суб'єктами первинного фінансового моніторингу (далі – СПФМ) у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та розповсюдження зброї масового знищення.

Такі порушення мають виявлятися Держфінмоніторингом через проведення планових та позапланових перевірок СПФМ, у тому числі виїзних чи безвиїзних.

Результати перевірок оформлюватимуться актом перевірки. Дата підписання акту буде датою порушення провадження у справі про невиконання (неналежне виконання) вимог законодавства у сфері запобігання та протидії відмиванню доходів.

Відповідна справа розглядатиметься за участю СПФМ, що притягується до

відповідальності, чи його керівника та/або представника. Про дату та час розгляду справи

СПФМ має бути повідомлений не пізніше, ніж за 5 днів до дати її розгляду, шляхом надсилання (вручення) йому повідомлення про розгляд справи.

Рішення про накладення штрафу або про закриття провадження у справі прийматиме Комісія Держфінмоніторингу. Санкції можуть бути застосовані до СПФМ протягом 6 місяців із дня виявлення правопорушення, але не пізніш як через 3 роки з дня його вчинення.

До СПФМ, зокрема, належать СПД – ріелтори, нотаріуси, адвокати, аудитори, надавачі послуг з бухгалтерського обліку чи юридичних послуг, торговці ювелірними виробами за готівку.

Фінансовий моніторинг

Постанова КМУ від 14.05.2015 р. № 299

Дія Порядку поширюється на суб'єктів первинного фінансового моніторингу, державне регулювання і нагляд за діяльністю яких у сфері відмивання доходів здійснюється Держфінмоніторингом, а саме суб'єктів підприємницької діяльності, які надають посередницькі послуги під час здійснення операцій з купівлі-продажу нерухомого майна (далі – СПФМ) та/або їх відокремлених підрозділів.

Підставою для проведення Держфінмоніторингом планової перевірки СПФМ та/або його відокремленого підрозділу щодо дотримання вимог законодавства у сфері запобігання та протидії відмиванню доходів є включення його до плану перевірок на відповідний квартал. План проведення перевірок затверджується наказом Держфінмоніторингу.

Планова перевірка СПФМ та/або його відокремленого підрозділу проводиться не частіше 1 разу на рік.

Позапланова перевірка може проводитися за наявності хоча б однієї з таких підстав:

– письмове повідомлення органів державної влади та/або місцевого самоврядування про ознаки порушення СПФМ та/або його відокремленим підрозділом вимог законодавства;

– на виконання судових рішень та на вимогу правоохоронних органів;

– з ініціативи Держфінмоніторингу у разі безпосереднього виявлення ним ознак порушення СПФМ та/або його відокремленим підрозділом вимог законодавства;

– виявлення Держфінмоніторингом нових документів (обставин), які не були відомі під час планової перевірки та які можуть вплинути на висновки за результатами планової перевірки;

– подання СПФМ до Держфінмоніторингу інформації/документів, які не були надані під час планової або позапланової перевірки;

– необхідність перевірки виконання СПФМ законної вимоги щодо усунення порушення законодавства.

Перевірка призначається на строк, необхідний для забезпечення своєчасного та в повному обсязі її проведення, але не більше ніж на 20 робочих днів.

Постанова КМУ від 14.05.2015 р. № 299

Пропозиції щодо формування переліку інформаційних ресурсів баз даних Єдиної системи розробляються Держфінмоніторингом.

Інформація, яка обробляється в Єдиній системі, є інформацією з обмеженим доступом, що становить таємницю фінансового моніторингу.

Суб'єкти Єдиної системи забезпечують ведення і актуалізацію інформаційних ресурсів баз даних Єдиної системи безпосередньо або через адміністраторів державних інформаційних ресурсів.

Постанова НБУ від 12.05.2015 р. № 316

Нацбанк оновив Положення про застосування санкцій за порушення законодавства з питань запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та розповсюдження зброї масового знищення.

Дія Положення поширюється на небанківські фінансові установи - резидентів, які є платіжними організаціями та/або членами або учасниками платіжних систем, крім операторів поштового зв'язку, в частині здійснення ними переказу коштів, державне регулювання і нагляд за якими у сфері запобігання та протидії відмиванню доходів здійснює Нацбанк.

Нацбанк за порушення фінансовим установами вимог нормативно-правових актів у сфері запобігання легалізації, застосовує до них санкції протягом 6 місяців з дня виявлення, але не пізніше ніж через 3 роки з дня вчинення порушення. До санкцій належать:

- 1) штрафні санкції;
- 2) анулювання ліцензії на право здійснення певних видів діяльності фінансової установи;
- 3) відсторонення посадової особи фінансової установи від посади.

Ліквідація та банкрутство

Закон України від 07.04.2015 р. № 285-VIII

29.04.2015 р. набрали чинності зміни внесені зазначеним Законом до положень Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців» від 15.05.2003 р. № 755-IV (далі – Закон № 755).

Відповідно до цих змін підприємства, які знаходяться на стадії реорганізації (злиття, приєднання, поділу, перетворення) та мають філії, зможуть проходити реорганізацію, не закриваючи філії та не звільняючи людей.

Таким чином, при реорганізації юридичної особи до неї не застосовуватимуться наступні обмеження:

– щодо проведення держреєстрації змін до установчих документів юрособи, щодо якої прийнято рішення про припинення;

– щодо внесення змін до Єдиного державного реєстру щодо відомостей про відокремлені підрозділи, крім відомостей про їх закриття;

– щодо проведення держреєстрації юрособи, засновником (учасником) якої є юрособа, стосовно якої прийнято рішення щодо припинення.

Такі заборони поширюються лише на випадок ліквідації юрособи.

Крім того, держреєстратору надано право залишити без розгляду документи, які подані для проведення державної реєстрації припинення юрособи в результаті реорганізації, якщо в

Єдиному державному реєстрі містяться відомості про те, що юрособа, яка припиняється в результаті поділу, має не закриті відокремлені підрозділи, доля яких розподільчим балансом не визначена.

Облік та звітність

**Лист ФСС з ТВП від 02.02.2015 р.
№ 5.2-32-254**

Фахівці ФСС з ТВП повідомили, що у разі госпіталізації працівника по закінченню робочого дня лікарняний листок, за його згодою, може видаватись з наступного дня.

Якщо тимчасова непрацездатність настала після закінчення робочого дня і працівник не скористався своїм правом відкрити лікарняний з наступного дня, то перші п'ять днів потрібно відраховувати з дня звернення до медзакладу. Але тоді за рахунок роботодавця оплачуватиметься 4 дні непрацездатності, оскільки у день звернення працівник працював і отримав зарплату.

Галузі і сфери діяльності

Транспортні та експедиторські послуги

**Наказ Мінінфра-структури
від 23.03.2015 р. № 98**

Цим наказом збільшено строк повернення автомобільними перевізниками невикористаних дозволів на міжнародні перевезення автомобільним транспортом до 90 днів з дня отримання (замість 45 днів). Передбачається, що нововведення дасть можливість перевізникам більш ефективно використовувати дозволи і при цьому не порушувати строки їх повернення.

ІТ та телекомунікація

Рішення НКРЗІ від 12.05.2015 р.

НКРЗІ прийняла рішення про внесення змін до Порядку реєстрації абонентів, які отримують телекомунікаційні послуги без укладення договору в письмовій формі.

Відповідно до змін відтепер у Порядку чітко буде визначено, що реєстрація абонента не є підставою для зміни умови укладеного між ним та оператором, провайдером договору про надання телекомунікаційних послуг. Це означає, що оператор не може без згоди абонента змінювати умови надання послуг, скорочувати чи змінювати їх перелік, а також тарифи та тарифні плани, умови і порядок оплати послуг, перетворювати внесені на особовий рахунок абонента кошти в бонуси, бали тощо.

Фінансові послуги

**Постанова ВСУ від 20.05.2015р.
справа № 6-64цс15**

Верховним Судом України було розглянуто справу за позовом до ПАТ «Альфа-Банк» про визнання недійсним умови кредитного договору.

Роз'яснено, що Законом № 2983-VI щодо підвідомчості справ у сфері захисту прав споживачів третейським судам ч. 1 ст. 6 Закону «Про третейські суди» доповнено пунктом 14, згідно з яким третейські суди не можуть розглядати справи у спорах щодо захисту прав споживачів, у тому числі споживачів послуг банку (кредитної спілки). Зазначений Закон набрав чинності 12.03.2011 р.

На момент укладення кредитного договору (15.11.2011 р.) Закон «Про третейські суди» містив заборону на розгляд третейськими судами справ у спорах щодо захисту прав споживачів, у тому числі споживачів послуг банку (кредитної спілки).

ВСУ погодився з висновком судів нижчих інстанцій про те, що третейське застереження в кредитному договорі від 15.11.2011 р. між фізичною особою (споживачем) і банком було укладено в порушення вимог пункту 14 частини 1 ст. 6 Закону «Про третейські суди», і в цій частині кредитний договір слід визнати недійсним.

від 13.05.2015 р. справа № 6-71цс15

На засіданні Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України 13.05.2015 р. було розглянуто справу № 6-71цс15 за позовом до ПАТ «Міський комерційний банк» про стягнення коштів, які були зняті з платіжної картки позивача за кордоном під час його перебування в Україні, про що він дізнався з SMS-повідомлень.

Відмовляючи в задоволенні позову, суд першої інстанції, з висновками якого погодилися суди апеляційної та касаційної інстанцій, виходив з того, що операції зі зняття з платіжної картки позивача спірної суми супроводжувалися правильним введенням ПІН-коду, а умовами договору з банком передбачено обов'язок позивача щодо нерозголошення

даного ПІН-коду. На думку судів це виключає можливість задоволення позову про стягнення з банку на користь позивача спірної суми.

ВСУ направив справу на новий розгляд на підставі наступних правових висновків. Роз'яснено, що відповідно до пунктів 6.7, 6.8 Положення про порядок емісії спеціальних платіжних засобів і здійснення операцій з їх використанням банк при здійсненні недозволеної або некоректно виконаної платіжної операції, якщо користувач невідкладно повідомив про платіжні операції, які їм не виконувалися або які були виконані некоректно, негайно відшкодовує платнику суму такої операції і, при необхідності, відновлює залишок коштів на рахунку до того стану, в якому він був перед виконанням цієї операції.

Користувач не несе відповідальності за здійснення платіжних операцій, якщо спеціальний платіжний засіб було використано без фізичного пред'явлення користувачем або електронної ідентифікації самого спеціального платіжного засобу та його держателя, крім випадків, коли доведено, що користувач своїми діями чи бездіяльністю сприяв втраті, незаконному використанню персонального ідентифікаційного номера або іншої інформації, яка дозволяє ініціювати платіжні операції.

ВСУ роз'яснив, що не встановивши обставин, які безперечно доводять, що користувач своїми діями чи бездіяльністю сприяв втраті, незаконному використанню ПІН-коду або іншої інформації, яка дозволяє ініціювати платіжні операції, касаційний суд дійшов помилкового висновку про винуватість позивача як підстави цивільно-правової відповідальності.

Постанова НБУ від 12.05.2015 р. № 315

НБУ затвердив Положення про визначення пов'язаних з банком осіб, згідно з яким банк зобов'язаний щомісяця (до 10 числа після звітного періоду) надавати Нацбанку актуалізований перелік пов'язаних з банком осіб за встановленою формою.

Рішення про визначення юридичних або фізичних осіб пов'язаними з банком особами приймає уповноважена особа Нацбанку. Національний банк не пізніше наступного

робочого дня після прийняття такого рішення повідомляє банк про нього засобами електронного зв'язку.

Особа вважається пов'язаною з банком, якщо банк протягом 15 робочих днів з дня отримання такого повідомлення НБУ не доведе протилежного.

При визначенні Національним банком фізичних або юридичних осіб такими, що є пов'язаними з банком особами, враховується характер взаємин і характер операцій.

У додатку до постанови № 315 передбачені такі типи пов'язаних з банком осіб:

- контролери банку;
- особи, які мають істотну участь у банку, та особи, через яких ці особи здійснюють опосередковане володіння істотною участю в банку;
- керівники банку, керівник служби внутрішнього аудиту, керівники та члени комітетів банку;
- споріднені та афілійовані особи банку, у тому числі учасники банківської групи;
- особи, які мають істотну участь у споріднених і афілійованих осіб банку;
- керівники юросіб та керівники банків, які є спорідненими і афілійованими особами банку, керівник служби внутрішнього аудиту, керівники та члени комітетів цих осіб;
- асоційовані особи фізосіб, зазначених у пунктах 1 - 6 ч. 1 ст. 52 Закону про банки;
- юрособи, в яких фізичні особи, зазначені в ч. 1 ст. 52 Закону про банки, є керівниками або власниками істотної участі;
- будь-яка особа, через яку проводиться операція в інтересах осіб, зазначених у ч. 1 ст. 52 Закону про банки.

Спирт і тютюн

Постанова КМУ від 14.05.2015 р. № 296

Затверджені нові зразки марок акцизного податку для алкогольних напоїв і тютюнових виробів вітчизняного та імпортного виробництва.

Постанова КМУ від 14.05.2015 р. № 297

Маркування вироблених в Україні алкогольних напоїв з вмістом спирту до 8,5 відсотка об'ємних одиниць не здійснюється.

Будівництво

**Лист Держархбуд-інспекції
від 17.04.2015 р. № 40-203-19/3488**

Введення в експлуатацію самочинно збудованого об'єкту будівництва стосується виключно подання заяв власниками (користувачами) земельних ділянок, на яких розміщені об'єкти будівництва, збудовані без дозволу на виконання будівельних робіт, за результатами технічного обстеження будівельних конструкцій та інженерних мереж і приймаються в експлуатацію: індивідуальні (садибні) житлові будинки, садові, дачні будинки, господарські (присадибні) будівлі і споруди, прибудови до них, збудовані у період з 05.08.1992 р. до 12.03.2011 р.; збудовані до 12.03.2011 р.: громадські будинки I і II категорій складності; будівлі і споруди сільськогосподарського призначення I і II категорій складності.

Тобто за вказаною процедурою можна ввести в експлуатацію об'єкти будівництва (у тому числі гаражі), збудовані на присадибних земельних ділянках.

Закон України від 09.04.2015 р. № 320-VIII

Цим Законом вводиться децентралізація управління в сфері державного архітектурно-будівельного контролю.

До органів державного архітектурно-будівельного контролю належать:

1) структурні підрозділи з питань державного архітектурно-будівельного контролю Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій;

2) виконавчі органи з питань державного архітектурно-будівельного контролю сільських, селищних, міських рад.

Органом державного архітектурно-будівельного контролю та нагляду є центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань державного архітектурно-будівельного контролю та нагляду.

Головні інспектори будівельного нагляду в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві і Севастополі призначаються на посади та звільняються з посад центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну

політику з питань державного архітектурно-будівельного контролю та нагляду, за погодженням у випадках, передбачених законом, із Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями.

Цей Закон набирає чинності з 1 вересня 2015 року.

Об'єкти правовідносин

Земля

Закон України від 19.05.2015 р.

Згідно із Законом державна соціальна допомога може призначатися у випадку, коли у власності чи володінні малозабезпеченої сім'ї є земельна ділянка площею понад 0,6 га.

До прийняття Закону наявність земельної ділянки понад вказаної площі позбавляло сім'ю права на отримання державної соціальної допомоги. (законопроект)

**Наказ Держгеокадастру
від 15.05.2015 р. № 65**

Наказом затверджено Положення про колегію Держгеокадастру, яка є консультативно-дорадчим органом і створена для підготовки рекомендацій щодо виконання Держгеокадастром своїх завдань, узгодженого вирішення питань, що належать до його компетенції, колективного і вільного обговорення найважливіших напрямів його діяльності.

До складу колегії входять Голова Держгеокадастру (голова колегії), перший заступник та заступник Голови Держгеокадастру, посадова особа Мінрегіону, визначена Віце-прем'єр-міністром України, а також можуть входити інші особи.

Кількісний та персональний склад колегії затверджує Голова Держгеокадастру.

Організаційною формою роботи колегії є засідання, які проводяться у разі потреби, але не рідше одного разу на квартал, позапланові - у разі потреби за рішенням Голови Держгеокадастру.

Рішення колегії вводяться в дію наказом Держгеокадастру.

Закон України від 14.05.2015 р.

Законом встановлено, що якщо технічна документація із землеустрою щодо складання документів, що посвідчують право на земельну ділянку, була розроблена до 01.01.2013 р., формування земельної ділянки як об'єкта цивільних прав здійснюється за такою технічною документацією.

На підставі такої ж документації здійснюється державна реєстрація земельних ділянок, відомості про які не були внесені до Державного реєстру земель.

Закон України від 12.05.2015 р.

Законом заборонено приватизацію об'єктів інженерної інфраструктури загальнодержавних та міжгосподарських меліоративних систем, а також земель державної і комунальної власності, на яких ці об'єкти розташовані.

**Наказ Держгеокадастру
від 29.04.2015 р. № 55**

Наказом затверджено Положення про комісію з питань ліцензування земле оціночних робіт та земельних торгів.

Комісія утворюється як постійно діючий дорадчо-колегіальний орган з метою здійснення Держгеокадастром процедури ліцензування господарської діяльності щодо проведення землеоціночних робіт та земельних торгів, а також забезпечення умов захисту інтересів споживачів у сфері ліцензування під час виконання землеоціночних робіт та земельних торгів.

Рішення Комісії приймається з кожного питання порядку денного відкритим голосуванням більшістю голосів присутніх на засіданні членів Комісії.

Рішення Комісії вводиться в дію наказом Держгеокадастру та може бути оскаржене до експертно-апеляційної ради при Державній регуляторній службі або у судовому порядку.

**Постанова ВСУ від 15.04.2015 р.
у справі № 6-55цс15**

ВСУ в аналізованій постанові дійшов висновку про те, що за змістом ст. 33 Закону України «Про оренду землі» по закінченню

строку, на який було укладено договір оренди землі, орендар, який належно виконував обов'язки за умовами договору, має переважне право перед іншими особами на укладення договору оренди землі на новий строк. Реалізація зазначеного переважного права на поновлення договору оренди можлива лише за умови дотримання встановлених цією нормою певної процедури і строків.

Отже, в разі невизнання орендодавцем права орендаря на укладення договору оренди земельної ділянки на новий строк таке право підлягає захисту судом за позовом орендаря шляхом визнання недійсним договору оренди цієї самої земельної ділянки, укладеного орендодавцем з іншим орендарем, на підставі п. 2 ч. 2 ст. 16 ЦК України.

**Наказ Держгеокадастру
від 07.04.2015 р. № 41**

Наказом затверджений Порядок ведення договірної роботи в Держгеокадастрі (правонаступник Держземагентства).

Вказаний Порядок визначає загальні засади організації роботи із укладання, виконання договорів та контролю за їх виконанням, реєстрації, зберігання та ведення реєстру договорів в Держгеокадастрі.

Зокрема, Порядком передбачено, що проект договору готується ініціативним структурним підрозділом Держгеокадастру, а у разі отримання проекту договору від іншої сторони такий підрозділ розглядає умови проекту договору, його економічну ефективність та доцільність.

Ініціативний структурний підрозділ обов'язково здійснює погодження проекту договору з Управлінням фінансового забезпечення, Відділом бухгалтерського обліку та звітності, Відділом внутрішнього аудиту та Юридичним департаментом. Строк розгляду проекту договору з усіма додатками у відповідному структурному підрозділі не може перевищувати 2-х робочих днів.

Укладені договори реєструються в журналі обліку договорів, який ведеться та зберігається в Юридичному департаменті.

Постанова КМУ від 25.03.2015 р. № 268

Постановою зменшено максимальний строк надання Держгеокадастром витягу з технічної документації про нормативну грошову оцінку земель - із 7-ми до 3-х робочих днів.

Запитання – відповідь, розміщені на ЗІР

ДФСУ, відповідаючи на запитання: «Чи є платником плати за землю ФОП, яка має тимчасову споруду (кіоск, палатку тощо)?», роз'яснила, що якщо фізична особа -підприємець має Паспорт прив'язки тимчасової споруди, то вона повинна мати і правовстановлюючі документи на земельну ділянку (свідоцтво про право власності або користування чи договір оренди земельної ділянки), за якими розраховується плата за землю.

Нерухомість

**Рішення Київради від 21.04.2015 р.
№ 420/1285**

Цим рішенням встановлено мінімальну вартість місячної оренди 1 кв. метра загальної площі нерухомого майна фізичних осіб в Києві у розмірі 8,91 грн. (з ПДВ).

Також встановлено мінімальний розмір плати за користування житловим приміщенням

за договором піднайму у розмірі 6,13 грн. (з ПДВ) за 1 кв. метр, з урахуванням статті 95 Житлового кодексу Української РСР.

Це рішення набирає чинності з дня його офіційного оприлюднення, але не раніше 1 січня 2015 року.

Наказ Мінфіну від 10.04.2015 р. № 408

Цим наказом Мінфіну затверджено форму Податкової декларації з податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки.

Визнано таким, що втратив чинність, наказ Міністерства фінансів України від 01.07.2014 р. № 735 «Про затвердження форми Податкової декларації з податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 22.08.2014 р. за № 1016/25793.

Праця

**Лист Мінсоцполітики
від 30.03.2015 р. № 191/06/187-15**

Оскільки працівник не може бути допущений до роботи, зокрема без оформлення локального акта роботодавця (фізичної особи-підприємця), на нашу думку, в графі 4 трудової книжки зазначаються реквізити цього документа.

ПРАВО: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

О. Єфімов, адвокат, аудитор, канд. юрид. наук

Анулювання реєстрації ПДВ: фіскальні ігри

За виразом Т. Хакслі «Правда у чистому вигляді полягає в тому, що життя, удача та щастя кожного з нас, а також тією чи іншою мірою усіх тих, хто пов'язаний з нами, залежать виключно від наших знань правил гри».

Не є виключенням і правила гри в анулювання реєстрації, учасниками якої час від часу стають органи фіскальної служби й платники ПДВ. Приводом для написання статті стала поява чергового Листа ДФС, у якому розглянуто проблему неприйняття декларації у зв'язку з анулюванням реєстрації платника ПДВ. Ідеться про Лист № 565 [1], де, по суті, ідеться про правила, за якими органи ДФС мають грати з метою виграти в платника ПДВ. Виграшем у цьому разі є неприйняття декларації у зв'язку з анулюванням реєстрації платника ПДВ. Лист містить алгоритм дій контролюючого органу для правомірного анулювання реєстрації платника ПДВ, тому він починається цитуванням ч. 2 ст. 19 Конституції України, відповідно до якої «органи влади та органи місцевого самоврядування, їхні посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України».

Платникам ПДВ також не завадило б знати правила, за якими гратимуть податківці, оскільки в цьому разі платники гратимуть усвідомлено, тобто керуватимуть ситуацією, а не вона керуватиме ними. Адже «те, що вам вдалося усвідомити, ви можете контролювати, у той час як неусвідомлене вами тримає під контролем вас» (Е. де Мелло «Усвідомлення»).

Алгоритм дій податківців

Алгоритм поведінки контролюючого органу, спрямований на неприйняття декларації з ПДВ, повинен починатися з того, що згідно з п. 49.8 ст. 49 ПКУ «прийняття податкової декларації є обов'язком контролюючого органу». Під час виконання цього обов'язку уповноважена особа

контролюючого органу, у якому перебуває на обліку платник податків, зобов'язана перевірити наявність і достовірність заповнення всіх обов'язкових реквізитів, передбачених п. 48.3 та п. 48.4 ст. 48 ПКУ. Серед цих реквізитів зазначено й «індивідуальний податковий номер згідно з даними реєстру платників податку на додану вартість за звітний (податковий) період». Отже, відсутність такого податкового номера в зазначеному реєстрі тлумачитиметься податківцями як відсутність обов'язкового реквізиту, а значить, і наявність права контролюючого органу не приймати декларацію з ПДВ. Це впливає з п. 48.7 ст. 48 ПКУ, яким встановлено, що «податкова звітність, складена з порушенням норм цієї статті, не вважається податковою декларацією, крім випадків, встановлених п. 46.4 ст. 46 цього Кодексу».

Для того щоб позбавити платника ПДВ можливості вказати індивідуальний податковий номер згідно з даними реєстру платників ПДВ, треба провести процедуру анулювання такої реєстрації, урегульовану ст. 184 ПКУ та розд. V Положення № 1130 [2].

Однією з підстав анулювання реєстрації платника ПДВ, що ґрунтується на ініціативі контролюючого органу, є наявність в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців запису про відсутність юридичної особи або фізичної особи за її місцезнаходженням (місцем проживання) або запису про відсутність підтвердження відомостей про юридичну особу (підпункт «ж» п. 184.1 ст. 184 ПКУ та п. 5.1 розд. V Положення № 1130).

Для того щоб такий запис в ЄДР з'явився, існує правовий механізм внесення його до реєстру, передбачений ст. 19 Закону № 755 [3]. Відповідно до ч. 12 ст. 19 Закону № 755, «у разі надходження (поштовим відправленням або в електронному вигляді в порядку взаємообміну)

державному реєстратору від органу доходів і зборів повідомлення встановленого зразка про відсутність юридичної особи за її місцезнаходженням державний реєстратор зобов'язаний надіслати поштовим відправленням протягом п'яти робочих днів з дати надходження зазначеного повідомлення юридичній особі повідомлення щодо необхідності подання державному реєстратору реєстраційної картки». Згідно ж з ч. 14 ст. 19 Закону № 755, «у разі неподання юридичною особою протягом місяця з дати надходження їй відповідного повідомлення реєстраційної картки про підтвердження відомостей про юридичну особу державний реєстратор повинен внести до Єдиного державного реєстру запис про відсутність підтвердження зазначених відомостей датою, яка встановлена для чергового подання реєстраційної картки про підтвердження відомостей про юридичну особу».

Повідомлення встановленого зразка про відсутність юридичної особи за її місцезнаходженням може з'явитися відповідно до розд. XII Порядку № 1588 [4], відповідно до якого «при виконанні інших службових обов'язків працівниками контролюючих органів здійснюється або може здійснюватись перевірка місцезнаходження (місця проживання) платника податків» (п. 12.2). У п. 12.5 вказано: «Якщо за результатами заходів щодо встановлення фактичного місцезнаходження юридичної особи оперативним управлінням буде підтверджено відсутність такої особи за місцезнаходженням або встановлено, що фактичне місцезнаходження юридичної особи не відповідає зареєстрованому місцезнаходженню, керівник (заступник керівника) органу фіскальної служби приймає рішення про направлення до відповідного державного реєстратора повідомлення про відсутність юридичної особи за місцезнаходженням за формою № 18-ОПП для вжиття заходів, передбачених частиною 12 статті 19 Закону [5]».

Алгоритм дій платників

Протидіяти діям податківців можна шляхом унеможливлення реалізації алгоритму,

розглянутого в попередньому розділі, шляхом його переривання на будь-якому етапі реалізації. Тобто необхідно зіграти за правилами, встановленими державою. Що це означає?

По-перше, треба бути присутнім за місцезнаходженням платника ПДВ. Тобто за місцем, що зазначено в ЄДР, повинна перебувати людина, яка зможе сказати представникам контролюючого органу, що вона є представником платника податку, уповноваженим зустрічати представників контролюючого органу та спілкуватися з ними.

По-друге, треба контролювати поштову кореспонденцію. Враховуючи, що державний реєстратор не настільки зацікавлений у тому, щоб платник податку не міг подати декларацію з ПДВ, наскільки зацікавлений у цьому контролюючий орган, навряд чи від такого реєстратора слід чекати умисного надсилання ним повідомлення щодо необхідності подання державному реєстратору реєстраційної картки таким чином, щоб платник податків його не отримав.

По-третє, необхідно своєчасно надіслати у відповідь на отримане повідомлення державного реєстратора реєстраційну картку про підтвердження відомостей про юридичну особу. Це позбавить державного реєстратора підстави для внесення до Єдиного державного реєстру запису про відсутність підтвердження зазначених відомостей.

Урешті-решт можна скористатися «порадою», наданою в Листі № 565, а саме: «У разі встановлення платником податків порушення його прав або в разі виникнення спірних ситуацій з питань прийняття податкової звітності або при прийнятті контролюючим органом рішення про анулювання реєстрації платника податку на додану вартість, такий платник податків має право відповідно до статті 56 Кодексу оскаржити рішення контролюючого органу в адміністративному або судовому порядку».

Ось такі правила гри, за якими контролюючий орган намагатиметься позбавити платника ПДВ подати декларацію з ПДВ. Залишилося лише усвідомити ці правила, щоб керувати грою, а не бути керованим нею, та зіграти на виграш. Тоді, напевно, і варто сподіватися на удачу, про яку казав Т. Хакслі.

1. Лист ДФС у Київській області від 23.02.2015 р. № 565/10/10-36-11-01-10.

2. Положення про реєстрацію платників податку на додану вартість, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 14.11.2014 р. № 1130 // Податок на додану вартість: документи, адміністрування, звітність: зб. систематизованого законодавства. – 2015. – Вип. 4.

3. Закон України від 15.05.2003 р. № 755-IV «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців».

4. Порядок обліку платників податків і зборів, затверджений наказом Мінфіну від 09.12.2011 р. № 1588.

5. У цьому випадку йдеться про Закон № 755 (*Персональний сайт Олександра Єфімова* (<http://yefimov.com.ua/?p=1675>)).

ЩОДЕННИК БЛОГЕРА *

Блог на сайті «Україна комунальна»

Про автора: С. Бовикін

Закон 1565. Що хорошо, що плохо.

Етот закон подписывать и пускать в жизнь никак нельзя! Почему? Я даю ответы на эти вопросы.

Хорошо только одно – дано законное право владельцев квартир управлять своим совместным имуществом без создания любой организации. Это право было закреплено у них и так в нормах Гражданского Кодекса. То есть Бабак и остальные «грамотные» инициаторы закона подсунили Украине очередную тавтологию дабы воспользоваться своим правом законодательных инициатив.

Основываясь на нормах Гражданского кодекса я в статье «Договорные взаимоотношения в многоквартирных домах» указал об единственно правильном решении этого вопроса путем разработки Договора на совместное управление многоквартирным домом.

В этой же статье я расскажу вам более детально всю суть правовых взаимоотношений основываясь на уже давно действующих законах и на тех ошибках, которые заложены в этот закон 1565.

Совместное имущество есть двух видов – частное и общее. Частное совместное имущество, так называемая квартира, в которой вы живете может быть вами разделена на части между вашими родными, близкими и друзьями

путем продажи и договора дарения. Общее совместное имущество есть неделимым. Что же предлагают сделать люди Порошенко? Они нивелируют нормы Гражданского кодекса и начинают это имущество делить на части!

Ошибка первая – голосование.

Предложено голосовать квадратными метрами.

Это идея юриста Монтян. Принцип голосования квадратными метрами возник на основании того, что часть бизнесменов не желая выпускать из своих рук совместное общее, неделимое имущество в виде несущих стен и внутридомовых коммуникаций приписывало в квартиру большое количество собственников данной квартиры. И получалось что одна квартира голосует на общем собрании сотней голосов, чего достаточно, чтобы отстаивать интересы узкого круга людей.

Монтян таким ходом достигла желаемого результата. То есть нивелировала значение всех собственников квартир переводя вопросы общего голосования в квадратные метры. И на этом этапе это выглядело достойно и справедливо. Но это имдет вразрез с Конституцией Украины и гражданским Кодексом. А теперь еще больше потому что теперь эта норма установлена в Закон.

И что получается?

А ничего хорошего. Теперь на смену одним аферистам придут другие аферисты. Те у кого больше квадратных метров. Например у

* Збережено стиль і граматику оригіналу

меня в доме и в соседнем доме с которым мы составляем единый двор весь первый этаж о занимают бизнесмены которые уничтожили несущие стены дома, захватили придомовые территории и построили себе гаражи. Так вот доля их имущества в общем имуществе составляет 1/5. А с учетом страха людей перед бандитами и властью, путем подкупа и угроз доводится до 3/5.

То есть рабское население создаст для порабощенных идеальные условия для их жизни! А страдать будут все 4/5 жителей дома. В тех ОСББ что сделаны в моем городе у руководства стоят одни воры которые обворовывают вместе с ЖЭКа имуществу граждан в том числе и платежи. А некоторые еще и торгуют валютой на денежки народа. Некоторые используют эти деньги для личного обогащения путем создания бизнес структур. Вот так обстоит дело в действительности. И так будет если эта норма останется в законе.

А какая же норма должна быть в законе если голосование квадратными метрами есть преступным и нарушающим права людей и в то же время норма голосования всеми собственниками также является преступной?

Я вам расскажу. Но поскольку полные пояснения займут не одну страницу я укажу здесь только один пункт.

Голосование должно вестись так – один собственник от одной квартиры.

Но по каким вопросам должно вестись голосование? И вот тут главная особенность.

Голосование вообще может вестись исключительно по вопросам:

1. Ежемесячной оплаты в нормах утвержденных государством при наличии и необходимости тех или иных услуг.

2. Вопрос найма организации которую при необходимости нужно нанять для выполнения сложных работ

3. Для выполнения временных представительских функций в судах и других государственных органах без права исключительного голоса!

Все остальное – вопросы поточных ремонтов, каждодневных работ, технических работ – и все! – предусматривается в Договоре

на совместное управление многоквартирным домом и входит в тариф!

А как вы знаете тариф разрабатывается государством. Должен разрабатываться государством с учетом того что коммунальные платежи входят в прожиточный минимум. Об этом говорил Азаров, который это прочитал у меня.

«Я понимаю это!» – сказал он мне публично со страницы Фейсбук и в прямом эфире одного из своих выступлений.

Так вот, чтобы и вы понимали я снова говорю, что Тарифы действующие по вопросам обслуживания многоквартирным домом и прилегающих территорий должны разрабатываться государством с учетом платежеспособности населения и уровня его социальной защиты!

И вот часть из предложенных тарифов закладывается в Договор на совместное управление многоквартирным домом учитывая специфику данного дома. То есть в одном доме 100 квадратов прилегающих территорий и тысяча метров кабелей а у других больше. И в связи с этим и рассчитывается остальной размер платы с каждой квартиры.

А вы скажете как же выделение в натуре части собственности?

Ошибка вторая – раздел неделимого имущества.

Допускать этого нельзя ни в каком варианте. Раздел общего неделимого имущества может существовать только виртуально с одной целью – самостоятельного обслуживания! При этом такое разделение возможно только для выполнения каждодневных работ или посильных работ.

В том случае если житель дома не имеет возможности или не желает участвовать в общем управлении дома ему для самостоятельного обслуживания выделяют часть общего имущества для самостоятельной работы. Как часть общих расходов в цене тарифа.

Ему могут предложить единую работу покрывающую его долю в общей оплате. То есть ему могут предложить подметать двор, или мыть лестничные пролеты, следить за лампочками. А при наличии проф образования

доверить и сантехнические работы или кровельные и так далее.

Вот только в этом случае может присутствовать термин «виртуальное разделение совместного неделимого имущества с целью самостоятельного обслуживания»

Вот так должен звучать этот термин.

Это вариант идеально вписывается в любой уже действующий закон Украины.

А как насчет всего остального?

Я вам скажу без описания и анализа – полный бред! Это непрофессиональный подход людей которые применяют чужие идеи и зарабатывают на этом зарплату и политические дивиденды. Но поскольку они безграмотны то постоянно допускают критические ошибки. Вот поэтому и получаются такого рода законы которые одевают удавку на шею украинского населения.

Кто выживет после этого? Об этом вы можете узнать прочитав окончание этой статьи на другом сайте вбив в поисковике следующие – Серж Бовыкин проза ру... И увидев мою фото и найдя это название статьи. Там в конце я указал кто выживете и что будет (<http://blog.jkg-portal.com.ua/ua/blog/one/zakon-1565-cho-khorosho-cho-ploho>). – 2015. – 4.06).

***

Блог на сайті «Где в Киеве жить хорошо?»

Про автора: А. Босенко, юрист практики строительного права ЮФ Constructive lawyers

Ликбез для инвестора: инвестиционный договор

Сегодня застройщики вновь начали использовать такой финансовый инструмент для привлечения средств от инвесторов в объект строительства, как инвестиционный договор. Именно о нем и рассказывает юрист практики строительного права ЮФ Constructive lawyers Александр Босенко

История развития

Еще в далеком 1991 году государство позаботилось о регулировании инвестиционной деятельности на территории Украины путем принятия закона «Об инвестиционной деятельности». Этот закон определил общие

правовые, экономические и социальные условия инвестиционной деятельности.

Застройщики привлекали инвестиции по различным схемам инвестирования, главное, чтобы объекты строительства соответствовали требованиям всевозможных норм, и при этом не нарушали чьи-то права и интересы (ч. 1 ст. 4 Закона Украины «Об инвестиционной деятельности»).

Инвестиционные договора на строительство жилья были направлены, прежде всего, на строительство и приобретение в собственность недвижимости путем внесения определенной денежной суммы напрямую застройщику.

Такие договоры применялись застройщиками с целью привлечения инвестиций для строительства до 2006 года.

Но, после скандала с компанией «Элита центр», 14 января 2006 года, в Закон Украины «Об инвестиционной деятельности» были внесены изменения, что коренным образом изменило систему инвестирования строительства в Украине. В следствии чего инвестирование могло осуществляться исключительно через: фонды финансирования строительства (ФФС), фонды операций с недвижимостью (ФОН), институты совместного инвестирования (ИСИ), путем выпуска целевых облигаций и через негосударственные пенсионные фонды. Цель таких нововведений – привлечения посредников.

Таким образом, с 14 января 2006 года инвестиционные договоры (назовем их «старыми» инвестдоговорами) являются вне закона.

Что сегодня представляют собой инвестиционные договора

Инвестиционные договора, которые используют сегодня («новые» инвестдоговоры) начали активно применяться в строительстве с 2013 года.

Предметом «новых» инвестдоговоров, является инвестиционная деятельность покупателя (внесения денежных средств) с целью в будущем подписать нотариально заверенный договор покупки-продажи квартиры. При этом на фонд возлагается обязанность обеспечить строительство и ввод

дома в эксплуатацию для дальнейшей (после ввода в эксплуатацию и регистрации права собственности за фондом) передачи квартиры в собственность инвестору.

Инвестиционный договор – это двустороннее соглашение между лицом, обладающим правами на объект строительства (застройщик, генеральный инвестор и др.) и инвестором.

По своей сути предлагаемый сегодня к подписанию инвестиционный договор – это симбиоз предварительного договора (так как в нем присутствуют элементы такого типа договора) и института совместного инвестирования (в связи с привлечением недиверсифицированных венчурных корпоративных инвестиционных фондов). Я ранее уже рассказывал о схеме инвестирования через предварительные договора, а паевые инвестиционные фонды опишу максимально лаконично.

Деятельность института совместного инвестирования регулируется Законами Украины «Об инвестиционной деятельности» и «Об институтах совместного инвестирования».

Паевой инвестиционный фонд (ПИФ) – это совокупность активов, принадлежащих инвесторам участникам фонда, находятся в управлении компании по управлению активами (КУА) и учитываются отдельно от результатов ее хозяйственной деятельности.

Паевой инвестиционный фонд – это своеобразный аккумулятор временно свободных денежных ресурсов физических и юридических лиц, которые направляются на приобретение ценных бумаг, недвижимости, валютных ценностей и других активов.

ПИФ не является юридическим лицом.

Прибыль ПИФов распределяется между управляющей компанией и инвесторами фонда пропорционально доле их инвестиций.

На сегодняшний момент самыми распространенными в Украине являются паевые венчурные инвестиционные фонды.

Форма договора

Действующим законодательством Украины четко не предусматривается форма заключения для такого типа договора, а точнее обязательное нотариальное удостоверение.

Застройщики предлагают заключить инвестиционный договор в простой письменной форме, чего вроде бы и достаточно. Но, как было ранее упомянуто, инвестиционный договор имеет элементы предварительного договора, а предварительные договора нотариально удостоверяется (ч. 1, ст. 635, ст. 657 Гражданского кодекса Украины).

Стоит отметить, что на сегодняшний день нет судебных прецедентов о признании инвестиционного договора недействительным в связи с отсутствием нотариального удостоверения. Также, уже существует практика получения квартир в собственность через такие инвестиционные договора.

Учитывая, что нормы Гражданского кодекса Украины (ч. 4 ст. 209, ч. 4 ст. 639) позволяют «обратиться к нотариусу» и с целью устранения возможных непредвиденных проблем в будущем, я рекомендую его нотариально удостоверить. Но не забывайте, что при этом будут дополнительные расходы!

Легитимность «нового» инвестиционного договора

Законодательством Украины прямо не предусмотрен такой вид договоров, как инвестиционный договор в строительстве. Тем не менее, нормами Гражданского кодекса Украины установлено, что стороны имеют право заключить договор, который не предусмотрен, но соответствует общим основам гражданского законодательства (ст. 6).

Законом Украины «Об инвестиционной деятельности» прямо предусмотрен такой механизм финансирования строительства как институты совместного инвестирования (далее – ИСИ). Согласно ст. 9 Закона Украины «Об инвестиционной деятельности», договор является основным документом, регулирующим отношения между субъектами инвестиционной деятельности.

Все это свидетельствует о законности такого типа договора.

Механизм получения права собственности

В Украине существуют различные схемы инвестирования. Так, по одним схемам мы становимся первичными собственниками новосозданного имущества, по другим

– вторыми собственниками, как и при инвестдоговоре.

Это связано с тем, что продавец (фонд) по инвестиционному договору, *de jure*, является таким же инвестором, как и потенциальный покупатель. Так, между заказчиком строительства и фондом подписан инвестиционный договор, целью которого является получения последним квартиры в собственность. Покупатель подписывает аналогичный договор с фондом, с целью в будущем также получить квартиру, но уже от него.

После ввода дома в эксплуатацию и присвоения почтового адреса, фонд регистрирует на себя право собственности и только после чего реализует квартиру инвестору путем подписания договора купли-продажи квартиры. Только после наступления выше перечисленных факторов (ввод в эксплуатацию и регистрация права собственности), фонд сможет передать право собственности покупателю. Вот потому, инвестор становится вторым собственником новой квартиры.

Недостатки и преимущества инвестиционного договора

Недостатки:

Наибольший риск для инвестора – это банкротство заказчика или продавца (фонда);

Нечеткая законодательная регламентация;

Отсутствие контроля над заказчиком, генподрядчиком со стороны третьих лиц;

Существуют риски переноса сроков строительства на неопределенный срок (впрочем, как и при любых схемах инвестирования);

Не установлены сроки подписания договора купли-продажи квартиры, т. к. привязка идет к факту получения фондом права собственности;

Инвестиционный договор нигде в реестрах не «светится», что увеличивает возможный риск двойных перепродаж квартир;

Фонд вправе привлекать инвестиции до получения необходимого пакета разрешительной документации на строительство;

Дополнительные затраты при регистрации договора покупки-продажи квартиры (налоги, пошлины, нотариальные затраты и пр.);

Преимущества:

Оптимизация налогообложения для застройщика/фонда;

Простая для понимания схема (например, в сравнении с облигационной схемой).

На что обратить внимание

Первый универсальный совет при любых схемах инвестирования – акцентируйте внимание на репутации субъектов строительства, в том числе и фонда, их опыте в строительстве, успешности реализации проектов, как долго они существуют на рынке и т. п.;

На стадию строительства объекта (в сегодняшних реалиях лучше инвестировать в объект с высокой степенью готовности);

Также, не забывайте проверять разрешительные документы на строительство. В противном случае могут возникнуть трудности с получением правоустанавливающих документов или неполучения их вообще.

Что в договоре должно быть предусмотрено

Детально прописаны характеристики квартиры и месторасположения самого дома (кадастровый номер земельного участка, на основании каких разрешительных документов строится, строительный адрес дома, номер очереди/секции, номер квартиры, этажное ее расположение, этажность объекта, количество комнат, общая/жилая площадь кв. м и т. п.);

Экспликация квартиры и этажа, должны быть неотъемлемыми дополнениями к договору;

Сроки завершения строительства и подписания договора купли-продажи квартиры;

Материальная ответственность фонда за нарушения условий договора, в том числе и за его расторжения;

Порядок и сроки возвращения внесенных средств при «выходе» из инвестпроекта;

Возможность досрочного расторжения договора в случае невыполнения договорных обязательств фондом;

Порядок и сроки устранения выявленных недостатков;

Предусмотрите максимальное допустимое увеличение площади квартиры (проектной от фактической). Все что больше – вы не обязаны доплачивать.

Подводим итоги

В Украине, к сожалению, пока нет надежных механизмов инвестирования в строящуюся недвижимость.

Успех получения заветной квартиры в собственность гарантирует не сам механизм привлечения средств и не идеальные условия договоров, а хорошая деловая репутация и порядочность застройщика.

Сегодняшний способ инвестирования путем подписания инвестиционных договоров – это более новый способ вложений в строящийся объект, а время покажет эффективность и надежность данного механизма или же его фиаско (<http://www.gdevkievezhithorosh.com/2015/06/blog-post.html>). – 2015. – 5.06).

***

Блог на сайті latifundist.com

Про автора: О. Петренко, Национальный агропортал Latifundist.com

Евроинтеграция в сфере АПК: справляется ли ВРУ с законодательными инициативами?

Законодательная составляющая евроинтеграции АПК – это ключ к реформированию отрасли согласно требованиям, принципам и стандартам, прописанным в Соглашении об ассоциации с Европейским Союзом. Министерство аграрной политики и продовольствия Украины, ответственное за развитие отрасли, активно участвует не только в налаживании производства и экспорта сельскохозяйственной продукции, но и в законодательной деятельности. На сегодняшний день приоритетными направлениями работы министерства в законодательной сфере являются дерегуляция и реформа в сфере обеспечения безопасности пищевой продукции, а также всего, что связано с ней.

Министерство подготовило уже более 14 законопроектов. Ряд законодательных актов уже был принят Верховной Радой, другие находятся на рассмотрении в профильном комитете или ожидают регистрации. Непринятых законопроектов, конечно же, больше. В то же время до конца второй

сессии восьмого созыва остается 4 пленарных заседания, и в конце июля депутаты уйдут на каникулы. Таким образом, до конца второй сессии – всего 2 месяца, из которых заседать депутаты будут только 16 дней. Возникает логичный вопрос: а успеет ли Верховная Рада принять необходимые законопроекты в сфере евроинтеграции АПК до конца этой сессии? Чтобы ответить на этот вопрос, Национальный агропортал Latifundist.com будет следить, как ВР справляется со своими прямыми обязанностями. Сроки сжаты, и время на разговоры о евроинтеграции уже давно истекло. Пора ВР переходить к действиям.

Дерегуляция

Дерегуляция – одна из важнейших составляющих реформ. Именно она призвана упростить ведение бизнеса для украинских аграриев, а также снизить административное давление на производителей сельскохозяйственной продукции. Ее основная цель – создать приемлемые административно-экономические условия для развития агросектора.

За период с начала года можно выделить 8 основных законодательных инициатив по дерегуляции, которые относятся к евроинтеграции в сфере АПК. Три из них приняты Верховной Радой и уже имеют статус законов:

Закон Украины «О внесении изменений в некоторые законодательные акты Украины относительно упрощения условий ведения бизнеса» (№ 191-VIII). Закон предусматривает упрощение обязательных требований к договорам аренды, отмену ряда административных мер по контролю над производством органической продукции, сокращение количества обязательных разрешений и регистрационных документов, а также ряд других изменений.

Закон Украины «О внесении изменений в некоторые законодательные акты Украины относительно уточнения полномочий нотариусов и особенности регистрации производных имущественных прав на земельные участки сельскохозяйственного предназначения» (№ 247-VIII). Закон

предусматривает возможность подачи документов для регистрации договоров аренды земельных участков сельскохозяйственного назначения нотариусам, а не только органам регистрационной службы. Кроме того, подачу таких документов можно будет осуществить в электронном виде.

Закон Украины «О лицензировании видов хозяйственной деятельности» (№ 222-VIII). Закон предусматривает отмену целого ряда лицензий на деятельность в сфере с/х (например, на торговлю пестицидами, фумигационную деятельность, торговлю племенными (генетическими ресурсами), промышленный вылов рыбы и т. д).

Остальные 5 евроинтеграционных законодательных инициатив в сфере дерегуляции находятся на рассмотрении в профильном комитете ВР.

Проект закона «О некоторых мерах относительно усиления роли территориальных общин в управлении земельными ресурсами» (№ 1159). Предусматривает расширение полномочий местных органов государственной власти в управлении земельными ресурсами за счет сокращения полномочий органов бывшего Госземагенства (ныне Госгеокадастр).

Проект закона «О внесении изменений в некоторые законы Украины по вопросам идентификации и регистрации животных» (№ 1484). Предусматривает внесение изменений в процедуру идентификации и регистрации животных. Готовится ко второму чтению.

Проект закона «О внесении изменений в некоторые законодательные акты Украины относительно ограничения чрезмерного вмешательства государства в хозяйственную деятельность производителей аграрной продукции» (№ 1659-1). Предусматривает дерегуляцию ряда операций, связанных с использованием земли для сельхозпроизводства.

Проект закона «О внесении изменений в Земельный кодекс Украины относительно проведения земельных торгов» (№ 2279). Исключает возможность заключения договоров аренды земельных участков, в том числе сельскохозяйственного назначения, на неконкурентных основаниях в тех случаях,

когда на сегодняшний день отсутствует достаточная экономическая целесообразность, но такая возможность все еще предусмотрена Земельным кодексом.

Проект закона «О внесении изменений в некоторые законодательные акты Украины относительно определения состава, содержания и порядка согласования документации по землеустройству» (№ 0904). Предусматривает ряд изменений в Земельном кодексе Украины, а также других законодательных актах, связанных с землеустройством.

Как видим, в сфере дерегуляции ситуация более менее понятная. Исходя из динамики принятия евроинтеграционного законодательства в данной сфере, до конца года вышеуказанные законопроекты имеют все шансы стать Законами. Хотя могут возникнуть сложности, например, с принятием законопроекта № 1159, который предусматривает расширение прав местных общин на управление земельными ресурсами, так как он тесно связан с децентрализацией и административной реформой.

Безопасность и качество пищевой и сельскохозяйственной продукции.

Реформы в данной сфере одни из наиболее сложных, масштабных и в то же время важных для украинского бизнеса. Они непосредственно связаны не только с повышением безопасности и улучшением качества украинской продукции, но и с налаживанием ее экспорта на рынки стран-членов Европейского Союза. Без приведения нормативно-правового регулирования указанной сферы в соответствие с требованиями безопасности, а также требованиями санитарных и фитосанитарных стандартов ЕС, экспорт отечественной пищевой продукции и продукции сельского хозяйства на европейский рынок будет существенно затруднен или вообще невозможен. Однако для выполнения правил игры украинскими производителями необходимо наличие таких правил.

Соответственно, предполагается, что требования законодательства ЕС будут имплементированы в украинское законодательство. С указанной имплементацией

Министерство аграрной политики и продовольствия в целом справляется хорошо. Идет активная работа по ряду направлений. Однако ситуация с принятием необходимых законопроектов неоднозначна. Из четырех зарегистрированных в Верховной Раде важных законодательных инициатив в сфере улучшения безопасности и качества пищевой продукции на данный момент принята лишь одна:

Закон Украины «О побочных продуктах животного происхождения, не предназначенных для потребления человеком» (№ 287-VIII). Закон предусматривает установление правил сбора, перевозки, хранения, обработки, переработки, утилизации, а также правил осуществления ряда других операций, связанных с продуктами животного происхождения, не предназначенными для употребления человеком.

Остальные инициативы пока еще находятся на рассмотрении в профильном комитете по вопросам аграрной политики и земельных отношений.

Проект закона «О государственном контроле, который осуществляется с целью проверки соответствия законодательству о безопасности и качестве пищевой продукции и кормов, здоровья и благополучия животных» (№ 0906). Законопроект предусматривает создание единой системы и единых подходов в вопросе контроля безопасности и продуктов питания, кормов и здоровья животных. Проект Закона является важным элементом системы обеспечения безопасности пищевой продукции и не только, нацелен на создание в Украине системы, которая будет идентична организованной в ЕС. Сейчас законопроект готовится ко второму чтению.

Проект закона о внесении изменений в Закон Украины «О карантине растений» (№ 2655). Предусматривает сокращение сроков выдачи карантинных разрешений в 5 раз (с 5 дней до 1 суток), а также отменяет необходимость получения карантинного сертификата для перемещения сельскохозяйственной продукции внутри страны, кроме перемещения связанного с вывозом из карантинных зон. На днях проект закона был поддержан парламентом в первом чтении.

Проект закона о внесении изменений в некоторые законодательные акты Украины (относительно приведения законодательства в сфере семеноводства и посадочного материала в соответствие с европейскими и международными требованиями) (№ 1460-1). Предусматривает кардинальные изменения в организации системы сертификации семян и посадочного материала, а также передачу выполнения функций сертификации от органов государственной власти представителям частного сектора. В данный момент проект готовится ко второму чтению.

Проект закона «О безопасности и гигиене кормов» (№ 2845). Предусматривает изменения в сфере производства, оборота и маркировки кормов, а также в процедурах регулирования отношений между органами исполнительной власти и операторами рынка кормов.

В основном вялая динамика принятия законов в сфере безопасности пищевой и сельскохозяйственной продукции объяснима. В случае с дерегуляцией речь идет, как правило, об отмене каких-либо разрешительных документов, упрощении существующих процедур, сокращении существующих сроков, что не предполагает серьезных институциональных изменений. В то же время, например, изменения в системе обеспечения и контроля безопасности пищевой и сельскохозяйственной продукции предполагают серьезные институциональные реформы. То же самое в сфере оборота семян и посадочного материала. Если мы хотим передать вопрос их сертификации от органа государственной власти частным компаниям, как в ЕС, то придется изменять все существующее регулирование, что подразумевает масштабную проработку реформы и «перенастройку» всей системы.

Помимо вышеуказанных законодательных инициатив Минагропрод также ведет активную разработку законопроектов и подзаконных актов в сфере производства органической продукции, упрощения процедур регистрации сельскохозяйственной техники, установления требований к безопасности и гигиене кормов, создания условий и упрощения процедур экспорта сельскохозяйственной продукции.

Все эти реформы направлены на то, чтобы повысить безопасность конечной продукции, организовать систему контроля, которая будет признана ЕС. Украинская продукция сможет полноценно конкурировать на рынках стран-членов ЕС только тогда, когда на каждом этапе ее прохождения «від лану до столу» будет осуществляться эффективный контроль безопасности и качества.

Интенсивность принятия Верховной Радой евроинтеграционных законопроектов в сфере АПК должна быть выше. Однако не стоит забывать, что это только начало евроинтеграционного процесса, который, в том числе и в сфере АПК, будет осуществляться не один год. А для того чтобы он проходил эффективно, его необходимо контролировать, чем мы и планируем заняться.

Если вы хотите делать это вместе с Национальным агропорталом Latifundist.com, следите за обновлениями на нашем сайте. Вскоре мы проанализируем результаты следующего пленарного заседания (<http://latifundist.com/blog/read/1004-evrointegratsiya-v-sfere-apk-spravlyaetsya-li-verhovnaya-rada-s-ambitsioznymi-zakonodatelnymi-initsiativami>). – 2015. – 29.06).

***

Блог на сайті Еспресо tv

Про автора: А. Геращенко

Когда начнется третий Майдан?

7 июня 2014 года президент Украины Петр Порошенко прошел процедуру инаугурации и вступил в должность

В прошлую среду, 3 июня, путинские террористы начали наступление на Марьинку, в котором приняло участие от 500 до 1000 хорошо вооруженных и подготовленных боевиков.

Оно захлебнулось в собственной крови, после того, как они получили в зубы от наших воинов.

Погибли 5 героев Украины. Более 20 наших ребят были ранены.

При этом украинская разведка и разведки стран НАТО не зафиксировали у боевиков достаточного количества сил для

разворачивания наступления в глубь территории Украины. В служебных донесениях это было названо «разведкой боем» или «демонстрацией наступления».

В субботу, 6 июня, в YouTube появилось видео с названием «Киев. Тысячи людей требуют отставки Порошенко и властей».

На сегодня 137 тысяч просмотров этого видео за два дня. Эта ссылка активно распространялась по сетям «Антимайдан», «Русская весна», «Новороссия» и так далее.

Всего мои помощники нагуглили более 50 антиукраинских сайтов, распространявших ссылки на это видео за субботу и воскресенье.

Затем, в воскресенье 7 июня в 12:00 на Майдане появилась группа граждан, которая установила 5–6 новеньких палаток и объявила о начале Майдана 3.0.

Руководитель этой группы – парень по имени Рустем с очень странной биографией. Он приехал в Украину за месяц до годовщины расстрела героев «Небесной сотни» из США, где он проживал и пытался организовывать митинги вместе с фейковой организацией «Батальонное братство».

Совпадение? Не думаю!

Думаю, что все это звенья одной цепи, направленные на то, чтоб раскачать ситуацию в Киеве аккуратно в те дни, когда в Германии проходило собрание лидеров стран «большой семерки», на котором Путину было четко сказано: «Нет мира на Донбассе и возврата Крыма – нет отмены санкций!»

Что дальше? Дальше: организация работы по тщательному демократическому контролю за властью и качеством ее работы во всех сферах жизни общества и, в первую очередь, правоохранительными органами и судами в деле защиты закона и соблюдения прав человека.

А также, тяжелый и упорный труд всего народа Украины, направленный на оборону Родины и восстановление полуразрушенной экономики, без чего невозможно нормальное функционирование государственных институтов.

Что касается третьего Майдана, то он обязательно случится, если Верховная Рада

и Кабмин превратится в послушных слуг Президента, а Президент, Премьер, министры и большинство народных депутатов – окончательно перестанут слышать свой народ.

Пока этот момент еще не наступил. И может быть не наступит, если первые лица государства будут думать не о рейтингах, а о реальных реформах и о борьбе с коррупцией – с конкретными коррупционерами во власти (коррупцию, как понятие, – в тюрьму не посадишь и собственность не конфискуешь).

Но то, что я знаю точно, – третий Майдан будет организовывать не политэмигрант из США Рустем, с купленными на днях в «Эпицентре» однотипными палатками, а мы с Вами, если почувствуем, что власть окончательно не слышит свой народ.

Лучше, чем сказано об этом в преамбуле к «Декларации о Независимости США», принятой 4 июля 1776 года, не скажешь и сейчас:

«Когда длинный ряд злоупотреблений и насилий, обнаруживает стремление подчинить народ абсолютному деспотизму, то право и долг народа свергнуть такое правительство и создать новые гарантии обеспечения своей будущей безопасности».

«Если какой-либо государственный строй нарушает права народа, то народ вправе изменить его или упразднить и установить новый строй, основанный на таких принципах и организующий управление в таких формах, которые должны наилучшим образом обеспечить безопасность и благоденствие народа».

П.С. Почему бы этой замечательной по смыслу и содержанию формулировкой из Декларации Независимости США, не дополнить Конституцию Украины? Поддам такое предложение в Конституционную Комиссию при Президенте (http://espresso.tv/blogs/2015/06/08/kogda_nachnetsya_tretyu_maydan). – 2015. – 8.06).

***

Блог на сайті «Власна справа»

Про автора: Консалтинговая компания SV Development

Почему уйти от налогов при продаже недвижимости станет сложнее

Народные депутаты Украины предлагают сделать задаток при покупке или продажи квартиры обязательным.

Верховная Рада уже зарегистрировала проект Закона «О внесении изменений в статью 570 Гражданского кодекса (относительно применения задатка к договорам купли-продажи недвижимого имущества)».

Нардепы предлагают при помощи обязательного задатка обеспечить выполнение обязательств сторонами договора купли-продажи недвижимости.

В пояснительной записке к документу отмечается, что цель законопроекта – создание комфортных условий для применения задатка к договорам.

Принятие законопроекта поможет урегулировать вопрос применения задатка к договорам купли-продажи недвижимого имущества, что будет способствовать более дисциплинированному отношению сторон к выполнению своих обязательств.

По мнению специалистов Domik.ua, законопроект преследует не только задекларированные цели. Механизм подписания предварительного договора и оплаты задатка активно используется и сейчас. Это наиболее действенный способ обеспечить соблюдение сторонами достигнутых договоренностей. Но у предварительного договора, который также называют договором задатка, есть два принципиальных отличия от договора купли-продажи. Во-первых, предварительный договор не заверяется нотариально, во-вторых, в нем всегда оговаривается реальная стоимость сделки.

По словам участников рынка, в последние время участились случаи, когда в договорах купли-продажи указывается цена ниже реальной. Напомним, что именно эта цена берется за основу налогообложения. В случае принятия закона, договор задатка, скорее всего, обяжут регистрировать нотариально. Таким образом, во-первых, нотариусы получат дополнительную прибыль, во-вторых, уйти от налогов или уменьшить их размер при продаже квартиры станет сложнее (<http://blog.vlasnasprava.info/pochemu-ujti-ot-nalogo-pri-prodazhe-nedvizhimosti-stanet-slozhnee>). – 2015. – 5.06).

***

Блог на сайті ubr.ua**Про автора:** Н. Мисник***Суд зобов'язав банк повернути гроші, які були зняті з картки без відома власника***

Верховний Суд України роз'яснив, що не встановивши обставин, які б беззаперечно доводили, що користувач своїми діями чи бездіяльністю сприяв втраті коштів, незаконному використанню ПІН-кода, не можна зробити висновок щодо вини позивача як підстави для цивільно-правової відповідальності

13 травня на засіданні Судової палати по цивільним справам Верховного Суду України було розглянуто справу № 6-71цс15 за позовом до ПАТ «Міський комерційний банк» про стягнення коштів, які були зняті з платіжної картки позивача під час його перебування в Україні, про що він довідався з смс-повідомлень. Відмовляючи в позові, суд першої інстанції, з висновками якого погодились суди апеляційної та касаційної інстанцій, виходив з того, що операції по зняттю спірної суми супроводжувались введенням правильного ПІН-коду, а згідно умов договору з банком, позивач не мав права розголошувати ці відомості. На думку судів, це виключає можливість задоволення позову про стягнення з банку на користь позивача спірної суми. ВСУ направив справу на новий розгляд на підставі наступних правових висновків. Роз'яснено, що згідно з пунктами 6.7, 6.8. Положення про порядок емісії спеціальних платіжних засобів і здійснення операцій з їх використанням, банк при здійсненні забороненої чи некоректно виконаної платіжної операції негайно відшкодовує платнику суму такої операції та, при необхідності, відновлює залишок коштів на рахунку до того стану, в якому він був перед виконанням цієї операції. Це чи не перший випадок, коли суд став на захист інтересів користувача. Раніше судова практика складалась інакше. Розглядаючи подібні справи, суди приходили до висновку, що, оскільки гроші знято з введенням правильного ПІН-коду, то банк не має відшкодовувати понесені збитки.

Сподіваємось, що висновки ВСУ, прийняті по справі № 6-71цс15, сприятимуть посиленню безпеки в сфері банківських розрахунків (<http://blog.ubr.ua/pravo/sud-zoboviazav-bank-povernuti-groshi-iaki-buli-zniati-z-kartki-bez-vidoma-vlasnika-10616>). = 2015. – 3.06).

***

Блог на сайті ubr.ua**Про автора:** Р. Демчак***Підприємці стрімко втрачають віру у спроможність уряду провести задекларовані кардинальні реформи***

Верховна Рада України стоїть перед необхідністю ухвалити законодавчі зміни для малих і середніх підприємців. Представники бізнесу постійно звертаються до депутатів: де обіцяні урядом системні реформи зі спрощення ведення бізнесу? І річ не про людей, які роками мали змогу використовувати державний ресурс і створили мільярдні фінансові імперії. Мова йде про наших українських підприємців, які вклали усі свої сили і кошти, і створили – хто кафе, хто готель, хто книгарню. Саме ці люди були рушіями Революції гідності. Саме вони сьогодні, в умовах війни та військової агресії, віддають останні гроші, щоб допомогти захистити країну. Вони стрімко втрачають віру у спроможність уряду провести задекларовані кардинальні реформи. Саме Кабінет Міністрів, який бачить всі ці проблеми комплексно та має достатньо відповідних фахівців, має гарантувати малим і середнім підприємцям дерегуляційні норми. Ці завдання записано і в програмі діяльності Кабінету Міністрів, і в Коаліційній угоді.

Що треба зробити? Перше – спростити для підприємців комунікацію з державними регуляторами, усунути зайві механізми, більшість з яких лише породжують корупцію. Друге – держава має відповідати за утримання у прогнозованих межах макроекономічних показників: щоб капіталовкладення підприємців не знецінювались ще до того, як вони отримають прибуток. Третє – якщо ми не можемо дозволити собі понизити податкові ставки в умовах війни, то ми повинні дати

можливість платити податки чесно і вимагати цього від усіх. Правильна ідея стосовно єдиного соціального внеску. Тут треба поставити крапку: понизити єдиний соціальний внесок – раз і на довго. Четверте – кожному бізнесу потрібен ресурс. Влада просто зобов'язана забезпечити підприємцям недорогий ресурс для капіталізації їхнього бізнесу. Згадаємо, як перед новим роком, коли ухвалювали Бюджетний і Податковий кодекси, уряд вніс у парламент величезний об'єм інформації, і депутати до п'ятої ранку сиділи, обговорюючи це. Тоді уряд знайшов час, слова, мотивацію, щоб переконати депутатів ухвалили всі необхідні зміни. То чому не можна знайти цей час і мотивацію для допомоги бізнесу? Бо ресурс терпіння малих і середніх підприємців, на чийх плечах, до речі, уряд і в'їхав у будівлю на вулиці Грушевського, вичерпується.

Основне завдання, яке стоїть перед Кабінетом Міністрів – внесення у парламент комплексу законопроектів, які дерегулюють бізнес. Народні депутати, безперечно, у цьому їх підтримають (<http://blog.ubr.ua/politika/pidpriemci-strimko-vtrachaut-viru-uspromojnist-uriadu-provesti-zadeklarovani-kardinalni-reformi-10667>). – 2015. – 8.06).

***

Блог на сайті ubr.ua

Про автора: А. Вігирінський

Скільки коштує влада народу? Щотижневий аналітичний огляд № 19

Скільки коштів і часу потрібно на ремонт доріг державного значення, чому проблема покращення автодоріг ускладниться з переходом на децентралізацію? Чому в найближчі роки слід готуватися до підвищення тарифів на залізничні перевезення? Через що доводиться ставити під сумнів оптимістичні прогнози міністра фінансів стосовно зростання економіки вже в наступному році? Про це, а також про те, чому складається враження, що уряд та НБУ вирішили вилучити з рук українців ту готівкову валюту, яку вони заощаджували роками, читайте в черговому щотижневому аналізі ефективності роботи органів державної влади.

«Утримання розваленого дорожнього господарства, під прикриттям децентралізації, уряд намагається перекласти на плечі місцевих бюджетів».

Для того щоб привести всі українські дороги в порядок, в тому числі дороги місцевого значення, знадобиться близько 1 трлн гривень. Про це в інтерв'ю заявив радник міністра інфраструктури по автодорогах і автотранспорту Роман Хміль.

Верховна Рада України ухвалила Закон «Про внесення змін до статті 91 Бюджетного кодексу України» щодо співфінансування ремонту та утримання доріг державного значення.

Цим законом доповнено перелік видатків, що можуть здійснюватися з усіх місцевих бюджетів, видатками на капітальний та поточний ремонт вулиць і доріг населених пунктів та інших доріг, які є складовими автомобільних доріг державного значення (як співфінансування на договірних засадах).

Аналіз:

Підзаголовок до розділу обрано не випадково.

Давайте для себе з'ясуємо, за рахунок яких коштів повинні утримуватися в належному стані автомобільні дороги України в першу чергу?

Це кошти дорожнього збору, митні збори з імпорту пального, а також нещодавно введений 5 % збір із продажу підакцизних товарів, які реалізуються на АЗС.

У травні міністр інфраструктури Андрій Пивоварський зазначав: «Кабмін запланував створити спецфонд, куди надходитимуть кошти дорожнього збору, який зараз сплачується, але йде не на дороги». Ці слова свідчать про те, що кошти, які повинні йти на дороги, використовуються зовсім для інших цілей, а наслідки ми з Вами відчуваємо на власних сідницях). У той самий час, згідно з даними Міністерства інфраструктури, щоб відремонтувати дороги державного значення, потрібно щорічно витрачати від 50 до 100 млрд гривень – тоді проблема якості доріг вирішиться за 10 та 20 років відповідно. Будівництво нових доріг у цю суму не входить.

Сьогодні в Україні збирають 100 євро з кожної тони імпортованого дизельного палива,

і по 200 євро – з бензинів. Нещодавно (з січня 2015-го) ввели податок – 5 % із підакцизних товарів (що продаються на АЗС), який надходить до місцевих бюджетів.

Разом до кінця року заплановано за рахунок цих коштів наповнити бюджет на суму 45–50 млрд грн.

Однак, як ми вже зазначали, на початок року за валютним курсом 1\$ – 16,1, 1€ – 18,2 кредитний портфель Державного агентства автомобільних доріг України нараховував близько 43 млрд грн. (Сьогодні за курсом 23 – це 65 млрд грн). Пік боргового навантаження припадає на 2015 рік. Загальна сума непогашених залишків за цими кредитами сягає понад 12,5 млрд грн, а за облігаційними зобов'язаннями – 8,4 млрд грн. Тобто сукупна заборгованість становить понад 70 млрд грн.

Таким чином, із запланованих коштів максимум, який буде профінансовано державою, це погашення боргів Укравтодору для недопущення чергового дефолту. Відповідно, така тенденція матиме місце найближчі декілька років.

Що робить уряд та ВР України? Вони вносять зміни до Бюджетного кодексу, які передбачають можливість фінансування ремонту доріг державного значення за рахунок коштів місцевого бюджету, начебто, на паритетних договірних засадах.

Насправді ж наступним кроком центральних органів виконавчої влади буде активна інформаційна компанія, за допомогою якої людей намагатимуться переконати, що урядом створено всі механізми, аби органи місцевого самоврядування фінансували та ремонтували дороги на території відповідних адміністративно територіальних одиниць, тому населенню потрібно всі обурення адресувати місцевим обранцям.

Крім цього, радник міністра інфраструктури з особливим цинізмом у згаданому вище інтерв'ю зазначив: «від 30 до 40 % ринку нафтопродуктів в Україні зараз знаходиться в “тіні”. Якщо вийде повністю вивести їх з “тіні”, ми зможемо щорічно тільки за рахунок існуючих акцизів збирати до 70 млрд гривень на рік».

Правильно, тільки чинний уряд вже другий рік в цьому напрямі особливих здобутків не продемонстрував, а коли питання реконструкції автодоріг стане головним болем місцевих бюджетів, то й поготів їх не доведеться чекати. Нас швидше переконують, що 40 % населення «пересіло» на електромобілі (наслідком чого стало скорочення споживання пального), ніж здолають його тіньову частину.

Таким чином, поряд із беззаперечними плюсами процесів децентралізації, які відбуваються в державі, є й мінуси, одним із яких є ярмо утримання доріг місцевими бюджетами.

Міністерство інфраструктури України

3 червня міністр інфраструктури Андрій Пивоварський презентував законопроект про залізничний транспорт, який на десятки років має вирішити проблеми галузі.

Зазначений законопроект передбачає новий підхід до тарифоутворення на залізничному транспорті. Відтепер тариф матиме конкретно визначені складові: інфраструктурну, вагонну та тягову. До інфраструктурної складової тарифу буде включено інвестиційну частину. Кошти, зібрані на інфраструктуру, витратимуться на її утримання, а інвестиційна частина тарифу буде спрямовуватися на фінансування інвестиційних проектів із розбудови інфраструктури залізниці.

«Також це шлях до кардинального покращення ситуації з рухомим складом. Ні держава, ні Укрзалізниця в середньостроковій перспективі не мають коштів для суттєвого оновлення вагонного парку і тяги. Поява приватних перевізників, які інвестуватимуть у нові локомотиви та вагони, допоможе пришвидшити цей процес».

Закон передбачає новий підхід до організації перевезень пасажирів у соціальному сегменті. «Відомо, що є комерційно вигідні напрямки перевезень і соціальні, тобто такі, що є збитковими для Укрзалізниці». Як наслідок, заплановано розподіл сфери діяльності на комерційну з перевезення вантажів та перевезення пасажирів.

Аналіз:

Зважаючи на оголошений наприкінці травня Укрзалізницею технічний дефолт

за внутрішніми зобов'язаннями, сьогодні в Україні немає інших варіантів, крім як створювати умови для інвесторів та міжнародних учасників ринку перевезення (як пасажирів, так і вантажів залізничними дорогами), за яких вони погодяться вкладати власний капітал у відбудову транспортних артерій країни.

Перетворення Укрзалізниці в публічне акціонерне товариство з капіталізацією статутного капіталу – це перший крок до участі в товаристві іноземного інвестора саме як співвласника. Хоча президент України в четвер, 4 червня, і заявив: «ми не будемо продавати Укрзалізницю чи “Укроборонпром”, але це абсолютно не означає, що частину акцій (не контрольний пакет, а хоча б блокуючий), не буде реалізовано з часом, припустімо в 2016–2017 роках.

Зрозуміло, ці процеси позначаються на тарифах у бік їх підвищення. Основне в цьому процесі – це захист верств населення, для яких право пільгового проїзду дозволяє підтримувати контакти зі своїми родинами.

Із цього приводу офіційну позицію Міністерства соціальної політики України висловив Павло Розенко: «Хочу сказати, що пільги на проїзд залишаться. Але згодом будемо змінювати принцип надання пільг на проїзд... на сьогодні взаємозаліки між державою і організаціями, які надають послуги, – суцільні корупційні схеми та неефективне використання бюджетних грошей. Ми не можемо перевірити і переконатися в обсягах наданих перевізниками пільгових послуг і проконтролювати цільове використання бюджетних грошей автопарками та іншими організаціями. Перемогти корупцію в цій сфері можливо тільки шляхом монетизації пільг на проїзд, коли пільговик фізично оплачує свій проїзд, а держава ці гроші компенсує персонально йому. Сподіваємося, що працювати вона почне з 2016 року».

Раціональне зерно в словах міністра є. Справді, якщо людина отримає «живими» коштами цю пільгу, то при необхідності придбає квиток.

Проте, на нашу думку, ототівковування пільги має відбуватись до, а не після подорожі.

Пов'язано це з банальною зручністю для пасажирів, а також об'єктивними факторами, коли коштів на квиток може й не бути, а очікувати, що їх держава тобі поверне після мандрівки через проходження, швидше за все, дуже віддаленої від простої бюрократичної процедури, просто немає змоги. Тому вбачалось би за доцільне міністерству дещо змінити концепцію виплати та все ж піти назустріч пасажирам!

У Постанові Верховної Ради України «Про основні напрямки бюджетної політики на 2016 рік» оприлюднено очікувані макроекономічні показники України за підсумками 2016 року: очікується зростання економіки на 2% за інфляції 9% і середньорічного курсу гривні на рівні 22,5 грн за долар.

Аналіз:

Знову ж таки, наступний рік, якщо вірити таким документам, це рік зростання, але варто зрозуміти, відносно якого показника буде порівняння. Відправною точкою стане 2015 рік. М. Георгієв, представник місії МВФ в Україні, цього тижня повідомив, що фонд погіршує очікувані показники економіки України за результатами 2015 року. Зниження економіки – 9 %, інфляція – 46 %.

Як наслідок, наступного дня й Національний банк України повідомив про намір у червні переглянути в бік погіршення своїх прогнозів щодо ВВП та інфляції, оскільки оцінки МВФ були зроблені на основі спільних консультацій із фахівцями уряду та Нацбанку.

Крім цього, МВФ акцентував увагу на тому, що уряду необхідно знайти консенсус із кредиторами, щоб отримати гроші фонду.

Позиція зрозуміла: якщо домовленості досягнуто не буде, сенсу фінансувати країну, яка ці ж кошти віддаватиме відразу за боргами, немає, оскільки ні розвитку, ні зростання у цьому випадку не буде, а наслідком стане неповернення кредитів, виданих фондом, за аналогією з Грецією.

У той же час протирічить економічним показникам, визначеним у згаданій вище Постанові ВР України, і повідомлення міністра фінансів України стосовно того, що кредитно-фінансова допомога Україні обсягом 40 млрд

доларів стабілізує економіку, але не призведе до її зростання.

У цьому випадку варто зазначити, що згадані 40 млрд доларів – це увесь обсяг допомоги протягом 4–5 років, а не лише за 2015–2016 роки, і якщо ця сума за цей період не зумовить зростання економіки у 2020 році, то про яке зростання може йти мова у 2016?

За оперативними даними, у січні-травні 2015 року до зведеного бюджету надійшло (збір) 220,2 млрд грн, що на 54,0 млрд грн, або на 32,5 %, більше січня-травня попереднього року.

Аналіз:

Давайте подумаємо, за рахунок чого відбувається зростання дохідної частини бюджету. Для повноти картини доречно навести узагальнені статистичні показники.

Українці в травні продали на 177 млн доларів валюти більше, ніж купили. У першому кварталі 2015 року експорт товарів та послуг із України скоротився на 32,6 % в порівнянні з показниками минулого року, а імпорт знизився на 35,6 %.

Скорочення імпорту має призвести й до скорочення бюджетних надходжень – як за рахунок митних платежів, так і за рахунок надходжень із податку на додану вартість, оскільки зменшується обсяг реалізації продукції. У першому кварталі 2015 року найбільше скоротився експорт товарів таких груп, як мінеральні продукти (передусім вугілля) – на 57,2 %, чорні метали та вироби з них – на 38,9 %, засоби наземного транспорту – на 72,6 %, машини та обладнання – на 38,9 %.

Тобто скорочується внутрішнє виробництво товарів та продукції, яка мала попит за кордоном, а відповідно, валютна виручка в країну не надходить, тому повинні скорочуватися податкові відрахування до бюджету.

Більше того, така ситуація повинна спричинити дефіцит валюти на міжбанку, що має вплинути на курс гривні, але цього не відбувається, більше того, всупереч усім законам економіки міжнародні резерви збільшуються та становлять, за останніми даними НБУ, 9,6 млрд доларів, курс гривні зміцнюється та тримається у вузькому коридорі.

Це все свідчить про таке:

- виходячи з прогнозів інфляції, наведених вище показників експортно/ імпортних операцій, сьогоднішній курс гривні визначається в ручному режимі, немає нічого спільного з її реальною вартістю та вже в короткій перспективі буде знижуватися;

- збільшення надходжень до бюджету є наслідком зростання цін, для оплати яких українці витрачають кровні валютні заощадження, оскільки гривневих доходів на це не вистачає, в силу 2-річного заморожування індексації заробітних плат та пенсій;

- підвищення цін призводить до збільшення бази оподаткування, а відповідно, і до збільшення надходжень до бюджету, що в жодному випадку не є досягненням уряду, яке б свідчило про ефективність його політики;

- складається враження, що Уряд та НБУ узгодили спільні дії, які полягають у тому, щоб акумулювати, а швидше вилучити з рук українців ту готівкову валюту, яку вони заощаджували роками.

Цього тижня в Брюсселі відбулась зустріч експертів України, Росії та ЄК щодо умов постачання російського газу.

Аналіз:

Суть цих переговорів навіть не в тому, що домовлено закачати в ПГС 19 млрд куб м газу.

Про що тут говорити? Сьогодні з усього імпортного газу російський найдешевший, тому і закачуватимемо ми саме його. Такий обсяг та розрахунки за нього матимуть наслідком від'ємне сальдо платіжного балансу за підсумками III кварталу 2015 року.

Цікаве інше. У підписаному за результатами зустрічі протоколі знайшло втілення положення про те, що Європейська комісія надасть фінансову допомогу НАК «Нафтогаз України» на придбання газу за умови нестачі коштів.

Раніше таких умов не було, оскільки функцію «гаманця» для НАКу виконував НБУ, але умовами нової програми співпраці з МВФ обмежено можливість регулятора фінансувати та валютувати НАК за рахунок міжнародних резервів. Останньою сумою прямої валютної інтервенції мають стати 100 млн доларів влітку

2015 року, після чого НАК має набути статусу повноцінного гравця валютного ринку.

А тепер зважте обсяг закачування та потребу у валюті, що чекає на українську гривню, якщо такий покупець вийде на міжбанківський валютний ринок? Правильно, повторення лютого 2015 року. Це знову свідчить про те, що вживаються всі дії до нерозгойдування курсу, але вони мають тимчасовий характер та не триватимуть вічно.

Прем'єр-міністр України Арсеній Яценюк цього тижня наголосив, що країна має рухатися додержавної страхової медицини. «Ми з вами повинні рухатися до державної страхової медицини. Так живемо не тільки ми, так живе Європа, так живуть Сполучені Штати Америки. Усе, що по “швидкій”, повинно на сто відсотків фінансуватися державою. Окрім цього, держава повинна забезпечити первинну допомогу».

Завдяки впровадженню державної страхової медицини, як підкреслив він, «той, хто заплатив кошти, знатиме, що операція на сотні тисяч гривень буде оплачена з державного страхового медичного фонду».

Цього ж тижня відбулася презентація проекту реформування системи охорони здоров'я.

Аналіз:

Маючи гіркий досвід «ефективного» державного управління коштами фондів гарантування вкладів фізичних осіб, пенсійного фонду, в перспективу державного страхового медичного фонду не особливо віриш. Якщо вже переходити до страхової медицини, обов'язкові відрахування здійснювати на користь приватних страхових фондів, при чому з міжнародним іменем, які за умови створення привабливих умов із задоволенням запропонують свої послуги більш як 40 млн потенційних пацієнтів-клієнтів.

Реформування закладів охорони здоров'я передбачає зміну як організаційної форми, так і алгоритму фінансування.

За прогнозами уряду, такі зміни дозволять залучати кошти приватних фондів та донорів, які допоможуть інвестувати в сучасні технології для надання якісної медичної допомоги пацієнтам.

Правову форму ЗОЗ обиратиме своїм рішенням орган місцевого самоврядування, що відповідає принципам децентралізації.

Перехід від бюджетної установи до форми державного підприємства, комунального підприємства, господарського товариства або інших організаційно-правових форм відбуватиметься згідно з чинним законодавством.

Зміна принципу оплати праці персоналу – зі ставки на плату за надані послуги. Ось перші кроки для переходу до приватної медицини: і страхування, і заклади з залученням інвесторів, оплата за надані послуги. Держава поступово скидає з себе тягар фінансування «безкоштовної медицини», яка вже давно є насправді платною. У цілому, якщо страхова медицина дійсно працюватиме, ініціатива хороша – за умови, не приведи Господи, настання страхового випадку, особа, її родичі та близькі не будуть відволікатися на пошук коштів для оплати лікування – це буде робота страхової компанії та медзакладу.

Разом з тим варто також врахувати наявність категорій населення, яке не матиме можливості сплачувати протягом трудового шляху відрахування на медичне страхування – щодо них уряд повинен забезпечити безкоштовне надання медичної допомоги, незалежно від організаційної форми закладу охорони здоров'я.

Президент України Петро Порошенко закликав Кабінет Міністрів прискорити процес індексації зарплат і пенсій населенню країни.

Аналіз:

Програмою фінансової підтримки та співпраці з МВФ передбачено проведення індексації пенсій у вересні 2015 року, тобто за місяць до місцевих виборів. Цікаво буде поспостерігати за тим, як подаватиметься ця індексація – як виконання доручення президента чи як результат надзусиль уряду? (<http://blog.ubr.ua/politika/skilki-koshtue-vlada-narodu-shotijnevii-analitichnii-ogliad-19-10656>). – 2015. – 8.06).

***

Блог на сайті ubr.ua**Про автора: А. Пашков*****Отмена НДС – бессмысленный ход или политический пиар?***

А вам не кажется, что налоговую реформу превратили в политический фарс? Каждая партия, идущая на выборы и с выборов выбывающая, считает своего рода «правилом хорошего тона» пообещать украинцам проведение децентрализованной налоговой реформы. И, само собой, ничего для этого не делает. Но даже более того – сами меры, о которых говорит правительство, максимально неэффективны. Они не имеют ничего общего с децентрализацией и справедливым перераспределением доходов между центром и регионами. Казалось бы, что нужно сделать в первую очередь? В первую очередь, предоставить местным органам самоуправления право распоряжаться поступлениями от налогообложения прибыли негосударственных бизнес-предприятий. Причем как минимум половиной поступлений.

Кроме того, можно было бы увеличить часть доходов, которые остаются на местах от прибыли налогов на доходы физических лиц. Ничего из этого не делается (хотя это реальные меры), зато обещают... отменить Налог на добавочную стоимость! Ну очень уж прогрессивная мера, прямо как во всем мире. Шучу, во всем мире НДС существует и является одним из основных источников пополнения бюджета. Подобную же позицию высказывают и экономические эксперты. В частности,

Александр Кондрашов, профессор кафедры Академии муниципального управления, доктор наук по вопросам государственного управления, утверждает :

«Отменить НДС означало бы полностью разрушить экономический фундамент государственности. И это прекрасно понимают политические популисты. Ведь далеко не случайно, что об отмене НДС как кричали, так и продолжают кричать перед выборами практически все политики, а НДС как был, так и остается. Другое дело, что в Украине необходимо ввести абсолютно прозрачный механизм взимания и возмещения НДС, что обещала действующая власть еще на Майдане. Принцип ручного возврата НДС приближенным к власти олигархам должен быть немедленно ликвидирован».

И задача ликвидации ложится на плечи новых «реформаторов». Если они хотят избавиться от этих кавычек вокруг своего статуса (которые презрительно добавляют к нему в народе), им придется взяться за реальные дела, а не продолжать выдумывать бессмысленные меры вроде отмены НДС. Давайте уже тогда вообще отменим экономику в таком случае! А если серьезно, то меры ведь по решению проблемы существуют. В первую очередь, решение – это перераспределение доходов. И вот когда до правительства дойдет, что экономические проблемы не решаются в политической плоскости, тогда, быть может, там и займутся реальными делами (<http://blog.ubr.ua/politika/otmena-nds-bessmyslennyi-hod-ili-politicheskii-piar-10631>). – 2015. – 4.06).

**ГРОМАДСЬКА ДУМКА
ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ
№ 9 (91) 2015**

Інформаційно-аналітичний бюлетень
на базі оперативних матеріалів
Додаток до журналу «Україна: події, факти, коментарі»

Редактори:
Т. Дубас, О. Федоренко, Ю. Шлапак

Комп'ютерна верстка:
А. Бергелська

Підп. до друку 11.06.2015.
Формат 60x90/8. Обл.-вид. арк. 5,74.
Наклад 2000 пр.
Свідоцтво про державну реєстрацію
КВ № 5358 від 03.08.2001 р.

Видавець і виготовлювач
Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського
03039, м. Київ, просп. 40-річчя Жовтня, 3
siaz2014@ukr.net

Свідоцтво про внесення суб'єкта
видавничої справи до Державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 1390 від 11.06.2003 р.